

VERSLAG VAN DE OPENBARE VERGADERING VAN DE GEMEENTE DORDRECHT - DORDTSE DINSDAG, D.D. 3 OKTOBER 2023

Vergaderzaal 1

3. Vragenhalfuurtje

Voorzitter: De heer Schalken-den Hartog
Raadsgriffier: Mevrouw Wepster
Verslag: NotuBiz

Aanwezig:

Dhr. Burakçin (GroenLinks)
Dhr. van Dam-Timmers (CDA)
Mevr. Pichel (FvD)
Dhr. Stam (Fractie van Waardhuizen)
Mevr. Stolk (VSP)

Portefeuillehouders: wethouder C. van Benschop, wethouder P. Heijkoop,
wethouder T. de Jonge, wethouder M. Merx

De voorzitter: Beste mensen, goedenavond allemaal. Het is zeven uur geweest. Ik wil graag starten met het vragenhalfuurtje van 3 oktober 2023. We hadden aanvankelijk negen vragen en hebben kritisch moeten kijken welke vragen we wel en niet door konden laten gaan. Er zijn er nu nog zes over. Wellicht wel even goed om te noemen dat er ook vragen waren gesteld over Chemours, maar we begrepen ook dat er op korte termijn een raadsinformatiebrief komt van de wethouder en dat daar in ieder geval ook antwoord wordt gegeven op die vragen. Dus, die worden daarom nu niet in dit vragenhalfuurtje gesteld. Door snel naar de vragen zelf. De eerste vraag is van GroenLinks. De heer Burakçin gaat hem denk ik toelichten. Ja. De vraag die gaat over energietoeslag. Ga uw gang.

De heer Burakçin: Klopt voorzitter. Ja voorzitter, er is wel een en ander gewijzigd in mijn vraagstelling, want de Eerste Kamer heeft vandaag namelijk een besluit genomen over de energietoeslag 2023 en heeft eigenlijk daarbij de gemeenten groen licht gegeven om het resterende negenhonderd van de dertienhonderd euro toe te kennen aan de betreffende doelgroep. Dus, ook uitwonende studenten overigens en andere doelgroepen die het financieel in ieder geval niet al te breed hebben. Nou, momenteel zien wij dat veel van onze inwoners door de gestegen prijzen het financieel enorm moeilijk hebben en de risico lopen om nog meer in de knel te komen. Vandaar dat we niet willen wachten op het moment dat de middelen daadwerkelijk tot de beschikking van de gemeenten wordt gesteld. Dus, de vraag vanuit ons is: is het college bereid om met eigen middelen zo snel mogelijk over te gaan tot betaling en niet af te wachten tot er groen licht komt van het Rijk? En, voorzitter, een andere vraag van ons is: vorig jaar heeft onze gemeente ervoor gekozen om de toeslag ook uit te keren voor de doelgroep boven de honderdtwintig procent van de WSM? We zien dat armoedeval een gigantisch probleem is ook in onze stad.

Dus, is het college bereid om de toeslag voor een bredere doelgroep uit te keren? Bijvoorbeeld voor de doelgroep ook tot honderddertig procent WSM?

De voorzitter: Dank u wel voor de toelichting. Inderdaad, de vraag is iets veranderd. Ik denk dat ik naar de heer Heijkoop ga. Ja, ga uw gang.

De heer Heijkoop: Ja, dank u wel voorzitter. Ja, positief nieuws vandaag. De Eerste Kamer heeft de Tweede Kamer bevestigd in haar keuze om het wetsvoorstel te accorderen. Daar zijn we natuurlijk blij mee, want daarmee kunnen wij als gemeente ook aan de slag. Tenminste, als het in het Staatsblad staat. Laat onverlet dat het nog wel even wat werk kost, want we moeten ook nog een uitvraag doen ook via het inlichtingenbureau. Het recht op de toeslag moet worden vastgesteld en dat duurt ook weer even een paar weken. Kunnen we het al sneller doen? In theorie kunnen we geld overmaken. Is dat rechtmatig? Nee. En dan kijk ik een klein beetje naar rechts. Dat gaan wij dus ook niet doen. Ik ga niet opnieuw onrechtmatig handelen in dit geval, omdat we zien wel dat het snel nodig is, maar we willen het ook zorgvuldig doen. We hebben al wel bevoorschot. Wij hebben vanuit het Rijk toestemming gekregen om al de doelgroep van '22 alvast te bevoorschotten vanuit het budget van '23 en dat hebben wij ook gedaan. Net als een aantal omliggende gemeenten. Niet alle gemeenten overigens. Dus, nu gaan we snel aan de slag om het in orde te maken en uitvraag te doen wie er recht op hebben en dan zo snel mogelijk uit te betalen. Ja, dat heeft even iets tijd nodig. Vanuit het Rijk is al aangegeven dat het tot medio 2024 kan duren voordat alle toeslagen zijn uitgekeerd. Nou, dat gaat bij ons echt niet zo lang duren. We gaan het echt wel binnen een paar weken, binnen enkele maanden is dat echt al voor elkaar waarbij je een deel ambtshalve kan toekennen, dat zijn de mensen die je kent, dus die bijstand ontvangen en er zijn ook een aantal mensen die daarboven zitten. Nou ja, mensen met een lager inkomen, maar niet uitkeringsafhankelijk en die kunnen zelf een aanvraag doen. Die proberen we wel zo goed mogelijk te bereiken en we zullen de termijnen ook, nou ja, de nodige termijnen bieden dat mensen daar ook gebruik van kunnen maken. Uw tweede vraag gaat over het vergroten van de doelgroep. Wij hebben inderdaad bij de eerste tranche hebben we het eerste jaar hebben we die doelgroep verhoogd, uitgebreid, ook omdat er toen nog geen flankerend koopkrachtpakket was. Oftewel, er was bijna niets en we zagen dat ook lagere middeninkomens in de ellende belandden en toen ging het even heel snel omhoog met die energieprijzen. Inmiddels is er natuurlijk wel een breder koopkrachtpakket. Dus, die noodzaak is er niet direct. Ik denk nog wel dat er een aantal gemeenten zijn die daarvoor misschien zullen kiezen. Maar, de gemeente Dordrecht zal dat niet doen. Wij voeren deze regeling uit, het is een Rijksregeling en wij zijn eigenlijk gewoon degene die dat netjes op de juiste plek bezorgen. De middelen die we daarvoor krijgen lijken nu al krap en ik heb eerder met uw raad afgesproken dat we de middelen die we krijgen die zetten we volledig in, maar we gaan niet eigen middelen eraan toevoegen, omdat daar de budgettaire ruimte eigenlijk niet voor is. De definitieve budgetten, voorzitter, en dat is ook mijn laatste zin, die zijn in november-december bekend. Dus, dan weten we echt definitief wat we kunnen uitkeren en dan zorgen we gewoon dat we al dat geld weggezet krijgen.

En dat zullen we zo snel mogelijk doen en we maken nu even een rondje in de regio hoe de andere gemeenten het willen hebben en dan kunnen we dat zo efficiënt en doelmatig mogelijk doen. Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel voor het antwoord. Ja, ik denk voldoende zo? Prima. Gaan we naar de tweede vraag en die komt van de VSP en die gaat over het stof bij het Havenkwartier. Mevrouw Stolk, kunt u de vraag kort toelichten?

Mevrouw Stolk: Ja, want de wethouder keek even naar rechts over onrechtmatigheid. Die begreep ik niet helemaal of misschien begrijp ik hem wel, maar ik wilde er toch even op reageren, want ik heb ... Wacht even. Ik heb hem wel gehoord, maar dat is nu niet het momentum om het daarover te hebben. Ik zal me beperken tot de vragen voorzitter. Voorzitter, op 4 september 2023 heeft onze fractie schriftelijke vragen gesteld aan het college inzake het zwembad van speeltuinvereniging het Havenkwartier, waar stof in het zwembad is gewaaid waardoor het niet gebruikt kon worden. Op 26 september 2023 lazen wij in het AD dat het Zeehavenkwartier is besmeurd met een zwart goedje waardoor dat begin deze maand ineens niet meer gebruikt kon worden. Onderzoek wees uit dat de omgevingsdienst niet weet wat het is en dat het ook niet schadelijk is voor de mens. Voorzitter, de vraag aan het college: klopt dit? Zo ja, als men niet weet wat het is, hoe kan je dan concluderen dat het niet schadelijk is en waarom is de VSP en raad hiervan niet op de hoogte gesteld? En dan kijk ik even geloof ik wethouder Merx aan. Dat was die voorzitter.

De voorzitter: De wethouder. Ga uw gang.

De heer Merx: Ja, dank u wel voorzitter. Ja, goede vraag, want ja, als je niet weet wat het is dan kun je ook niet zeggen dat het wel of niet schadelijk is. Bij ons kwam, althans, bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid kwam half augustus een melding binnen, nee wacht even, 29 augustus een melding binnen over dat stofje. Althans, een zwart stofje in het water. Toen bleek al dat half augustus het zwembad ongeveer voor de helft al leeg was, dus is dan mijn conclusie dat die ook niet meer werd gebruikt. Dat is doorgegeven aan de Omgevingsdienst Midden-Holland, want die doet namens de provincie Zuid-Holland het toezicht op de zwembaden en zwemwaterkwaliteit. Die heeft op 5 september een waterkwaliteitstest gedaan en uit die test zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen. Dat was de test van de Omgevingsdienst Midden-Holland in opdracht van de provincie. Maar OZHZ heeft vervolgens ook monsters genomen van het water en van de vervuiling en om nader onderzoek te doen. Nou, en deze monsters zijn op diverse parameters geanalyseerd door een laboratorium van het waterschap Hollandse Delta en recent is gebleken dat ook hieruit geen bijzonderheden naar voren zijn gekomen. Uit de uitkomsten volgt ook geen relatie met opgeslagen stoffen bij het zeehavenbedrijf Dordrecht. De uitkomsten zijn hiervan gedeeld met de speeltuinvereniging en daarbij is ook geadviseerd, maar het is een advies, kijk ook eens even in overleg met je leverancier van de coating van het zwembad om te kijken of dat er misschien iets mee te maken heeft. Dus, nou dat is op allerlei stoffen en zaken door twee instanties gecontroleerd. Er is niks gebleken van gevaarlijke stoffen. Bovendien, het zwembad was eigenlijk ook niet meer in gebruik, althans, dat is de informatie die mij heeft bereikt.

Mevrouw Stolk: Voorzitter, mag ik daar nog een korte vraag stellen?

De voorzitter: Ja, kort. Ga uw gang.

Mevrouw Stolk: Wij hebben schriftelijke vragen gesteld en ik had het wel op prijs gesteld als wij, de VSP, maar ook de commissie en raad daarvan op de hoogte was gebracht.

De heer Merx: Dat klopt. In mijn herinnering waren dat technische vragen, klopt dat? Of waar het echt artikel veertig vragen?

Mevrouw Stolk: Nee, volgens mij waren het gewoon schriftelijke vragen.

De heer Merx: Oké, want ze zijn bij ons genoteerd als zeg maar soort technische vragen. U krijgt morgen het antwoord, want de vraag die u had, had ik namelijk ook op basis van de antwoorden die ik begin deze week of eind vorige week gezien heb. Namelijk, hoe kun je constateren dat het niet veilig is als je niet weet wat het is? Nou, daar is nadere informatie gekomen. Dat staat nu wordt dat, of is dat verwerkt en het antwoord en als goed is komt dat morgen naar u toe. En als de rest van de raad het wil delen we dat met iedereen die dat maar weten wil.

Mevrouw Stolk: Ja, nee, maar mijn oproep is meer van als een fractie schriftelijke vragen stelt, stel dan ook die fractie daarvan in kennis, want nu moeten wij het uit de krant vernemen en dat is niet ons raadsinformatiesysteem.

De heer Merx: Dat klopt.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. We gaan naar de volgende vraag en die is ook van de VSP en die gaat over de Drechthopper. Mevrouw Stolk.

Mevrouw Stolk: Voorzitter. Even k... Ja, nee, dat geeft niks. Dank voorzitter. Ja voorzitter, de VSP krijgt nog steeds klachten dat de Drechthopper niet op tijd rijdt. De dames in kwestie, twee senioredames van rond de zeventig, beide slecht ter been, hebben hun ervaringen van de afgelopen maand met ons gedeeld en zij zijn niet de enige overigens. Zeven keer voorgevallen dat de Drechthopper te laat kwam. Soms wel meer dan een uur. Ze hebben de Drechthopper gebeld en hun ongenoegen kenbaar gemaakt. Ze kregen te horen dat er weinig chauffeurs zijn en dat het soms druk is op de weg. Met klachten moesten ze maar bij de baas zijn. De VSP heeft samen met meerdere partijen hier in de raad al diverse keren aangegeven dat er veel klachten zijn over de Drechthopper. Hoe kan het zo zijn dat hier nog steeds geen verbetering in is? Zijn er met Stroomlijn prestatieafspraken gemaakt en zo ja, hoe staat dit in verhouding tot met wat ik net gezegd heb? Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Van Benschop voor het antwoord.

Mevrouw Van Benschop: Ja, dank u wel voorzitter. Laat ik heel even beginnen met de technische vraag bijna van zijn er afspraken gemaakt? Ja, die zijn gemaakt. Het op tijd rijd-percentage, zoals we dat noemen, moet bijvoorbeeld boven de tweeënnegentig procent liggen.

Nou, die liggen op dit moment volgens de laatste berichten op vijftennegentig procent en als het gaat over gegronde klachten, dan ligt die norm op nul komma drie procent van alle ritten en die ligt op dit moment rond de nul komma een. Met een uitzondering dat we aan het begin van het jaar wat hogere percentages zagen, maar dat waren de opstartproblemen met een nieuwe aanbieder. Dus, dat is even het tweede deel van de vraag. Dan het eerste deel. Ik merk dat ... Ik krijg ook af en toe signalen dat er dingen niet goed gaan en dat kan natuurlijk want het is geen honderd procent, dus het zou kunnen dat die signalen mij bereiken. Als ik dan hoor wat voor signalen de VSP bereiken en waarschijnlijk ook andere partijen en ik zet dat af tegen de officiële cijfers die wij krijgen, dan zit daar verschil tussen. Tenminste, daar lijkt een verschil tussen te zitten. Dus, wat mij verstandig lijkt om te doen, is dat ik in ieder geval gaan navragen hoe die klachtenprocedure eruitziet. Hoe kan het dat ik cijfers krijg van rond de vijftien tot twintig klachten die gegronnd zijn verklaard, terwijl ik begrijp dat er nu van twee mensen eigenlijk al zeven klachten in een hele korte periode zijn. Een persoon zelfs. Ja, twee in een maand. Dus, ik wil eigenlijk voorstellen dat ... Ik ben blij dat deze signalen juist gedeeld worden. Een deel bereikt mij en daar handelen we natuurlijk naar, maar een deel bereikt mij waarschijnlijk ook niet. Dus, ik heb donderdag een bestuurlijk overleg met Stroomlijn en ik ga deze vraag daar neerleggen, want ik heb ervoor nu geen antwoord op.

De voorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Stolk: Voorzitter mag ik daar kort op reageren?

De voorzitter: Ja.

Mevrouw Stolk: Nou ja, in ieder geval dank voor deze beantwoording. Ik zou, want ik denk dat alle partijen die hier aan tafel zitten willen dat de Drechthopper gewoon op tijd rijdt en dat de mensen gehaald en gebracht worden op tijd. Alleen, tussen de cijfers, als we het dan even over technisch hebben dan mag ik hem misschien ook even technisch terugleggen, de cijfers die er liggen bij u en de eventuele werkelijkheid van deze commissie daar lijkt een discrepantie in te zitten. Nou ben ik nooit een voorstander als een klachtenprocedure afgehandeld wordt door Stroomlijn zelf, want volgens mij gebeurt dat door Stroomlijn zelf. Ik wil daar best eens over meedenken, maar kunnen we dat niet op een andere manier gaan organiseren zodat Stroomlijn niet bepaald of A: een klacht ongegrond is, want wanneer bepaal je of een klacht ongegrond is? En, bereiken de klachten Stroomlijn wel die wij ook krijgen? Maar nogmaals, daar hoef ik nu niet specifiek een antwoord op, maar ik bied de wethouder wel aan om daar ook even in mee te denken van hoe krijgen we dat nou voor elkaar dat de mensen op tijd gehaald en gebracht worden? Dat wij hier de juiste cijfers krijgen.

De voorzitter: Dank u wel Dan misschien nog een korte reactie van mevrouw Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Ja zeker. Dank u voorzitter. Nou ja, ik ben het er helemaal mee eens dat ongetwijfeld deze hele commissie wil dat die mensen op tijd gehaald worden, gebracht worden en dat ze überhaupt gehaald en gebracht worde. Die wens deel ik ook.

Dus, ik ga in ieder geval uitzoeken hoe het precies zit met die klachtenprocedure en kom dan gewoon bij u terug.

De voorzitter: Dank u wel. We gaan naar de volgende vraag en die is van het CDA en die gaat over een gevel in Nieuw-Krispijn en de heer Van Dam-Timmers heeft een korte toelichting.

De heer Van Dam-Timmers: Ja, dank voorzitter. Misschien hebben een deel van onze raadsleden het ook wel gezien als je door Nieuw-Krispijn fietst aan de Nassauweg. Buurtbewoners spreken er schande van, van de situatie. De is in de stukken ook op een foto te zien. Er is namelijk een huis, of meerdere huizen, waarbij isolatieplaten aan de buitenkant van de bakstenen gevel zijn geschroefd en dit is toen stilgelegd, maar dat verandert niets aan de situatie en dus de gevel is nu al maanden spuuglelijk en dat vermindert ook het woonplezier van mensen in deze buurt. Het is onbegrijpelijk volgens onze fractie dat er niet meteen is opgetreden en we hebben toch soms de indruk dat dat elders soms sneller kan. Eerder'begrepen we dat na het stilleggen van of dat er na het stilleggen nog een vergunningsprocedure is gaan lopen. Nou, dan hebben we eigenlijk drie vragen. Wat vindt het college ervan dat het nu al vier maanden deze situatie is? Waarom wordt er niet op gehandhaafd? Op welke termijn kunnen buurtbewoners en ook mensen die langfietsen weer een nette gevel verwachten? En waarom wordt er gewacht op uitkomsten van een vergunningsprocedure terwijl toch eigenlijk vanuit welstand of vanuit talloze andere redenen meteen duidelijk is dat deze platen verwijderd dienen te worden?

De voorzitter: Dank u wel voor de toelichting. De heer Merx.

De heer Merx: Ja, dank u wel voorzitter. Ja, eens met de heer Van Dam-Timmers dat dit niet de schoonheidsprijs verdient. Dat wil zeggen, het aanblik van die gevel met die isolatieplaten erop. Er zijn ook klachten uit de omgeving gekomen en op 16 juni 2023 heeft OZHZ een controle gedaan. Daaruit is gebleken zoals u al zei dat er geen vergunning was verleend. Op 21 juni is een last tot stillegging, dat is dus handhaving, dus uw aanname dat er niet gehandhaafd is, is niet juist. Is wel gehandhaafd. Daardoor is ook deze situatie ontstaan. De last tot stillegging voor de werkzaamheden. Dat is hier ook gebeurd. Vervolgens heeft de eigenaar op 29 juni een omgevingsvergunning aangevraagd. Die was niet ontvankelijk. Daar moet dus nog het een en ander gebeuren en uiterlijk op 15 november, uiterlijk op 15 november, zal worden besloten op de aanvraag. Maar, dan moet hij wel eerst volledig zijn. Nou ja, op welke termijn? Ja, dat is dus afhankelijk van hoe snel die vergunning wordt juist in orde is en aan alle eisen voldoet en dat die verleend wordt. Dat is gewoon afwachten. Dat is een proces wat iedereen moeten doorlopen. Normaal gesproken vraagt iemand eerst een vergunning aan, merk je er niks van en dan duurt dat een poosje en dan is er een vergunning begin met een bouwen. Hier is men begonnen met het bouwen en is toen pas de vergunning aangevraagd nadat erop is gehandhaafd, dus dat kan nog wel even duren. Wettelijke termijnen zijn dat. Na vergunningverlening moet men in ieder geval binnen zesentwintig weken, dat is een half jaar, starten met de uitvoering. Als de vergunning wordt geweigerd, wat ook een mogelijkheid is, dan zal met handhaving de oorspronkelijke situatie worden terugverlangt. Dat betekent dat het spul wat erop zit weer weg moet.

Dan zult u vragen: ja, kan dat nu niet? Nee, dat kan niet, omdat er mogelijk zicht is op legalisatie. Het kan namelijk zo zijn dat er een vergunning verleend wordt. Zolang er zicht is op legalisatie, mag handhaving niet doorpakken op dit punt. Dus, daar moeten we op wachten. Dat heeft de tijd nodig die het nodig heeft. Zijn we daar blij mee? Nee, daar is niemand blij mee, maar dat is nou eenmaal de regelgeving in ons land en daar hebben wij ons aan te houden. Waarom wordt ... En daarom wordt er ook dus nu gewacht op de uitkomsten van een vergunningsprocedure als antwoord op uw derde vraag. Ik kan u niet blijer maken. Ik had u blij gemaakt als ik had gezegd: morgen gaan die platen eraf, maar dat kan helaas niet.

De voorzitter: Dank u wel voor de toelichting. Voor het antwoord.

De heer Van Dam-Timmers: Ja, heel kort. Ja, voorzitter, ik begrijp dat er inderdaad procedures zijn, maar ik vind het toch wel buitengewoon lang als er een illegale situatie is waar toch heel veel overlast van wordt ervaren. Ja, ik moet dat vaststellen. Ik had er verder ook niks aan veranderen denk ik. Jammer.

De voorzitter: Nee inderdaad. Ja, het ziet er ook niet echt niet uit nee. Oké. We gaan naar vraag vijf en die is van Forum voor Democratie en die gaat over Chemours en mevrouw Pichel die kan de vraag toelichten.

Mevrouw Pichel: Dank u wel voorzitter. Het is uiteraard niemand ontgaan dat er veel ophef is in de media over Chemours. Wat ons zorgen baart is de vrij eenzijdige kijk en enorme schuld die niet alleen de organisatie, maar ook de personen in de organisatie ten laste wordt gelegd. Er zijn diverse media-uitingen en ook social media-uitingen en die gaan vooral over dat het bedrijf moet stoppen met vervuilen en geen vergunning meer mag krijgen. Het bedrijf en de woordvoerders worden behoorlijk in een hoek gedrukt. Voor wat betreft de schuld en verantwoordelijkheid. Dan is de vraag: bent u zich ervan bewust dat Chemours deze vloerpolymeren, de PFAS-stoffen wordt genoemd, dat zij deze vloerpolymeren voornamelijk gebruiken voor de productie van grondstoffen voor de energietransitie, zoals kabels, microchips en batterijen voor elektrische voertuigen en warmtepompen? En dat deze milieuvriendelijke industrie niet kan bestaan zonder een vraag uit de markt? Dus, hoe kijkt het college aan tegen het feit dat er enerzijds wordt geëist dat het bedrijf stopt terwijl tegelijkertijd het bedrijf deze giftige grondstoffen vervaardigd voor producten die doorgevoerd en gesubsidieerd worden in ons beleid?

De voorzitter: Dank voor de toelichting. Mevrouw De Jonge.

Mevrouw De Jonge: Dank voorzitter. Ja, het college erkent ook dat in een moderne samenleving we producten hebben, productiemiddelen hebben, waarin gebruik gemaakt wordt van chemische stoffen. Dat is ook in de energietransitie en dat erkennen wij zeker. Maar, waar het bij ons altijd om draait is ondanks dat deze chemische middelen worden gebruikt, is het volgens ons heel belangrijk dat je erop let dat de schadelijke stoffen niet in een milieu terecht komen waar onze inwoners en ondernemers actief zijn. Dat is altijd de strekking geweest van de uitingen die wij hebben gedaan.

De voorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Pichel: Mag ik nog een kleine vervolgvraag stellen?

De voorzitter: Korte reactie nog? Ja.

Mevrouw Pichel: Nou, dank u wel voor het antwoord. De reden dat ook deze vraag wordt gesteld is, we merken dat mensen als het ware ook functioneren in patronen en er zijn altijd dingen die we op een bepaald moment niet weten waar we dan later achter komen. Vroeger wisten we niet dat PFAS schadelijk was. Daar kom je later wel achter. Asbest is ook zo een voorbeeld. Dat wisten we eerst ook niet. Dat blijkt ineens heel schadelijk te zijn. Nog maar een generatie voor ons konden moeders gewoon lekker roken terwijl ze een baby bij zich hadden of zwanger waren. Dat er later wordt gedacht van dat is toch niet zo goed. Nou ja, het lijkt erop alsof we elke keer in dit soort patronen terechtkomen waarvan we nu natuurlijk ook nog helemaal niet weten wat er gebeurt. Ik snap het antwoord heel goed van de wethouder dat we natuurlijk altijd kijken dat we niet bezig zijn met die vervuiling en ik vraag me altijd af of dat we dat nou echt wel weten en waar dus zeg maar die verantwoordelijkheid van wat we kiezen te doen in de maatschappij, wat dat voor gevolgen heeft.

De voorzitter: Dank u wel. Ik weet niet of mevrouw De Jonge nog wil reageren, want er komt inderdaad ook een raadsinformatiebrief aan.

Mevrouw De Jonge: Ja heel kort antwoord, maar ... Ja, mevrouw Pichel legt inderdaad de vinger op een zere plek. Het mooiste daarvan is dat we een onderzoeksrapport hebben liggen van de OvV, die ook heeft aangegeven en onze eigen provincie, de gedeputeerden en ook de omgevingsdienst hebben daar ook op aangegeven: ja, we moeten inderdaad heel anders omgaan met stoffen. We moeten veel meer aan de voorkant gaan onderzoeken wat weten we van die stoffen voordat ze toegestaan worden. Dus, in die zin wat u zegt, dat wordt nu juist opgepakt doordat men zegt we moeten aan die voorkant veel beter gaan weten voordat we iemand gaan toestaan om bepaalde stoffen te gebruiken om te voorkomen waar we nu in terecht zijn gekomen met diverse situaties.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Nou ja, zoals ik net al aangaf, er komt als het goed is op korte termijn ook een raadsinformatiebrief aan en dat is denk ook weer een mooi moment om het hier ook weer over te hebben. Ik wil naar de laatste vraag en dat is een vraag van de Fractie van Waardhuizen over de verkoop van een pand aan de Louis Apolstraat. De heer Stam, kunt u hem kort toelichten?

De heer Stam: Ja, dank u wel voorzitter. We hebben inderdaad de vraag naar aanleiding van de publicatie in het gemeenteblad. Hierin is te lezen dat per 25 september de gemeente voornemens is tot verkoop bloot eigendom Louis Apolstraat 29 over te gaan. De gemeente, staat in de tekst, is van oordeel dat op grond van objectieve, redelijke en toetsbare criteria slechts een serieuze gegadigde in aanmerking komt voor deze verkoop. Hierbij komt de gemeente een ruime mate van beleidsvrijheid toe. We hebben hierover de volgende vragen. In hoeverre acht u deze verkoop in lijn met vastgesteld beleid en zo ja welk beleid? En, op welk mandaat en of raadsbesluit baseert u dit?

En, bent u van mening dat u de raad over dit onderwerp, aankopen en verkopen van vastgoed, meer uitgebreid moet informeren?

De voorzitter: Dank u wel voor de toelichting. Mevrouw De Jonge.

Mevrouw De Jonge: Ja dank u wel. Ten aanzien van deze vraag, het antwoord is: we hebben de nota erfgoedbeleid uit 2015 en daar is in geregeld dat als je een woonperceel hebt en dat zou aangeboden kunnen worden, dat de zittende erfpachter altijd de mogelijkheid heeft als eerste om het blote eigendom te kopen en dat doen we netjes tegen de prijzen en voorwaarden die op dat moment gelden. Dat is ook de reden waarom dit op deze manier is gedaan en waarom het ook in deze nota zo is geregeld met bevoegdheden dat het college het mag en dat wij ook dit weer gemandateerd hebben aan onze clustermanager. Dus, voor mij hebben wij het prima binnen een bestaand beleid en binnen een door uw vastgestelde nota erfpachtbeleid gehandeld.

De voorzitter: Nog een korte vervolgvraag zie ik?

De heer Stam: Ik weet niet of hij kort is voorzitter.

De voorzitter: Nou, we gaan het zien en anders moeten we het op een ander moment gaan inplannen.

De heer Stam: Er is natuurlijk wel vastgesteld beleid, maar er is een redelijk nieuwe gemeenteraad, dus misschien is het sowieso goed om dat toch nog een keer kort te presenteren aan de raad. Maar, het roept bij ons ook inhoudelijke vragen op van wat is dan redelijk? Waarom nu dit pand? Wat is dan de verkoopprijs afgezet tegenover de taxatiewaarde, tegenover de marktwaarde? Dus, vanuit die optiek proberen wij vanuit onze controlerende rol wat meer grip te krijgen op deze vraagstukken. Bent u het daarmee eens of niet?

De voorzitter: Heeft u nog een korte reactie?

Mevrouw De Jonge: Ja, als die behoefte er is, dan denk ik dat u via de griffie een verzoek moet indienen dat we dat met elkaar gaan bespreken.

De voorzitter: Ik hoor de heer Stam zeggen: prima. Dus, wordt waarschijnlijk vervolgd. Dit waren de vragen. Ik wens u allen een prettige vergaderavond.

4. Vaststellen Startnotitie Dordrecht klimaatneutraal 2040 – Startnotitie

Voorzitter: De heer Klerk (CDA)
Raadsgriffier: Mevrouw Vermeulen
Verslag: NotuBiz

Aanwezig:
Mevr. Boom-Vos (VVD)
Dhr. Van Dam-Timmers (CDA)
Dhr. Groenewege (PvdD)

Mevr. De Groot (Beter voor Dordt)
Dhr. Hartmeijer (SP)
Dhr. Den Hartog (GroenLinks)
Dhr. Laban (ChristenUnie-SGP)
Dhr. Maroof (DENK)
Dhr. Van der Meer (GroenLinks)
Dhr. Van Pelt (FvD)
Mevr. Pichel (FvD)
Mevr. Schnabel (PvdA)
Dhr. Tutupoly (Op Ons Eiland)
Dhr. De Vries (VSP)
Dhr. Linnert (Gast)
Dhr. Bakker (Gast)
Dhr. Griffioen (Gast)
Dhr. Val (Gast)
Dhr. Vlemmings (Gast)
Mevr. Van de Worp (Gast)
Dhr. Quandus (Gast)

Portefeuillehouders: wethouder P. Heijkoop, wethouder M. Merx, wethouder C. van Benschop, wethouder T. de Jonge

De voorzitter: Goedenavond. Welkom allemaal. Het is half acht geweest, dus ik stel voor dat wij gaan beginnen aan hetgene geagendeerd staat en dat is een rondetafel over de Startnotitie klimaatneutraal. Welkom aan alle raads- en commissieleden en aan wethouder De Jonge, maar die heb ik nog niet gezien. Die zit daar. Die namens het college aanwezig is. Voor het verslag vraag ik allereerst om aan de raads- en commissieleden om zich kort voor te stellen en ik stel voor dat ik aan mijn rechterhand begin.

Mevrouw Schnabel: Marije Schnabel, Partij van de Arbeid.

De heer Van der Meer: Frans-Bauke van der Meer, GroenLinks.

De heer Den Hartog: Paul den Hartog, GroenLinks Dordrecht.

De heer De Vries: André de Vries, VSP Dordrecht.

De heer Maroof: Maroof, DENK.

De heer Laban: Vincent Laban, ChristenUnie en SGP.

Mevrouw Pichel: Ruby Pichel, Forum voor Democratie.

De heer Van Pelt: Dirk van Pelt, Forum voor Democratie.

De heer Van Dam-Timmers: Jan van Dam-Timmers, CDA Dordrecht.

Mevrouw De Groot: Megan de Groot, Beter voor Dordt.

De heer Hartmeijer: Raymond Hartmeijer, SP.

De heer Groenewege: Pieter Groenewege, Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boom-Vos: Karin Boom, Dordtse VVD.

De heer Tutupoly: Gersom Tutupoly, Op Ons Eiland.

De heer Quandus: Goedenavond, Emir Quandus van het Platform Duurzaam Dordrecht.

De heer Sas: Cok Sas, ook van platform duurzaamheid.

De heer Vlemmings: Leon Vlemmings, FC Dordrecht, Energiek Dordt.

De heer Bakker: Adri Bakker, Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland.

De heer Griffioen: Alexander Griffioen, Van Wijnen Dordrecht.

Mevrouw Van de Worp: Louise van de Worp, Van Wijnen.

Mevrouw Vermeulen: Laurette Vermeulen, commissiegriffier.

De voorzitter: En mijn naam is Albert Klerk en ik ben uw voorzitter. We spreken vandaag met de gasten met kennis van commercie industrie en private samenwerkingen over de notitie klimaatneutraal 2030. Context is dat we al uitgebreid over alle andere thema's hebben gesproken, maar de bouwsteen energie, afval en industrie nog onderbelicht is geweest hier in de raad. Daarom hopen we dat onze gasten kunnen ingaan op hun visie op die startnotitie zoals die voorligt en op hoe we dit samen kunnen realiseren. Soms wordt er bijvoorbeeld hard geroepen dat capaciteit een forse uitdaging is en we horen graag of dat ook echt zo is. Nou ja, de gasten hebben zich voorgesteld, dus ik stel voor dat ik hen om de beurt het woord geef zodat zij in ongeveer drie minuten tijd kort in een pitch kunnen weergeven wat hun visie is. En dan allereerst Leon Vlemmings.

De heer Vlemmings: Dank je wel. Dank ook voor de uitnodiging. Ik ben zelf initiatiefnemer van een groep mensen, bedrijven, wetenschappers die op zoek zijn sinds 2018 naar hoe je de waarde van een volkssport, in dit geval voetbal, kunt vergroten voor de stad en voor de regio. In die hoedanigheid ben ik ook hier namens FC Dordrecht die ook op zoek is in het traject van vijf jaar om ook die waarde te vergroten. En dan bedoel ik met name de dertien dagen tussen twee thuiswedstrijden. Dus, niet de wedstrijden op zich. Dat klinkt misschien vreemd voor een voetbalclub, maar het is wel de visie om te zorgen dat we een gezonde waardevolle club gaan worden en daardoor eigenlijk sportieve prestaties ook verbeteren. Dus, wij begeleiden die met die groep wat de waarde voor de club heeft begeleiden FC Dordrecht.

Mensen die Energiek Dordt kennen is inmiddels niet meer een betaald voetbalorganisatie die naar binnen kijkt, maar vooral eigenlijk een platform of een vereniging of een community. Hoe je het noemt. Met veel meer mensen, bedrijven, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties, gezondheidszorg. Eigenlijk verschillende sectoren. Zo kun je ook naar een voetbalclub kijken. Dan kun je je afvragen hoe je de waarde vergroot en dan kom je bij gezamenlijke opgaves terecht, want dan moet je naar buiten toe gaan kijken wat je bijdraagt ook als sport en dit geval vanuit de voetbal. Nou, dan kom je ook bij energietransitie uit et cetera. En waar wij achter zijn gekomen is dat al die opgaven kunnen alleen maar door samenwerking en dus met draagvlak ook vanuit de mensen worden gerealiseerd. Dat is exact hetgene wat wij vanuit sport eigenlijk met heel veel andere partijen aan het doen zijn. Dat twee woorden: sociale cohesie en sociale innovaties zijn beetje de grote woorden die daar om draaien. Maar, ook kunst en cultuur brengen ook mensen bij elkaar. Dan ontstaan er allerlei dingen en een die ik wil benoemen is: we hebben met elkaar de klimaat neutrale wedstrijd, de eerste in een Nederlands betaald voetbal, georganiseerd. We hebben landelijke pers met elkaar gekregen hier in Dordrecht en daar zitten ongetwijfeld een aantal lessen in die wij heel graag willen delen om uiteindelijk te komen tot een klimaatneutraal Dordrecht in 2040. Buiten dat wij daar de kennis willen delen, sta ik ook heel erg open voor de vragen die men daarover heeft.

De voorzitter: Dank u wel. Dan stel ik voor dat we eerst alle sprekers afgaan, dat we dan met elkaar het gesprek voeren. Dan geef ik als volgende het woord, de heer Griffioen als coördinator specialisme duurzaamheid en milieu?

De heer Griffioen: Ja, coördinator duurzaamheid en milieu bij Van Wijnen Dordrecht. Wij zijn een ontwikkelende bouwer gevestigd, landelijk bouwbedrijf, maar ook gevestigd in Dordrecht en wij zijn vooral gericht op woningbouw. In mijn functie ben ik eigenlijk vooral bezig met hoe kunnen we de duurzaamheidsambities onze organisatie, maar ook van de wetgeving die eraan zit te komen, direct implementeren in onze projecten? Daar zijn eigenlijk twee dingen in mijn functie meer van belang. Dat is een stukje afval en een stuk CO2. Samen met mijn collega's zullen we daar meer op ingaan. Als ik kijk in projecten en, maar ook in Dordrecht wat wij hier doen met verschillende maatschappelijke organisaties, proberen we echt impact te maken hier in Dordrecht. Maar, ook om de duurzaamheidsambities die wij als organisatie hebben hier in Dordrecht juist uit te voeren. Als ik daar een concreet voorbeeld van zou willen noemen is het eigenlijk dat we bezig zijn met de organisatie van een circulaire bouwhub. Als je de plannen van de provincie Zuid-Holland leest is eigenlijk hoe gaan we klimaatneutraal Zuid-Holland heeft het dan in 2050 tot richting 2040 echt voor elkaar krijgen? Dan zie je eigenlijk dat de provincie heel erg is gericht op verschillende hubs per sector, per regio. En, wij vanuit de bouwsector zijn vooral gericht op de circulaire bouwhub. Er wordt al enkele jaren over gesproken hier binnen Dordrecht. Ik heb er zelf ook onderzoek naar gedaan en eigenlijk zie je gewoon dat we het als bouwsector heel erg nodig hebben voor afval, stuk hergebruik, maar ook reductie en een stukje sociaal belang om het samen met verschillende Dordtse bouwbedrijven aan te pakken. We zijn onderweg. De gemeente is erbij betrokken, maar eigenlijk willen we verdere stappen maken en het verder concretiseren, maar dat is nog toekomstmuziek.

De voorzitter: Dank u wel. En dan mevrouw Van de Worp.

Mevrouw Van de Worp: Ja, nou ik werk bij hetzelfde bouwbedrijf als mijn collega Alexander. We zijn hier in Dordrecht gevestigd. Naast dat we met ons bouwbedrijf gevestigd zijn, ook met onze materieeldienst en met onze engineeringafdeling. In totaal werken er denk ik ongeveer vijfhonderd mensen bij ons hier in deze regio en realiseren wij vijfduizend woningen. We zijn ons daar heel erg van bewust dat wij best wel een grote verantwoording hebben als het gaat over de CO2-uitstoot en de afvalproductie die vrijkomt bij de realisatie van onze woningen. Wij hebben onszelf dus ook als doelstelling gesteld om in 2030 CO2 neutraal te zijn en om in 2025 afvalvrij te zijn. We merken dat dat vrij lastig is om ook in het hoofd, in het hart en dus ook in de handen van onze eigen medewerkers te krijgen. Daar hebben we vrij veel van geleerd. Dat is ook kennis die wij delen binnen Cirkelstad. We zijn ook aangesloten bij de Cirkelstad Drechtsteden en we zijn ook heel hard bezig om onze Paris Proof Indicator te verlagen. Dus, meer biobased bouwmaterialen toe te voegen aan onze woningen. Die kennis en ervaring deel ik ook graag binnen deze vergadering.

De voorzitter: Dank u wel. Intussen is er nog een gast binnengekomen en dat is de heer Rien Val en de heer Eelco Linnert. Welkom. Ik zag dat ik in de voorstelronde de rij achter de tafel vergeten was. Was dat de bedoeling of nemen jullie deel aan het debat of niet aan de ronde tafel? Nee? Oké. Dan geef ik nu het woord aan de heer Adri Bakker van Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland.

De heer Bakker: Dank u wel mijnheer de voorzitter. Dank u wel dat wij hier als Milieufederatie Natuur en Milieufederatie mogen bijdragen aan de besluitvorming rond klimaatneutraal 2040. Het is zo dat wij hier niet de eerste keer zitten. Toch vonden wij het belangrijk om toch nog een aantal zaken mee te geven. En waarom? Omdat we, als je kijkt naar de notitie die voorlag vorige keer, dat was een energietransitie een doorstartnotitie, en hier gaat het om klimaatneutraal. Hier gaat het eigenlijk om meer, maar wat wij heel belangrijk vinden is vier punten en die wil ik eventjes meegeven en dan is het ook aan de raadsleden om daar nog nadere, als het gaat om informatieve vragen, vragen over te stellen. Om te beginnen, hoe maak je klimaatmeters? Als je ziet wat de opgaven zijn voor ook hier Dordrecht, dan is dat eigenlijk niet mis. En als je ziet wat dat bijvoorbeeld concreet betekent, dan heb ik het over energie, dan is dat al heel snel ongeveer honderd hectare, een kleine honderd hectare zonnepanelen die je voor 2030 moet realiseren. Dan heb ik het nog niet over de warmtetransitie, want de opgaves die er nu liggen, om twaalfduizend wooneenheid equivalenten te realiseren, moet je je ook realiseren dat de meeste aansluitingen die nu gerealiseerd zijn toch vooral ook grote organisaties zijn zoals ziekenhuis en andere gebouwen. Dat houdt dus in dat er een forse opgave ligt. Als het nou een ons ligt hoe je dat zou kunnen, dan is het eigenlijk iets wat voor Dordrecht nog een beetje ontbreekt zoals wij dat vinden. Dat is dat je zoekt naar een brede coalitie en eigenlijk is het heel mooi dat je ziet, zoals FC Dordrecht en zoals hier ook Van Wijnen dat probeert vorm te geven. Je zou dus moeten zoeken naar een brede coalitie waarin je dus samen de kansen creëert en op die manier ook die gezamenlijke verantwoordelijkheid borgt.

Als je dan kijkt hoe je dat zou moeten doen, dan zou je eigenlijk een soort klimaatdeal ook voor de gemeenten moeten organiseren, zodat je ook elkaar verbindt op een manier dat je als ware elkaar ook op een gegeven moment zou kunnen afrekenen. Want, het is heel makkelijk om op papier mooie woorden neer te zetten. Dus, als je kijkt hoe je dat zou kunnen, zou je misschien per sector een klimaatdeal kunnen aangaan en dan heb je allerlei mogelijkheden. Woningen, scholen en heel veel spelers in het veld van, zeg maar, die hele opgave. Dat is een van de punten. Een ander punt is ook, als je kijkt naar wat leert bijvoorbeeld het klimaatakkoord. Dat leert zeggenschap van de burger realiseren en als je ziet wat dat in kan houden, dat is al eens meer genoemd, de vijftig-vijftig. Als je ziet wat dat betekent, dan zeg je dus vijftig procent van de zeggenschap die leg je bij de burger en dat doe je dus niet door bij wijze van spreken passief betrokkenheid te realiseren, passieve participatie. Maar, dat doe je door actief medezeggenschap. En, het leuke is dat je dan een heel andere dynamiek krijgt, want dat betekent ook dat daarmee de opbrengsten die er gewoon ontstaan terug kunt ploegen, terug kunt brengen naar de stad. Als je ziet hoe dat werkt, dan moet je leren van je burens. Eigenlijk is het dus heel zo. Je hoeft het wiel niet opnieuw te spaken. Het is, als je kijkt naar mogelijkheden, dan kun je zien dat bijvoorbeeld een corporatie zoals Betuwewind in staat is om forse opbrengsten tot stand te brengen. Fors die eigenlijk ervoor zorgen dat er allerlei duurzame projecten kunnen ontstaan. En, Betuwewind is een burgercoöperatie die meer dan een half miljoen per jaar aan extra rendement realiseert. Dus, dat is een voorbeeld. Maar, ook de gemeente Rotterdam. De gemeente Rotterdam heeft een klimaatakkoord en ik had het net over die mogelijkheden die je kunt zoeken om met elkaar eigenlijk veel meer die verantwoordelijkheid vorm te geven. Dat missen we gewoon als je kijkt naar de startnotitie. Het is een wat dat betreft, ja, je kunt zeggen een hele mooie uiteenzetting van waar je moet starten met een nulmeting en een traject, de routekaart. Maar, als je ziet wat dat moet betekenen, dan zijn er forse opgaven. Dan kun je zien ... Dan heb je het over de bouwstenen en dan heb je daar allerlei sectoren, maar ik denk dat je een slag extra kan maken als je dat dus ook vastlegt in een deal. Dat mag je de klimaatdeal noemen, een ander gevleugeld woord is de greendeal, maar het is in ieder geval een veel meer bindende afspraak. Ik heb nog vergeten.

De voorzitter: Wilt u wel tot een afronding komen?

De heer Bakker: Ja, dank u wel. Sorry. Wat voor ons als Milieufederatie ook heel belangrijk is, is dat in feite alle projecten ook natuurinclusief kunnen zijn. Ik was hier twee weken terug bij de kennissessie en toen ging het over het voorkomen van slachtoffers. Toen ging het over het, als het ware voorkomen van gevaar voor vogels. Maar, je kunt er ook hier nog weer een extra slag in maken door bijvoorbeeld de biodiversiteit veel meer vorm te geven. En nou, we moeten eerlijk zijn. Als je kijkt naar wat Dordt tot nu toe heeft laten zien, dan is in feite alle projecten, en dan heb ik het over de zonneprojecten, zonder ook maar enige vorm van natuurinclusiviteit ontwikkeld. Het is ook voor de toekomst. Het is zo dat ook de klimaatminister dat voor 2026 als een belangrijk onderdeel heeft genoemd. Dus, als het aan mij ligt dan zou je moeten zeggen Dordrecht werk bottom-up in plaats van top-down.

De nota zoals die er nu ligt is nog veel te veel top-down en als je dan kijkt wat dat betekent, dan heb je een groot reservoir aan kennis. Dat ligt nu gewoon te wachten en als je dus vanuit de basis, en eigenlijk heb je hier al een aantal mooie voorbeelden, dat weet vorm te geven, dan kun je een grote slag maken en dan is wellicht de doelstelling voor klimaatneutraal 2040 nog haalbaar. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de volgende spreker. En ik wil ook nog even benadrukken, het gaat hier over de bouwsteen economie, dus proberen u daar ook zoveel mogelijk op de focussen. De heer Eelco Linnert van Drechtse Energie.

De heer Linnert: Oké, dank u wel voorzitter. Even vooraf, ik spreek niet alleen voor Drechtse Energie, maar ook namens Drechtse Stroom vanavond en Rien Val die zit voor mogelijke vragen voor Drechtse Stroom ook aan tafel. Ja, een korte introductie. Drechtse Stroom is door burgers, voor burgers gericht op energiebesparing en zo hoog mogelijk comfort voor de burgers. Drechtse Energie richt zich op energieopwekking en wij hebben tot nu toe een aantal zonneprojecten gerealiseerd met burgers. Even kijken, moet ik mijn bril opzetten. Vijftienhonderd zonnepanelen tot nu toe en vijfhonderd kilowatt piek. Wij zijn ook heel erg geïnteresseerd in windenergie om daar projecten voor op te starten als burgercoöperatie. En ook willen wij participeren in duurzame warmte projecten. Voor wat betreft wind wil ik nog de opmerking maken dat de combinatie wind en zon bijzonder interessant is, omdat je dan het net minder belast. De zon schijnt en de wind waait niet en andersom. Adri heeft net iets gezegd over het klimaatakkoord, waarbij burgerparticipatie heel erg belangrijk wordt gevonden. Ook om vooral het draagvlak voor elkaar te krijgen voor die belangrijke transitie onder burgers. En ja, ik kwam een stuk tegen en dan wil ik eigenlijk iets citeren. Dat is van de minister voor Klimaat en Energie van het kabinet van 17 mei 2023, dus net. Daarin schrijven zij over burgerparticipatie het volgende: in de kern gaat burgerparticipatie hier over het vergroten van betrokkenheid van burgers bij het ontwikkelen van beleid bij publieke besluitvorming bij het realiseren van energietransitie-projecten en activiteiten op het terrein van klimaatopgaven. Het gaat erom dat mensen individueel of georganiseerd, direct of indirect ruim op tijd de kans krijgen om betrokken te kunnen zijn, mee te denken of invloed uit te oefenen op collectieve vraagstukken die hen aangaan. Het kan ook dat ze eigenaar van de oplossing zijn of een alternatieve oplossing voor het beleidsdoel dienen en dat dus niet alleen in het stadium van concrete projecten, maar juist ook in beleidsplan en ontwikkelfase. Bij, even kijken, bij participatie gaat het namelijk niet om dat je als initiatiefnemer of als overheid direct een plant presenteert. Maar, met een plan om samen met de omgeving vorm te geven. En ja, wellicht wat minder leuke opmerking, maar dat betekent dus niet dat je als gemeente een zonnepark ontwikkelt en dan tegen de burger zegt: je kan obligaties kopen en dan participeer je. Dat is een beetje wat tot nu toe gebeurd is. Als je kijkt naar succesvolle burgercoöperaties, dan zie je dat de gemeente meedenkt en mee participeert en stimuleert om dit projecten te laten gelukken. Onder andere wat Adri net vertelde over het windpark de Betuwe. Dat is dankzij participatie van de gemeente en steun van de gemeente is dat tot stand gekomen en zonder dat wat dat nooit gelukt. Wat is de kern eigenlijk?

Dat we samenwerken als corporatie met de gemeente, elkaar vertrouwen geven, communiceren en ook niet voor de burgers gaan bedenken van waarom dingen niet zouden lukken. Een warmtenet, dat is te ingewikkeld, daar kunnen burgers niet aan meewerken een duurzaam warmtenet. Maar, juist denken: oké, als dat zo is, zullen we dat bespreken en wellicht kunnen we gezamenlijk alsnog de burgers mee laten werken of het initiatief laten nemen voor zo een warmtenet. Dank u wel. Daar wil ik het bij laten.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar de volgende spreker en dat is de heer Sas van Platform Duurzaam Dordrecht. En wilt mijnheer Linnert misschien zijn microfoon uitzetten?

De heer Sas: Dank u. Ik zou de gemeenteraad eigenlijk willen feliciteren met de doelstellingen die het formuleert. Als je in 2040 alle woningen van het gas wilt hebben en als je in 2040 energieneutraal moet zijn, dan heb je een behoorlijke ambitie. En, zeg maar, dan voldoe je als gemeenteraad aan die kader stellende taak die je hebt die doelstellingen, die ambities die wensen te formuleren. Ik heb daar wel zorgen bij, omdat ik eigenlijk niet zo goed begrijp hoe dat nou gerealiseerd gaat worden. Dus, om maar even bij energie te blijven. Het is al een paar keer aan de orde geweest. Als je in 2040 alle woningen van het gas af wilt hebben, we hebben ongeveer 56 duizend woningen, 58 procent daarvan is particulier. Dan ben ik benieuwd hoe dat gebeurt. Als je kijkt wat er al in de pijpleiding zit, dan moet er vanaf 2025 moeten er nog zo een 51,52 duizend woningen van het gas af. Dat is 37 honderd woningen per jaar. Het is maar een voorbeeldje, maar ik ben benieuwd hoe u als gemeenteraad daarmee omgaat. Ik zie dat eigenlijk niet. Ik lees dat niet. Ik lees dat ook niet in die startnotitie of hoe die moge heten, klimaatneutraal, en ik lees het eigenlijk ook niet in de bouwstenennotitie. Als ik die bouwstenennotitie economie voor mij heb, daar worden eigenlijk de hele grote ambities weer vertaald in subdoelstellingen, maar ik vind dat u als gemeenteraad ook moet vragen om een implementatieplan. Hoe gaan we dat nou doen? Als je 37 honderd woningen per jaar van het gas af wilt hebben, als je in 2040 energieneutraal moet zijn, is u opdracht niet alleen die doelstelling te formuleren, maar ook het college te vragen met een implementatieplan te komen. Hoe gaan we dat nou uitvoeren? Wie doet wat, wanneer en wat kost het? En, als ik die vragen over die bouwstenennotitie heen leg, dan lees ik eigenlijk niks. Als ik hoor hoe urgent die klimaatontwikkeling is. Als ik daarnaast zet dat we die 37 honderd woningen per jaar van het gas af moet halen, en over klimaatneutraal zitten er weer andere acties in lees ik hier, ja dan ben ik dus heel benieuwd hoe u dat als gemeenteraad gaat aanpakken. En, hoe u die verantwoordelijkheid oppakt. En ik wens u daar heel veel wijsheid en succes bij. Wie doet wat, wanneer en wat kost het? Dank u.

De voorzitter: Dank u wel. Dit ging misschien ook wel wat meer over de bouwsteen bouwen dan over de bouwsteen economie. Probeer ook vooral nog wel even de focus te leggen op die bouwsteen economie. De heer Quandus ook van het Platform Duurzaam Dordrecht.

De heer Quandus: Voorzitter dank u wel. Dank aan de commissie voor de uitnodiging. Bij de voorloper van deze bijeenkomst heb ik namens Platform ingesproken en heb ik een iets uitgebreidere versie van wat de heer Sas zojuist heeft herhaald en samengevat gedaan. Namelijk, het bepleiten van het aanbieden van een implantatieplan en het ook vooral ervoor pleiten dat de raad daar niet alleen op toeziet, maar dat het ook aandringt op het ontwikkelen van een dashboard waarin meetbare indicatoren kunnen worden opgenomen en waarin bijvoorbeeld ook partijen die de vorige keer, maar nu ook van de maatschappij en de private wereld deelnemen, ook al stakeholders kunnen worden meegenomen. De vorige keer heeft HVC over het onderwerp energie een pleidooi gehouden, wat eigenlijk op hetzelfde neerkomt en dat is: neem ons niet alleen mee, maar verpak die plannen ook uiteindelijk of vertaal ze naar een project format waarin iedereen kan aanhaken. Zei het als stakeholder of als burger die betrokken is. Wij hebben gezien dat in de ambities daar weinig aan ontbreekt en daar zijn we heel verheugd over, maar, zoals de heer Sas net ook aangaf, wij maken ons wel zorgen over het weinig specifieke karakter van die ambities. We hopen dat met name de raad zich hierop wil concentreren om ervoor te zorgen dat ook college van burgemeester wethouders zoveel mogelijk worden aangespoord om dat te vertalen in concrete plannen en dat daar ook inderdaad een perspectief en een horizon bij wordt geboden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan zijn alle sprekers aan het woord geweest. Rest mij nog op te merken dat de Dordtse Ondernemersvereniging helaas was verhinderd vanavond. Ze hadden hier wel graag aanwezig willen zijn. Hetzelfde geldt ook voor het Havenbedrijf Rotterdam. De Dordtse Ondernemersvereniging hebben we eerder al verwelkomd als rondetafel gast toen we de startnotitie energietransitie bespraken en mocht u deze partijen alsnog willen horen, dan zou dat kunnen op 24 oktober en aan het einde van de vergadering zal ik ophalen bij u of u daar behoefte aan heeft. Dan kan de griffie dat organiseren. Dan is er nu ruimte voor vragen aan de sprekers en dan geef ik als eerst het woord aan mevrouw Boom.

Mevrouw Boom-Vos: Ik kon zo even vooral met de beantwoording voor de heer Van Sas, maar ook, en dat heeft indirect ... De heer Van Sas vroeg van jou, wat doen jullie, hoe gaan jullie plannen? Vraag om een goede voorbereiding en implementatie. Maar, dan valt het mij eigenlijk nu de tweede keer op dat wij hier nu een technische sessie hebben. Wij hebben vooral hier dank u wel heren en dame voor de kennis die wij graag hier op willen halen, maar in de voorbereiding door de RIS lees ik niks over een bouwsteen economie. Anders had ik die beter voorbereid. Had ik vragen gesteld. Dus, als wij nu een bouwsteen economie gaan vaststellen die ik de vorige keer al vroeg, wat is dit, dan vind ik dat wel een gekke manier van zaken. Dus, graag straks even wat duidelijkheid. Gaan wij nu de bouwsteen economie bespreken of gaan wij gewoon kennissen ophalen van alle partijen die ons kunnen helpen om een planning te gaan bereiken?

De voorzitter: Dank u wel. Ja, in de agenda voor vanavond stond ook dat de focus zou liggen op de rondetafel rondom ondernemers, afvalindustrie en capaciteit. Die zijn samengevat in de bouwsteen economie die bij de stuk is opgenomen. Dus, vandaar dat dat ...

Mevrouw Boom-Vos: Dat haalde ik er niet uit. Wel dat we ondernemers, afvalindustrie en capaciteiten gingen bespreken, maar niet dat we dan een bouwsteen economie gaan ... Vandaar. Ik weet niet of dat ik het enige ben. Maar oké, dan ga ik dadelijk nog even gerichte andere vragen stellen. Ik dacht dat iemand anders ging praten en wat wilde zeggen. Dan nu even vooral op wat de heer Van Sas vroeg. Wat doen jullie als raad om die doelstelling en die ambities te behalen? Wij worstelen daar ook best wel mee. Vandaar dat wij als raad al wel een motie hebben afgedwongen en die aangenomen om een adaptieve planning voor totaal. Want, we hebben het steeds over kleine onderdelen zoals mijnheer Bakker al zei van nou we hebben het een keer gehad over wind en zon, we hebben een keer gehad over gewoon energietransitie in het algemeen. Dat is heel moeilijk. Dus, daarvan heeft het college en wethouder De Jonge al een grote planning, totaal planning aangeleverd. Of dat we die planning gaan halen is, ja, nog best wel moeilijk om dat te doorzien, maar daar moeten we dus elk half jaar gaan we vragen we dus om een update en kijken hoe ver komen we nu? Wat voor mij ook wel belangrijk is, zijn dit soort sessies waarbij we dus eigenlijk beseffen hoeveel er nog gedaan moet worden vanuit alle partijen. Dat is eigenlijk een bijdrage. Ik hoop dat het u wat meer helpt. Wij zijn zelf ook nog zoekende naar goede planning. Dus, als u tips heeft dan hoor ik ze graag.

De voorzitter: De heer Sam, u wilde reageren. Sorry, ik moest even uw naam opzoeken.

De heer Sas: Het is, je kan me met alles aanspreken hoor, dat ligt niet zo ingewikkeld, maar het is gewoon Sas. Sas. Als je, ik noemde zo even het voorbeeld van de woningbouw, omdat je dat redelijk kwantitatief kunt maken. Maar, als je kijkt naar die bouwstenen economie dan worden er ik, pik er even twee uit, dan worden er twee doelstellingen geformuleerd onder het kopje waar werken we naartoe voor 2040, dus dat is de ambitie die je neerlegt. Dat is volledig uit faseren van gebruik van fossiele brandstoffen in de industrie. En, een andere doelstelling is in 2040 dus een afvalvrije gemeente zijn. Helemaal geen afval meer. Nou dat is mooi. Is niks op tegen. Vind ik prima. Maar, hoe? En dat wil ik daarbij lezen. Dus, dan wil ik weten wat gaat het nou als we nu in 2023 zitten, wat gaat er nou als je een implementatieplan hebt, moet daar per jaar ongeveer staan wie wat doet, wat dat kost en hoe je dan die doelstellingen realiseert. Als je niet realiseert van je wilt realiseren, want dat zien we eigenlijk bij de energietransitie, dat je toch achter de feiten aanloopt, hoe die controlecyclus in elkaar zit, dat je dan toch weer daarop ingrijpt en nu gaan we dit doen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik zag ook een vinger van mevrouw Van de Worp.

Mevrouw Van de Worp: Ja, wij hadden als bedrijf ook de doelstelling om afvalvrij te zijn in 2025. Nou, iedere vergadering dat ik zei we zijn afvalvrij in 2025 kreeg ik hakken in het zand en enorm veel weerstand. Dus, dat wil ik jullie besparen. Ik zou ook het woord afvalvrij niet gebruiken. Wij hebben hem nu zelf omgebogen naar alles scheiden en naar monostromen terugbrengen. Dus, op een moment dat je specifieke afvalsoorten in bepaalde bakken doet, dus het gaat dan honderd procent scheiden, dan kunnen producten ook weer terug naar afvalspecifieke afvalverwerkers en kan het weer terugkomen in het circulaire proces en kunnen er weer materialen van gemaakt worden. Dus ik zou de term afvalvrij niet gebruiken. Is onze ervaring met al onze collega's.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geven de vraag of de heer Sas zijn microfoon uit wil zetten. En dan de heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Ja, nou ik wilde aan de mensen van Van Wijnen vragen wat daar van de kant van de gemeente voor nodig is om die stappen te kunnen maken. Want, wat mij heel erg aanspreekt in een heleboel, in jullie verhaal, maar ook van FC Dordt en ook van anderen, is de noodzaak dat vanuit de samenleving van alles gedaan wordt om het te realiseren. We moeten daar een planning voor maken als gemeente, een tijdpad, maar ook faciliteren. En wat hebben jullie voor steun nodig om dit soort dingen te kunnen doen?

De heer Griffioen: Nou, een klein voorbeeld daarvan is het voorbeeld dat ik al noemde over de circulaire bouwhub. Gemeente is al bij aangetrokken via Janno Heinen en dat is niet alleen voor om ons afval op orde te krijgen, maar dat is ook voor het grondstoffen gebruik om dat terug te brengen, maar ook om als samenwerkingspartners binnen Dordrecht samen te werken en samen richting een circulaire economie te gaan die we allemaal willen bereiken. Ik denk dat dat een stukje afval is, maar ook een stukje logistieke hub wat bijvoorbeeld ook weer scheelt in CO2-uitstoot van verschillende mobiliteit. Dus, ik denk dat wat zouden wij echt willen? Dat zou echt een hulp hierin zijn van welp de ondernemers, waar wij dan even voor uitspreken, om die stappen te zetten die eigenlijk vanuit ondernemers zelf komen en er worden kleine stapjes gezet, maar het gaat heel langzaam.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Van der Meer: Maar, gaat dat dan om locatie, gaat het om geld, gaat het om vergunningen? Ik wil daar graag een zo concreet mogelijk beeld bij hebben hoe dat soort initiatieven ondersteund kan worden.

De heer Griffioen: Ja, het gaat een stukje om, geld is niet zozeer het probleem. We zijn allemaal ondernemers en willen eigenlijk, al verdienen we er niks aan, dan is het goed. Ze kunnen zelf al geld inleggen, maar het gaat ook om een stukje ondersteunen. Dus, locatie exploitant. Dat is meer de dingen waar we naar op zoek zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk ook even naar de heer Vlemmings. Misschien heeft u hier nog een toevoeging op of?

De heer Vlemmings: Nou, ik wil allereerst benoemen vanuit onze reis die we aan het maken zijn dat wij, als je kijkt naar de samenwerkingsverbanden die ik zelf ook ervaar met wethouders, met mensen binnen de gemeente die zitten op duurzaamheid, daar zit heel veel energie, letterlijk energie, om met elkaar samen te werken, wil ik hier bij deze even vaststellen. En, ik wil er eigenlijk wel een tip aan toevoegen aan deze reis. Ik heb ooit van Jan Hopmans gehoord dat geen enkele transitie gaat lukken zonder een positieve drive en positieve waarden. We hebben het hier over hele serieuze thema's, dus het is goed dat we daar serieus met elkaar over praten.

Ik wil in ieder geval de tip meegeven en ook de leerervaring die wij hebben meegemaakt met heel veel partijen om dus eenentwintig hele complexe vraagstukken om een gekke klimaat neutrale wedstrijd, de eerste in Dordrecht in Nederland, waardoor er vijfenveertig oplossingen zijn bedacht met zijn allen in acht maanden tijd en met heel veel plezier en lol. Dat is ook iets wat heel belangrijk is voor ons allemaal om dat ook niet te vergeten. Ik weet eigenlijk niet hoe ik er dan op kwam op jouw vraag, maar dat wil ik wel even benoemen. Ik had hem hier genoteerd. En, wij hebben daar ook ... En, natuurlijk is het zo dat iedereen daar ondersteuning bij kan hebben in faciliteiten en wij geloven enorm in het woordje waarde met de euroteken op laatst. Dus, geld is ook altijd van belang om dat met elkaar iets voor elkaar te boksen. Maar, die waarden zitten hem in eerste instantie wel op juist dat samenwerken, maar dan ook echt samenwerken. Het woordje samenwerking kom je in allerlei dingen vervolgens tegen, in alle regiodeals zie je dat ook bijvoorbeeld waar we de laatste tijd enorm in zijn getrokken. Maar, als we nou eens goed kijken naar hoe goed doen we dat dan, dat samenwerken met elkaar? En, vooral dus ook met die burgers meekrijgen. Ja, daar kan kunst en cultuur en verenigingen en sport en daar ben ik natuurlijk een ambassadeur van, kan daarin een hele mooie bijdrage leveren.

De voorzitter: Dank u wel. Dan zag ik de hand van de Van Dam-Timmers.

De heer Van Dam-Timmers: Ja dank voorzitter. Vandaag rondetafelgesprek rondom een belangrijk thema. Ik hoor ook de woorden van de heer Sas hierover van maak nou eens een concreet tijdspad en als gemeenteraadsleden zijn we daar ergens natuurlijk wel weer van, maar ergens zijn we er ook niet van. Zeker niet in de uitvoering. Daarom wilde ik eigenlijk wel de vraag juist stellen aan een ander deel van deze tafel. Het bedrijf Van Wijnen u zegt zelf vijfduizend woningen te bouwen. Als jullie nou kijken in jullie bedrijfssector als het gaat over die verduurzaming van 37 honderd woningen per jaar. Hoe realistisch is dat of hoe onrealistisch is dat in onze gemeente Dordrecht? Kunt u daar iets over uitleggen of uitwijden? En wat moeten we doen als raadsleden?

De voorzitter: Dank u wel. Wie van Van Wijnen mag ik het ... Mevrouw Van Wijnen mag ik het woord geven. Van der Worp.

Mevrouw Van der Worp: Van der Worp. Ik denk dat het ook inderdaad te maken heeft met onder anderen het bezit van de woningen. Inderdaad, als het bij particulieren in bezit is, dan merk je dat het al daarin wel vrij lastiger gaat. Je ziet ook dat bij sociale huurwoningen het makkelijker gaat, omdat daar eigenlijk gewoon een eigenaar is van het gebouw en daarin kan een opdracht gegeven worden. Maar, ik denk dat het ook een heel belangrijk punt is wat er nu nog ook bijkomt, is de betaalbaarheid en hoe gaan we nu eigenlijk alle de inflatie aan het stijgen is oplossingen naar de betaalbaarheid best wel onder druk staat, woonlasten stijgen. Hoe gaan we dat voor elkaar krijgen? We hebben het ook geprobeerd in de gemeente Den Haag samen met BAM, een ander groot bouwbedrijf en daar zie je toch dat mensen, als ze mogen kiezen, liever gaan voor een nieuwe keuken of vakantie dan voor het herstellen van hun betonrot aan hun appartement. Dat vonden wij best wel kwalijk om te merken. Laat staan dat ze gingen voor energiebesparing.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Van Dam-Timmers: Voorzitter, dat is toch niet echt een antwoord op of mijn vragen, maar meer een antwoord dat het niet kan en ik ben ook wel op zoek van zijn er ook manieren waarop het wel zou kunnen voor ons gemeente Dordrecht? Want, ik vind het een interessante berekening. Ik heb die berekening eerder ook gehoord van de heer Sas en ik houd van dat soort perspectieven? Want, uiteindelijk gaat het gewoon om een hele grote aantallen en de vraag is: kunnen we dat? En, als het antwoord is nee we kunnen dat niet we gaan het niet realiseren, dan moeten we deze startnotitie niet aannemen, maar moeten we onze ambities aanpassen als het niet kan. Dus, ik ben nog wel op zoek naar dat antwoord.

De voorzitter: Mevrouw Van der Worp.

Mevrouw Van der Worp: Woningen van het gas afhaken ja dat kan. En, de materialen zijn er, maar het is even de vraag wil je voor iedere woning een individuele oplossing of willen we gaan kijken naar een collectieve oplossing waardoor de betaalbaarheid van de oplossing ook beter te behappen is? Ik denk dat we daarvoor misschien wel zoekende zijn naar is er een plan vanuit de gemeente hoe we richting een collectief energiesysteem of een warmtesysteem kunnen gaan? Dan kan ik ook de vraag stellen of bijvoorbeeld een warmtenet met het verbranden van afval of dat dan de juiste oplossing is als we dan gaan over eigenlijk grondstoffen vernietiging.

De voorzitter: Dank u wel. Dan de heer Val.

De heer Val: Ja, de vraag is natuurlijk nu helemaal gericht op een planning die hard nodig is. Zelf denken wij dat dat ook hard nodig is. Zeker voor als je het over al die woningen hebt, want het ging net al even over tafel tot 2030 twaalfduizend. Heb je er dus nog pakweg nou drieënveertigduizend te gaan. Dat lijkt me een heleboel tot 2040 in tien jaar. Nou hebben wij ongeveer anderhalf jaar geleden ook zelfs een voorstel gedaan om over hoe je dat zou kunnen halen die planning. Ja, die was eigenlijk een beetje zelfs gebaseerd op 2035, maar die kan nog iets uitlopen. Nou ja, en dan wat wij ook al geconstateerd hebben dat je niet alles tegelijk kan doen. Het is niet dat je als je twintig jaar hebt, je begint nu en dan gedeeld door zoveel jaar. En, zeker in het begin, ik bedoel, de afgelopen jaren vanaf 2020 hebben we nog geen enorme grote aantallen gehad. Dus, we denken zelf ook je zal dat in een soort zo een kromme krijgen waarbij je juist in het midden zo rond 2030, of iets later misschien nog, een soort maximum bereikt en ja, dat hebben we ook in een grafiek uiteengezet en dan zal je dus daardoor op de top van de '...' zit je boven de vijfduizend woningen per jaar. Dat is echt een hele opgave. Nou richten wij ons vooral op particuliere woningen en inderdaad, corporaties die hebben natuurlijk grote complexen, die kan je tegelijk doen. Ook in dat voorstel hebben wij eigenlijk een voorstel gedaan dat je je, als je al die mensen individueel wilt benaderen en met campagnes voor onderdeeljes, ook die mensen die verliezen eigenlijk zelf ook het overzicht van wat ze allemaal moeten doen. Nou hebben wij afgelopen tien jaar al jaren ook, dat noemen we nu met de burens projecten. Dat je het echt met de burens samendoet. Wij zouden dat graag ook zien dat dat vooral op grote schaal georganiseerd gaat worden.

En ja, als een soort rekenmethode hebben we ervanuit gezegd dat je eigenlijk elk complexe wat je dan onderscheidt, dat je daar drie keer langs moet gaan. Een keer voor de beginners, twee keer voor de grote meute die dan aangestoken wordt en een derde keer voor de laatste. Nou, als je dat allemaal op een rij zet dan kan je ook vervolgens helemaal berekenen hoeveel woningen je dat per jaar moet doen. Dat staat ook verder in deze notitie uitgewerkt. Om dat te organiseren denken wij dat daar echt dat de gemeente echt aan de slag moet gaan met dat in ieder geval te organiseren en tegelijkertijd ook naar allerlei partijen en ook onafhankelijke partijen daarbij te ondersteunen. Wij denken zelf dat wij daar dan ook op zijn minst een van die partijen zijn, maar daar is inderdaad wel behoorlijke ondersteuning, want vijfduizend woningen dat is dan als je ... Per honderd woning heb je vijftig complexen per jaar te gaan, dus dat is best een zekere opgave met waar echt goede ondersteuning voor nodig is.

De voorzitter: Dank u wel. Wilt u uw microfoon even uitzetten? De heer Van Dam-Timmers heeft een vraag.

De heer Van Dam-Timmers: Ja, dank voorzitter. Ik vond het heel interessante bijdrage. Als ik uw verhaal zo hoor pleit u eigenlijk voor een blok voor blok aanpak zoals we bij funderingsherstel in het verleden natuurlijk ook hebben gedaan met ook een enorme uitvoering. Dan vraag me af, u bent daar ook van een organisatie, wat zou u nou nodig hebben om ook op die capaciteit te komen? Want, ik heb ook wel, een van de vraagstukken waar we het vandaag over hebben, ik probeerde die vraag net ook al te stellen, gaat over capaciteit. Wat is nou nodig, wat moet de gemeenteraad nou doen als wij in het ideale geval, laten we even een gedachte-experimentje doen, in het ideale geval wij vertellen aan uw organisatie van ga dit doen. Doe eens vijfduizend woningen. Probeer dat per jaar te bereiken, 2028 of 2030. Wat is dan nodig?

De voorzitter: De heer Val.

De heer Val: Vooral capaciteit inderdaad. Menskracht. We doen het nu voornamelijk met vrijwilligers. Gerrit-Jan van der Kolm, vorig jaar overleden, die heeft heel veel van die projecten bij ons gedaan. Ja, eigenlijk is het ook wel een beetje tot stilstand gekomen. Sinds kort zijn we weer met een project begonnen in Sterrenburg. Daar hebben wij subsidie van de LSA, het Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners, gekregen. Nou, dat is mooi. Daarmee kunnen we ook zorgen voor een projectleider die dat echt organiseert. Daarnaast hebben we dan een aantal vrijwilligers die daar ook een beetje bij helpen. Dus dat ... Wat hebben we daarbij nodig? Ja, menskracht kost geld, dus dat hebben we daar nodig. Van de LSA hebben we ongeveer tienduizend euro subsidie gehad. Nou, tel maar op hoeveel projecten het zijn en dan maal enzovoorts. En, je kan nog kijken in hoeverre in de toekomst, want kijk, over die twintig jaar, je weet niet hoe het zich ontwikkelt. Er zal zeker aanpassing nodig zijn. Misschien kan je bepaalde efficiëntieslagen maken. Zo ver kan ik ook niet in de toekomst kijken, maar in ieder geval denk ik wel dat het goed is om het doorzicht, want dat is ook een element wat goed aan de orde is gekomen, dat doorzicht tot 2040 om dat in ieder geval goed in beeld te brengen en vandaar uit als het zware terug te rekenen naar wat je nou daadwerkelijk elk jaar nodig hebben.

Waarbij het de eerste jaren nu nog zou groeien en de latere jaren, ja naar het eind toe zal het waarschijnlijk ook wel weer afnemen, maar ...

De voorzitter: Dank u wel. Ik wil even aan de overkant vragen of het misschien centraal mag het gesprek, want ik word een beetje afgeleid als ik twee gesprekken tegelijk in mijn oor hoor. De heer Sas.

De heer Sas: Volgens mij moet je het probleem even wat uit elkaar trekken. Ik ben zodanig oud dat ik nog de stadssanering en de funderingsproblematiek heb meegemaakt. Ik gaf altijd aan dat daar drie complexe problemen in elkaar grijpen. Een, een technisch probleem. Dat is eigenlijk het meest simpele probleem wat we hebben, want we weten we kunnen zonnepanelen neerleggen, we kunnen windmolens neerzetten, we kunnen huizen van het gas afhalen. Dat lukt allemaal. Dus, dat kan wel. Het tweede probleem is het sociale probleem dat, met die funderingsproblematiek of met stadssanering, dat je mensen moet overtuigen dat het nodig is. Daar gaat heel veel procesgeld in zitten. Zeg maar gewoon om, want bij die fundering, en dat was ook bij de stadssanering, als je vijf huizen hebt en een doet er niet mee, is het een zinloze exercitie. Dus, je moet ook gewoon enorme hoeveelheden geld over hebben voor dat proces. En, dat is het derde element. Dus, dat het een financieel probleem is. Heb je als gemeente het geld om dat te doen? En ik, ja dat weet ik niet, je kan gewoon belasting heffen zou ik zeggen, maar het is een van de weinige instanties die dat kan, de gemeente. Maar, ik begrijp dat daar grenzen aan zijn. Daar heb ik in het verleden ook ervaring mee gehad. Maar, je moet dus het probleem uiteenleggen in die drie dimensies en je moet dan prioriteiten durven te stellen. Als ik die aantallen noem, nou daar schrik ik me rot van. Dan ben ik er niet van overtuigd dat dat in die periode gerealiseerd wordt, dus dan vind ik dat een goedkope doelstelling. Dan heb ik veel liever dat je zegt we doen er duizend per jaar, maar die haal je ook. Daar heb je geld voor, daar heb je mensen voor ingehuurd dat die dat proces organiseren. Dan dat je dat zo doet. Dus, als je vraagt wat moeten wij nou met die startnotitie? Die startnotitie moet ook perspectief bieden op de implementatie van die ambities en dat is heen en weer cirkelen tussen wat willen wij nou? Willen we echt, het is gemakkelijk roepen, landelijke politiek ook en ik heb dat in het verleden ook zelf gedaan, dat gaan we even realiseren. Nee. Juist die uitvoering is ingewikkeld zeg maar. Ik ben, om dat toch even politiek te duiden, ik ben in het verleden betrokken geweest bij de Nieuwe Dordtse Biesbosch. Ik was net wethouder, oktober '93, toen was de eerste bijeenkomst en ik zit bij het waterschap een paar jaar terug en dan is het einde van de oefening. Daar wordt gevierd dat die Dordtse Biesbosch gerealiseerd is. Dat is vijftwintig, dertig jaar. En wij gaan 37 honderd woningen per jaar doen en dat moet dan nog burgercoöperaties doen ook. Daar geloof ik dus gewoon niet in. Dus, u moet aan zelfreflectie doen. Wat willen we vanuit het perspectief van wat kunnen we?

De voorzitter: Dank u wel. Ja, ik zie verschillende mensen die willen reageren nu. Ik zag allereerst de hand van de heer Bakker.

De heer Bakker: Dank u wel, mijnheer de voorzitter. Ja, ik wil daar even toch op aanvullen. Ik heb aangegeven dat, als je het hebt over ambities, je vooral ook, en dat is eigenlijk uitgedrukt in de sociale paragraaf die mijnheer Sas noemde, dat je dus vanuit de basis gaat werken. Wat ik gewoon mis ook in die hele discussie, en dan kom je ook bij de raad, dit is geen maakbare samenleving. Als je het dan hebt over hoe je dat organiseert, dan moet je dus kijken wat voor energie je bijvoorbeeld bij FC Dordrecht zag. Acht maanden en ze hebben gelachen en ze hebben eenenveertig verschillende oplossingen bedacht.

De heer Vlemmings: Tweeënveertig.

De heer Bakker: Tweeënveertig. Nou, nog een meer. En, dat zie ik ook bij Van Wijnen. Ik zie degenen die het in het portefeuille hebben, die moeten de anderen overtuigen en dat is bijna onmogelijk. Ik geloof erin, en ik denk dat jullie dat ook met zijn allen kunnen, en dat is ook wat we vanuit de Milieufederatie, daarom zit ik hier, proberen aan te jagen. Mobiliseer de basis. Mobiliseer ... En dat is dus niet zo een op een te sturen, maar dan zorgt het wel dat je daar voorzieningen voor creëert. Nu mis je dat. Je ziet dus eigenlijk dat je top-down gaat sturen en als het ware de checklist ernaast legt en zegt u hebt het gehaald of niet. Ik denk dus dat juist er heel veel kracht zit in het organiseren van de basis en dat is iets wat je in deze notitie niet ziet en dat betekent dus dat je, wat ik al zei, elkaar moet kunnen binden. Ga een deal aan met de partijen. Die bouwstenen, die zijn in feite niet af en dat houdt in dat je bij al die partijen die daar genoemd worden gaat zeggen aan tafel wat kun jij voor mij betekenen? En andersom. Als je dat kan vastleggen, dan heb je volgens mij een veel duidelijker spel. Dat dan de ambities ambitieus zijn, we zitten wel in een klimaat discussie de beste mensen. Dat is wat anders als je een funderingstechniek. En, ik heb ook mezelf beziggehouden met de Dordtse Biesbosch en dat is allemaal mooi en leuk, maar hier gaat het om iets heel anders. En, dat zijn zaken, volgens mij kun je dat alleen maar doen, we zijn nu nog met een klein clubje mensen, maar wees je bewust dat je die sociale paragraaf veel beter moet ontwikkelen. En, dat kan onderdeel zijn van een extra paragraaf in deze startnotitie. Dank je wel.

De voorzitter: Dank u wel. Helder. De heer Linnert.

De heer Linnert: Dank u wel. Ja, ik spreek even niet uit Drechtse Energie, maar ik weet wel nodige van warmtepompen en luchtwater warmtepompen om precies te zijn. Daar zit zoveel subsidie op en die zijn zo goedkoop op dit moment dat je die heel snel '...' ten opzichte met gas en '...'. Daarbij komt ook dat je tegenwoordig monoblocks hebt. Dat is een beetje theoretisch, maar dat is heel simpel te monteren en dat zou je heel goed kunnen doen met Drechtse Stroom als je mensen opleidt. En, als je dan ook zeg maar de mensen die het niet kunnen betalen een stukje financiële ondersteuning geeft waarbij de warmtepomp, de terugverdientijd, dus wat je verdient op een warmtepomp daarmee die financiële ondersteuning terug zou laten betalen, dan kan je heel snel heel veel meters maken. Dan denk ik dat het heel belangrijk is om burgercoöperaties in te schakelen en het op die manier voor elkaar te krijgen. Dus, op de, ik ben even het antwoord van mijnheer, de naam van mijnheer van het CDA kwijt, maar ja, dat zou een concrete oplossing zijn om best wel snel van het gas af te kunnen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan de heer ... Nog reageren op wat er gezegd werd?

Mevrouw Van der Worp: Nou, ik wilde een aanvulling doen. Ik ben naast dat ik bij Van Wijnen werk ben ik ook klimaatburgemeester voor de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht en daar hebben we dus inderdaad net een initiatief gestart waar we heel veel wijken een brief hebben gestuurd om tegen een hele goedkope financiering een warmtepomp aan te schaffen met een informatieavond die volgens mij volgende week is. Dus, leer ook vooral van de burens.

De voorzitter: Dank u wel. Dan de heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Ja, ik zit een beetje met een puzzel. De heer Sas die had het over van je moet een concrete planning maken. Volkomen terecht natuurlijk en daarbij moet je wel kijken naar wat realistisch is. Aan de andere kant zit ik in dit dossier heel erg met het probleem van ja wat we kunnen. De vraag is ook wat we moeten, omdat het om een echt, wat de heer Bakker zegt, een omvangrijk probleem gaat. Ik wilde dus even wat de heer Sas zegt aan wat de heer Bakker zei koppelen. Want, die zegt eigenlijk, als ik het goed begrijp, maar ik zou daar graag ook van anderen nog wat meer over horen. Als je dat bottom-up proces, zoals hij het noemde, als je de maatschappelijke inzet nou wat meer mobiliseert dan kan er ook meer. Dan kun je als overheid je geld ook slimmer besteden. Zou daar nog wat ... Zijn daar nog wat inzichten of tips richting gemeente over te geven hoe we onze middelen kunnen gebruiken om het bottom-up proces zoveel mogelijk te stimuleren? Want, ik denk dat we het daarvan uiteindelijk toch voor een heel groot deel zullen moeten hebben.

De voorzitter: De heer Sas. Ja, ik had begrepen dat het technische probleem mogelijk veroorzaakt wordt door een lekkage. Dus, het is geen kwestie van batterij vervangen. Nou ja goed, we zijn aan een nieuw stadskantoor toe zeg maar.

De heer Sas: Ik vind dat je als gemeenteraad radicaal moet durven te denken. Dus, als je bijvoorbeeld ... Pak een buurt in Wielwijk of Crabbehof. Reken uit wat het kost om die werk te verduurzamen, op warmtenet aan te sluiten of all electric. Dat zijn gewoon standaard bedragen. Dat weten we. Dat weten ze bij de coöperaties ook. Vermenigvuldig dat voor alle woningen en zeg tegen die bewoners: we hebben mensen voor jullie die je begeleiden, hier is het geld en zorg maar dat jullie woningen van het gas afgaan of all elektrisch worden. En, of dat je dat dan met burgercoöperaties doet prima. Maar, volgens mij moet je dit type radicale keuzes gaan maken, want anders kom je er niet. En, als je het in een buurt gedaan hebt, ja, dan geldt dat ook voor de volgende buurt. Dus, je moet ... Zeg maar, het is een ... Er is bijna een bestuurlijke arrogantie om te denken dat wij precies weten hoe het in elkaar zit. Nee. De mensen weten zelf precies hoe hun huis in elkaar zit, dus geef dat geld nog aan die mensen en laat die mensen dat zelf doen met begeleiding. Volgens mij kun je dan meters maken.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Val wilt daarop reageren.

De heer Val: Ja, een kleine aanvulling daarop dan inderdaad. Juist sterker nog, de gemeente was dat zelfs ook al een aantal jaren geleden van plan in 2018. Toen heeft de gemeente de subsidie misgelopen van het Rijk voor die wijkaanpak die toen in Sliedrecht toen wel eens gegeven, dus het moest een beetje over het land verdeeld worden. Maar, tegelijkertijd zaten we toen wel allemaal al om tafel met alle organisaties om Crabbehof aan te pakken en het staat me nog bij dat de corporaties die werden natuurlijk sowieso aangesproken. Het warmtenet is daar aangelegd. Er staan in totaal geloof ik ongeveer vierhonderd particuliere woningen in Crabbehof. Pakweg tweehonderdvijftig daarvan zijn oud en de rest is eigenlijk nieuw, dus is relatief goed geïsoleerd. Dus, daar zou je snel mee aan de gang kunnen gaan. We zijn er toen zelfs ook met zo een blokproject nu met de burenpakket mee begonnen. Ja, eigenlijk zou je daar nog steeds mee verder kunnen gaan. Dus, het is een best te overzien zaak. Wat heel specifiek in die buurt speelde, want het zijn natuurlijk mensen die ook in die eerste, die koopwoningen, die geen geld hebben, is financiering. En, dat is dan wel zaak dat dat erg goed geregeld is. Nou heeft de gemeente intussen en zeker fonds voor om goedkope leningen te verstrekken. Maar, daar zal dan nog heel veel aandacht extra bij nodig zijn. Je ziet juist vaak bij lage inkomens dat mensen ook wantrouwig zijn naar de overheid. Dat ze, nou ja, je ziet ook subsidies dat voor energie dat die vaak juist alleen maar door hoge mensen die niet een beetje formulieren kunnen invullen dat die het krijgen. Dus, daar is wel ook daar is best wel weer een forse begeleiding bij nodig. Ook wat het tweede element wat daarbij speelde is dat er best veel mensen op leeftijd in die woningen wonen die allemaal zeggen: ja, het zal wel komen. Dus je moet ... Misschien is daar ook wel enige druk bij nodig van met zo een mededeling van nou, u heeft vijf jaar en dan gaat het gas eraf. Punt.

De voorzitter: Dank u wel. Even, ik zag een aantal, even ter geruststelling voor degenen die hun hand opstoken hebben. Mevrouw Pichel, de heer Tutupoly en de heer Groenewege. In die volgorde ga ik ze even af. Dus dat ... Mevrouw Pichel.

Mevrouw Pichel: Dank u wel voorzitter. Ja, ik had nog even een vraag aan de heer Linnert is het? Hij zei net, want daar had ik nog even een vraag over. Het is natuurlijk een heel complex vraagstuk, dus ik ga kijken of ik mijn vraag zo simpel mogelijk kan houden. Want, u had het net over een idee voor een project met de warmtepompen die er dan voor kunnen zorgen dat we van het gas af kunnen. Daar zie ik toch eigenlijk ook wel een dilemma wat waarschijnlijk rijkt buiten deze vergadering, maar ook eerder vandaag, maar ook hiervoor al hebben we gesproken ook over waar de grondstoffen van de warmtepompen vandaan komen. Dat komt van een groot chemisch bedrijf waarvan ik de naam van nu niet zal noemen uit Dordrecht, waarvan er toch ook nu weer is gezegd dat we er heel erg op moeten gaan letten dat we eerst zeker moeten weten dat het milieu er niet door vervuld wordt. Dus, ik zie daar eigenlijk een dilemma dat als we toch die warmtepompen willen gaan, in een project willen gaan stoppen, ja, hoe gaan we dat dan doen als we toch aan de andere kant eerst willen gaan kijken of die grondstoffen wellicht verboden gaan worden of vermeden moeten gaan worden? Ik vraag me af wat we daar dan mee moeten.

De voorzitter: Duidelijk. De heer Linnert.

De heer Linnert: Nou, u overvraagt me een beetje, maar ik heb wel dingen gelezen en ook gezien dat er in eerste instantie publicatie is geweest waarbij warmtepompen, ik weet niet exact, maar behoorlijk milieuvervuilend zouden zijn. Maar, ik heb wel begrepen dat die dat later teruggedraaid is dat het feit dat het niet helemaal juist was. Voor wat betreft Chemours, dan noem ik hem toch maar, ik weet niet wat daar ... Er zal vast wel wat, wat heet het tegenwoordig, GenX in zitten, maar ik heb geen idee, dus ik kan u daar geen antwoord op geven.

De voorzitter: Nou, laten we de grondstoffen voor de warmtepompen dan even buiten beschouwen. Het gereikt een beetje buiten de scope van deze vergadering. Dan wil ik nu graag het woord geven aan de heer Griffioen. U had nog een vraag.

De heer Griffioen: Ja, het was een beetje ingaan op hoe kunnen we de huizen in Dordrecht verduurzamen? Ik hoor heel veel burgerinitiatieven aan beide kanten. Ik denk dat de burgerinitiatieven zeker voor de particuliere markt 52 procent of 58 procent uit mijn hoofd hier in Dordrecht, dat dat zeker een goede stap is, met in combinatie met warmtepompen en subsidies daartoe. Maar, als ik kijk naar de sociale woningen, sociale huur, zie ik dat daar ook een grote opgave ligt. Er zijn nu, niet om Van Wijnen te promoten, we zijn nu bezig met een project in Dordrecht aan de Blauwweg. 447 woningen aan het verduurzamen en dat is niet alleen aansluiting op het warmtenet wat een heel grote opgave is in zes grote portiekflats, maar dat is ook het vervangen van de voor- en achtergevel waar asbest in zit, het opnieuw isoleren, gas afsluiten wat veel meer vraagt, veel meer handen nodig heeft en dat allemaal in bewoonde staat, wat ook nog veel complexiteit met zich nodig heeft. Ik denk dat de burgerinitiatieven zeker voor de particuliere sector daar goed in zijn. Maar, ik denk als je naar sociale huur, maar dan kan je bijvoorbeeld ook naar de woningcorporatie kijken, dat die daar ook een andere kans van nodig heeft.

De voorzitter: Dank u wel. Dan nu de heer Tutupoly.

De heer Van der Meer: Ja, deze kant is goed.

De voorzitter: Goed, toch zijn die interruptiemicrofoons dan zo gek nog niet. Als iedereen zijn microfoon even uit zet verder en dan geef ik nu het woord aan de heer Tutupoly van Op Ons Eiland.

De heer Tutupoly: Ik had even twee vragen. Een vraag aan de heer Van Sas en een vraag aan Van Wijnen. De eerste vraag is eigenlijk aan de heer Van Sas. Vindt u dat de gemeente, want we hadden het over een aantal woningen die verduurzaamd moeten worden in korte tijd. Vindt u eigenlijk dat de gemeente voldoende doet om particuliere woningeigenaren te verleiden op een of andere manier om te gaan starten met de verduurzaming van een woning? Want, u noemde net eigenlijk al bepaalde wijken, maar ja, dan hebben we het eigenlijk over personen die al weten wat ze willen. Dus, dat is eigenlijk vraag een. En, aan Van Wijnen was eigenlijk de vraag: in hoeverre stuurt de gemeente op verduurzaming bij nieuwbouw of laat men dat eigenlijk aan de markt over?

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik als eerste woord aan de heer Van Sas.

De heer Sas: Ja, maar die is ... Deze ik heel koud op je hoes. Ik ben benieuwd welk complot hierachter zit. Het gaat over een heel urgent probleem en stuk voor stuk vallen de microfoons uit.

De voorzitter: Ja, het is wel ... We zouden eventueel naar de tweede ring kunnen verplaatsen. Daar zijn wel microfoons die werken, begreep ik.

De heer Sas: Nog wel. De vraag doet de gemeente voldoende? U bent de gemeente, dus dat is niet aan mij om te beoordelen, maar dat is aan u. Ik zie alleen wat uw ambities zijn en ik heb sterke twijfels of dat u die haalt. En, daar spreek ik vanuit een burgerinitiatief spreek ik als gemeenteraad op aan. Want, jullie zijn de hoogste baas in de gemeente. Die wethouders moeten doen, ik zeg het een beetje badinerend, wat jullie zeggen en jullie moeten daarop controleren of dat het goed gaat. Dus, die vraag die u stelt moet u aan uzelf stellen. Ik constateer overigens wel, dat is meer een feitelijke constatering, dat er in de corporatiesector meer gebeurt dan in de particuliere voorraad. Dat heeft twee verklaringen. Een, de corporaties die kunnen dat zelf voor een deel financieren en er zijn subsidies die die corporaties op dit moment gebruiken om een en ander rond te breien. Dus, HVC moet een exploitatie opzetten: lukt het? En de corporatie, ik bij betrokken bij een corporatie in Sliedrecht, die doet dat ook. We kijken veertig jaar vooruit. Hebben we het geld om dat type investeringen te doen? Dat is altijd meer, die meneer zei dat net, dan alleen het warmtenet aanleggen. Eigenlijk is het eerst, het reduceren van de warmtevraag in de woning, om daarna het warmtenet aan te leggen.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Sas: Maar, de vraag die u stelde is een vraag die u zelf moet beantwoorden.

De heer Tutupoly: Ik stelde eigenlijk de vraag aan u, voorzitter als het mag, en het is eigenlijk omdat u ook in die markt rondlopen. U had het zelf ook ideeën voor die wijken van geef hun het geld, want ze weten precies waar ze zijn moeten. Kijk, als gemeenteraad zit je natuurlijk aan een kant van de tafel, maar je probeert natuurlijk zoveel mogelijk te doen om dat te bewerkstelligen, maar omdat u ook natuurlijk zelf in die markt rondloopt en ook met ideeën kwam, was ook even de vraag van wat u van uw zijde zal ik maar zeggen daarover ziet of hoort. Vandaar de vraag.

De voorzitter: De heer Sas.

De heer Sas: Nou ja, daar heb ik mijn suggestie gedaan. Probeer het veel meer aan de mensen zelf te geven. De gemeente doet dat vaak bij kleine dingen. Als er ergens een bushalte moet komen of er moet een verkeersdrempel komen, dan wordt er aan de burgers gevraagd, dat ding moet er komen, maar waar willen jullie hem hebben? Dan komen de mensen er meestal uit is mijn ervaring. Dat kun je hier ook doen. Die energie, de heer Bakker zei, urgentie is grandioos. Ik bedoel, we zitten in oktober en de zon die schijnt nog steeds op een wijze die normaal gebruikelijk is in augustus. Daar moet je over nadenken, dus de urgentie is groot.

Nou ja, dan moet je andere methodieken verzinnen dan de overheid tot nu toe gebruikelijk was. Dan moet je radicaal durven te kiezen. Ook als gemeenteraad. Verantwoordelijkheid nemen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan de ... U had nog een vraag aan de firma Van Wijnen. Wie kan ik ... Kan ik mevrouw Van der Worp daarover het woord geven?

Mevrouw Van der Worp: Ja, als het goed is stel je de vraag: stuurt de gemeente als het gaat over duurzaamheid of laten we dat nu nog voornamelijk als gemeente over aan de markt? Je ziet daarin inderdaad twee dingen. We hebben het nu ook voornamelijk vanavond over, voor mijn gevoel de energietransitie terwijl we het hebben over klimaatneutraal zijn in 2040 en dat is ook precies wat je ziet als er een uitvraag komt van zowel de gemeente of vanuit projecten uit de markt hier in Dordrecht. Het is heel moeilijk. Duurzaamheid gaat het natuurlijk over meerdere vlakken. Het gaat aan de ene kant over betaalbaarheid, het gaat over een energierekening, het gaat over de energietransitie, want we hebben nog niet genoeg duurzame energie. Maar, het gaat daarnaast ook nog over de materiaaltransitie en over de CO2 uitstoot van andere materialen en hoe we eigenlijk op dit moment de aarde aan het opeten zijn qua materiaalgebruik. Dat zijn ook nog eens communicerende vaten met elkaar. Vooral de GRP-richtlijnen gebruikt de gemeente Dordrecht. Ook aangesloten bij het convenant GPR van de Drechtsteden. Daarin zie je ook dat stukje energie en milieu, dat bijt elkaar heel erg. Dus, het is ook heel moeilijk om een goed antwoord te geven op duurzaamheid op dit moment in de markt. We zien dus wel dat marktpartijen, als we kijken naar bijvoorbeeld woningcorporaties zitten heel erg op de energietransitie, om goedkopere energierekeningen voor hun bewoners te stimuleren. Waar jullie als gemeente iets meer zitten over klimaatadaptatie, natuur inclusiviteit, dat dat een grotere rol heeft. Dus, het antwoord is dat het heel verschillend is en jullie sturen allemaal op een ander onderdeel en soms mist ook nog wel eens, als ik heel eerlijk ben, de kennis van die communicerende vaten bij bijvoorbeeld marktpartijen. Als het een beetje een antwoord geeft op je vraag.

De voorzitter: Dank u wel. Oké. Ik zie een bevestigende knik. De heer Groenewege heeft zich al achter een werkende microfoon opgesteld voor zijn vraag.

De heer Groenewege: Ja, ik denk dat hij werkt. Dank u wel. Ik zit een beetje met een dilemma, want ik hoorde de heer Sas zeggen dat we bij inwoners van Wielwijk langs moeten gaan met een zak geld en moeten zeggen verduurzaam uw woning maar. Dat is puur top-down. En, ik hoorde van de firma Van Wijnen dat we vooral moeten zoeken naar collectieve oplossingen, omdat die het haalbaar maken voor de industrie. Dat neigt ook meer naar top-down. Tegelijkertijd hoor ik een hele brede roep dat we moeten sturen op bottom-up vanuit de gemeente. Dus de heilige graal, en dat is best een moeilijke, lijkt te liggen in bottom-up, maar tegelijkertijd collectief. Terwijl, bottom-up initiatieven zijn meestal klein en individueel. Dus, ik vroeg me af of er ideeën leven hoe wij als gemeente die bottom-up collectieve initiatieven kunnen stimuleren? Want, daar zit een soort inherente tegenstelling in.

De voorzitter: Dank u wel. Wie wil er ... De heer Val wil daarop reageren.

De heer Val: Ja ik wil daar wel op reageren. Uiteindelijk ... Kijk, ik denk dat iedereen en ook de gemeente het erover eens is dat er wat moet gebeuren dat we 2040 dat we uiteindelijk van dat gas af moeten. Daar zul je daadwerkelijk wat voor moeten organiseren en uiteindelijk, waar wij zelf altijd in dat soort projecten werken, daar gaat het niet om ... Kijk, we nodigen de mensen uit, wij moeten van uiteindelijk van het gas af, we moeten er de hard aan werken, isoleren, goed allerlei maatregelen gaan we samen doen, maar ze moeten wel gebeuren. Alleen de vraag hoe en of dat mensen aan het warmtenet willen of dat ze juist toch een warmtepomp willen. Daar zijn heel veel variaties in. Hoe je dat precies aanpakt in je woning, hoe je dat vrijmaakt voor de ... Dus, ik denk dat die participatie grotendeels juist over die uitvoering gaat. Maar, wat je eigenlijk nu ziet is dat de gemeente tot nu toe ... Er is het energieloket, daar kan je als individu terecht. Verder is er af en toe een campagne. Ik heb in ieder geval iemand over bij de gekregen van ja ik heb mijn dak nou pas gezamenlijk gedaan en dan krijg ik ineens een aanbod van de gemeente om muren te gaan doen, maar de muren, dat was iemand in de lege woning, ja dat kan niet natuurlijk, die heeft helemaal geen spouw, maar ik heb heel hard vloerisolatie nog. Ja, daar is toevallig dan geen campagne voor. Kortom, eigenlijk tot nu toe is het bottom-up wordt er dan nauwelijks gestuurd wat er zou moeten gebeuren. Je ziet het zelf ook in de regionale energiestrategie. Die gaat eigenlijk voornamelijk, er zit een hele planning in over het warmtenet. Voor alle overige woningen, voor warmtepomp, die op een of andere manier waarschijnlijk op all electric moeten. Ja, daar staat eigenlijk van nou, die woningen zoeken het maar uit als ze zo een beetje 2050 mee klaar zijn. Verder staat er eigenlijk nauwelijks iets uitgewerkt. Ik vermoed dat de gemeente daar ook intussen best wel meer over aan het nadenken is hoe dat allemaal moet tuurlijk, maar goed daar zit het hem wel een beetje in dat je daar ook juist zonder van bovenaf te zeggen wat mensen precies allemaal moeten doen, dat je ze wel moet helpen om daar te komen. Dus, vooral die hoe vraag.

De voorzitter: Dank u wel. Ja, ik wil nog even op wijzen dat het thema vandaag ligt hem echt op klimaatneutraal en niet zozeer op bouwen en verduurzamen. Dus, probeer ook wel ... Ja, dit is wel de kans dat u vragen daarover kunt stellen. Zijn er verder nog mensen die hierop willen reageren? Anders ...

De heer Bakker: Ja, ik wil nog wel eventjes reageren op de vermeende tegenstelling tussen bottom-up en zeg maar de wijze waarop je dan grootschalig kunt werken. Ik denk namelijk dat bottom-up betekent niet dat je kleine projecten als het ware mogelijk maakt. Bottom-up betekent dat je in feite de burger aan zet laat komen. Daar heb je, en dan zit ik hier namens ook niet alleen de Milieufederatie, maar de participatiecoalitie. Je hebt ontzettend veel kennis in het land. Je hebt wat dat betreft ook legio mogelijkheden om daar verstandig mee om te gaan. Met andere woorden mensen, er ligt een potentie die we hier vanavond niet zien. En ja sorry, ik denk dus als een wil er is, dan is er ook een weg. Ik denk dus dat als je het hebt over wat is de energietransitie, wat is klimaatneutraal? Want, laten we het zo maar vaststellen. Dat gaat ... Kijk, economie is onderdeel van een sociaal patroon. Oftewel, als het goed gaat, dan draait de economie goed en de economie is in feite een soort afgeleide van hoe het sociaal georganiseerd is.

Als je dus in staat bent om die energietransitie op een goede manier een sociale transitie te laat zijn, dat betekent dus ook een systeemverandering, dan heb je volgens mij een heel goede formule om resultaat te bereiken.

De voorzitter: Dank u wel. Dan de heer Quandus. Die wilde ik net eigenlijk het woord al geven.

De heer Quandus: Voorzitter dank u wel. Een beetje paradoxaal. Ik verwijder me van u om te kunnen deelnemen en ik voel me geroepen om toch in ieder geval op voor eigen rekening nogmaals te bepleiten dat de raad denk ik vooral een reality check moet doen over in welke mate de gestelde doelen ook haalbaar zijn. En, dat daar de keuzes ook op afgestemd moeten worden. Ik voel me ook een beetje geroepen om namens Stedin en HVC, die de vorige keer aanwezig waren, nog eens te belichten dat, zoals een oud spreekwoord zegt, het ergste wat een mens kan overkomen is dat hij krijgt wat hij wil. Als op dit moment de doelen zouden worden gehaald waarbij het aantal woningen van het gas afgaan dat in de notitie staat, dan zou het stroomnet dat helemaal niet kunnen dragen in Dordrecht. En, Stedin heeft daar vorige keer volgens mij vrij klare soep ingeschonken. Dat betekent dat zij in hun planning dus een perspectief moeten krijgen van het openbaar bestuur over wat er daadwerkelijk gaat gebeuren en wat echt haalbaar is. En, dat geldt ook voor de bouwers. Dat is ook wat de heer Sas probeert aan te geven. Kijk nog eens heel kritisch, maar vooral realistisch naar die getallen en maak dan keuzes en legt dan in elk geval meer realistische doelen met een plan eronder voor. Dank u voorzitter.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Dan het woord aan mevrouw Schnabel.

Mevrouw Schnabel: Ja dank u wel. Eigenlijk is het meer een algemene vraag aan de sprekers, want het is nu een aantal keer ook gegaan over die sociale opgave die gehaald moet worden. En, binnen die bouwstenen wordt eigenlijk niet gerefereerd aan betaalbaarheid en kansengelijkheid. Zou het bijvoorbeeld een idee zijn om dat gewoon als vast criterium mee te nemen in al die bouwstenen en hoe dat dan zeg maar gerealiseerd zou kunnen worden?

De voorzitter: Wie kan ik daarover het woord geven? Ik zie de heer Griffioen knikken.

De heer Griffioen: Ja, ik denk dat het heel belangrijk is om ... Kijk, klimaatneutraal worden is duur. Energie dan gaat het '...' naar de energietransitie. Dat is voor particulieren is dat heel erg prijzig en ik denk dat betaalbaarheid daar een grote rol moet gaan spelen, maar ik denk ook dat als je naar de sociale optie kijkt, dat daar ook bijvoorbeeld de woningcorporatie heel erg aan zet moet zijn om die gelijkheid ook mee te nemen en om niet alleen maar de particulieren met een eigen huis goedkope energierekening te laten krijgen, maar ook de sociale huur en de huurwoningen die daarin beschikbaar zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er ... De heer Sas.

De heer Sas: Ik krijg nu een andere microfoon. Die doet het. Dank u. Ik denk dat je als gemeenteraad moet je de kaders vaststellen. Dus, de kaders is aan te geven wat je wilt. De kaders is aan te geven hoe de verdeling is. Dus, sommige mensen mogen niet door de bodem zakken. De mensen met vanuit uw partij kan ik me voorstellen dat mensen met de sterkste schouders de meeste lasten moeten dragen. Een ander kader is het financiële kader. Als je kijkt naar die bouwstenen voor economie, dat is, ik heb het eerder genoemd, dat is volledig uitfaseren van het gebruik van fossiele brandstoffen in de industrie. Hoe pak je dat nou aan? Nou, die doelstelling is glashelder. Dat is gewoon een hele meetbare doelstelling. Vervolgens is aan u de vraag: hoeveel geld heb je ervoor over? Als je dat weet kun je naar die bedrijven stappen en zeggen: bedrijven we willen volledig die fossiele energie uitfaseren, lijkt me trouwens een hele forse ambitie, bedrijven we willen dat volledig uitfaseren in 2040. Dit is de pot geld die we ervoor hebben. Er mogen geen bedrijven failliet gaan. Een ander kader wat je zou kunnen stellen. Hoe gaan we dat doen? Vraag dat aan die bedrijven dan. Ga dat niet zelf verzinnen, maar vraag dat aan die bedrijven. Dus, aan jullie de kaders te stellen, doel aan te geven, vragen of dat dat doel realistisch is, geld daarvoor beschikbaar te stellen en drie, ook nog andere voorwaarden te formuleren die mogelijk relevant zijn als bedrijven mogen niet door hun bodem heen zakken.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Van der Worp.

Mevrouw Van der Worp: Ik zou er nog een toevoeging aan willen doen dat dat grote bedrijven zijn verplicht van de Europese wetgeving om te voldoen aan het CSRD-wetgeving en EU Taxonomy. Dus ja, wij als bedrijf moeten die verslaglegging ook doen en wij hebben ook een plan om CO2 neutraal te zijn, om gewoon te mogen blijven bestaan. We hebben wetgeving waar wij ons moeten houden, dus misschien is het goed om juist niet op te bedrijven te richten als gemeente, want wij moeten toch wel en anders krijgen we de Europese overheid achter ons aan. Dat jullie je kunnen focussen op de burgers of woningcorporaties.

De voorzitter: Dank u wel. Dan de heer Val.

De heer Val: Nou, ook nog een kleine aanvulling. Ja, eigenlijk wat de heer Sas aanvult of als doelstelling voor bedrijven formuleert. Ja die, kan je, dezelfde vraag kan je ook aan bewoners stellen eigenlijk of aan burgerclubs of georganiseerde bewoners, energiegemeenschappen, noem het allemaal maar op. Verder nog een algemene opmerking, want ik hoor inderdaad, ja het is, je moet behoorlijk wat investeren. Het is duur de verduurzaming, maar tegelijkertijd, het levert wat ook op. Wat je heel vaak ziet, is dat we alleen maar op de kosten letten en nauwelijks op de opbrengsten. Ja, toevallig heeft mijn zoon inderdaad een warmtepomp gemonteerd en hij is nog nooit zo goedkoop uit geweest. Ook als je dus de afschrijving door de jaren heen meerekent. Heeft hij misschien wel zelf veel aan gedaan, maar laat ik maar zeggen op zich let ook op de opbrengst. Dat was eigenlijk de boodschap.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ... U wilde reageren op de heer Val? Oké.

De heer ...: Ja, volgens mij moet de doelstelling zijn zo energiezuinig en van het gas af elektrificeren. Dat houdt ook in, dat is tenminste mijn persoonlijke mening, dat bepaalde bedrijven gewoon geen bestaansrecht hebben en het doel om bedrijven in leven te houden, dat is een ander doel dan waar we nu mee bezig zijn.

De voorzitter: Dank u wel. Dan de heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Ja, ik wil ook even naar de opbrengsten en naar de samenhang tussen bedrijfsleven en de burgers laat ik maar zeggen toe. Want, u zegt dan wel: ja, het bedrijfsleven wordt wel gedwongen door de wetgeving, maar het ene bedrijf heeft het daar ook moeilijker mee dan het andere. De vorige keer toen de Dordtse Ondernemersvereniging hier zat is er erg op aangedrongen om in elk geval te ontzorgen en dat soort zaken. Dus, ik denk dat dat een aandachtspunt toch is voor in elk geval een deel van de bedrijven. En, de opbrengst gaat natuurlijk, die kan ook gerealiseerd worden, de heer Val noemde dat even heel terloops, door lokale energiegemeenschappen en er zijn ook allerlei voorbeelden van bijvoorbeeld overtollige energie van bedrijfsterreinen die in een naastliggende wijk gebruikt kan worden. Dat is een vorm waarop je ook weer als particulier initiatief winst kunt boeken door gewoon goedkoop stroom te leveren aan mensen in de buurt die daarmee ook weer mee gaan doen. Dus, is het niet, zitten daar niet toch allerlei aandachtspunten in om ook het bedrijfsleven actief bij deze transitie te betrekken? Ja.

De voorzitter: Mevrouw Van der Worp wil daarop reageren.

Mevrouw Van der Worp: Ja, ik denk dat dat in ieder geval ook alweer geldt van de grootste schouders de zware lasten. Wij weten als bedrijf dat wij 729 duizend ton kilo CO2 per jaar uitstoten en dat moeten we in 2050 naar nul krijgen en daarbij helpt dus wel die CSRD en die EU Taxonomy waarin wij daarin verslag moeten leggen. Dus, ik zou zeggen dan voor de grote bedrijven zoals ons, ja, wij weten dat we veertien miljoen kilowattuur per jaar aan stroom verbruiken. Dat dat is heel veel, maar dat is op dit moment dus ook al wel groene stroom en er liggen in ons kantoor Dordrecht 454 zonnepanelen, er staan twee windturbines, er liggen groene daken, we hebben een klimaatadaptieve natuurinclusieve tuin. Maar, wij hebben dan ook de capaciteit en wij vinden dat als bedrijf ook wel heel erg belangrijk dat we meegaan met de toekomst. Dus, ja, ik denk dat de grote bedrijven automatisch wel meegaan.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Van der Meer: Bij kleine bedrijven kan dat heel anders liggen.

De voorzitter: Nog een nabrander van de heer Van der Meer. Dan de heer Van Dam-Timmers.

De heer Van Dam-Timmers: Ja, dank voorzitter. Ik denk dat het goed is om even te kijken waar we het vandaag natuurlijk over hebben en dat is natuurlijk ook de startnotitie. Het is niet de eindnotitie, het is niet het einddoel, maar er worden wel wat kaders geschept.

Uiteindelijk vanuit die startnotitie komen we natuurlijk op een punt terecht dat we ook prioriteringskeuze moeten maken en zie je ook dat verschillende overheden ook over verschillende onderdelen van ons energiesysteem gaan. Dan denk ik dat wij als gemeente ons niet op de grootste bedrijven richten, maar dat wij er natuurlijk met name zijn voor onze inwoners. We hebben ook allerlei mooie planbureaus in Nederland die voor de industrie dit soort dingen uitrekenen. Dat lijkt me ook goed om als gemeenteraadslid me daar ook niet in die zin in te mengen maar dat juist aan de daartoe gestelde overheid te laten. Dat is over het algemeen het Rijk of de provincie. Dan kunnen wij ons richten op juist die inwoners, de wijken, het sociale vraagstuk en dat zou wat mij betreft dan ook de prioritering moeten zijn. Verderlopend op die startnotitie die nu wordt opgesteld. Dan heb ik nog wel een vraag. Er staan nu heel veel partners ook benoemd zeg maar. We proberen vandaag ook weer informatie op te halen en dingen te verbeteren ook in deze notities. Zijn er nou dingen bij die wij missen? Vraag krijg ik eigenlijk aan alle sprekers. Als het gaat over die economie, is er dan nog iets wat er gemist wordt aan partners die daarbij gezocht worden? En, het is een startnotitie, dus het is nog niet af, dus dit wordt nog verder uitgewerkt. Dus, alles wat u nu inbrengt, nou dat heeft mogelijk een effect voor later.

De voorzitter: Dank u wel. Uw vraag is: missen er partners? Toch? Als ik hem even destilleer.

De heer Bakker: Nou, missen er partners? Ik dacht dat de vraag zou zijn: wat missen we nog aan die bouwstenen waar dan het lijstje van partners instaat? En, ik zie hier voor me de economie en we hebben al een paar keer het pleidooi gedaan. Zorg nou ook dat je, en dat is wat betreft bedrijven denk ik heldere taal, ga een deal aan en dan hoor je wat ze wel en niet kunnen. Want, het is klip en klaar dat waar werken we naartoe in feite nog steeds een ambitie is. Als je het hebt over wat wil je dan? Dat betekent dat je moet kijken wat kan en ik dat mis ik dus gewoon in dit verhaal. Dus, ik zou zeggen zorg nog dat er een onderdeel prestatie inkomt oftewel, je gaat een prestatieovereenkomst met elkaar aan. Nou, ik denk dat dat heel gezond is. Dus, met andere woorden, dat is mijn aanvulling.

De voorzitter: Het onderdeel prestatie mis, zegt de heer Bakker. Heeft iemand anders ... Ik kijk maar even rond naar de sprekers. De heer Gri...

De heer Griffioen: Als ik inzoom op deze bouwsteen economie, industrie, afval, water en dan vooral inzoomend op industrie waaruit wij eigenlijk vooral praten zou ik vooral zeggen van ga verder, het staat wel heel kort genoemd, ga verder met collectief. Dus, betrek verschillende bedrijven bij elkaar om samen de handen om erin te steken. En MKB-bouwbedrijven of een groot bouwbedrijf die samen '...' gevestigd zijn, maar samen hetzelfde doel willen bevestigen.

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er nog meer reacties? De heer Val.

De her Val: Kleine reactie. Ik hoop wel dat de startnotitie eigenlijk best snel wordt vastgesteld. Want, ik denk ook dat we daar niet te lang over moeten doen, want daarmee zou ook weer de routekaart die daarna moet komen ook weer uitgesteld worden. En, we moeten juist aan de slag. Dus, dat moet de essentie zijn. Ongetwijfeld mist u waarschijnlijk wel iets, blijkt in de loop der tijd, maar ja, aldoende moeten we dan maar in inspelen.

De voorzitter: We moeten aan de slag hoor ik. Zijn er verder nog vragen? De heer Vlemmings.

De heer Vlemmings: Ja, als je bijvoorbeeld partners. Vanuit onze achtergrond is het natuurlijk dat sport wordt eigenlijk zelden genoemd in dit soort vraagstukken. Staat niet vaak heel erg hoog op de politieke agenda in heel Nederland. Dat komt ook door ons als sport en dan praat ik over betaald voetbal als partner. Wij zijn in Dordrecht in ieder geval een van de vierendertig betaald voetbalorganisaties voor een netwerk van acht komma twee miljoen liefhebbers in alle, ik ben niet van lagen in een samenleving, maar laten we die nu maar even noemen. Mijn vader was loodgieter en ik heb net zoveel respect voor een loodgieter als iemand die een universe studie heeft gedaan. Er zijn ook negen miljoen geen voetballiefhebbers. Dat mag ook. Maar, die acht komma twee miljoen over, als je die verbindende kracht, en dat heb ik hier al een paar keer gehoord, wilt omarmen, en ik ben nu twee jaar bezig om dat te doen en ik mis toch ... We zijn leuke dingen aan het doen, niet alleen maar als betaald voetbal, met al die partners te verbinden en kijken op de site tot hoever dat we nu met elkaar aan het doen zijn, maar toch komen we er niet echt doorheen. Dat komt ook door dat betaald voetbal als sector. Er zijn maar weinig BVO's in Nederland, en ik zit er eenendertig jaar in bij grote en kleine clubs mogen werken, zij zijn alleen maar bezig met de wedstrijd daar om dat te vermarkten en dat imago van de negen miljoen geen voetballiefhebbers, dat is terecht de zwarte kant van de partner die er wel degelijk is, die wordt ook benoemd. Dat is waar met de gekkigheid die in onze bedrijfstak gebeurt. Om de laatste te zien op tv. Dat is geen goede kant. Dat zit ook in onze ding opgesloten. Alleen deze betaald voetbalorganisatie in Dordrecht is aan het investeren om juist die dertien dagen tussen twee thuiswedstrijden een bijdrage te leveren aan gezamenlijke opgaves, waaronder hier zit een klimaatneutraal in Dordrecht. Dat is niet alleen maar met die BVO. Het is een grote community die telkens groter worden waarbij we eigenlijk juist: hoe bereiken we dan die mevrouw of die meneer achter de voordeur van Krispijn die daar woont om voor te zorgen dat zij überhaupt wil luisteren naar datgene wat wij hier bedenken. Als je het hebt over het HVC, over het warmtenet, dat is een businessmodel voor dertig jaar. Als wij ... En, hoe bereiken we dan die mensen? En, ik doe hier echt een beroep op datgene wat we die verbindende kracht van een volkssport als partner, maar dat geldt ook voor kunst en cultuur, dat wordt ook te weinig geduid in mijn ogen. Of je het nou hebt over Kunstmin met vijftigduizend bezoekers. Daar komen de mensen bij elkaar. Daar ontmoeten wij elkaar onder andere. Geldt ook voor Big Rivers. Daar komen 225 duizend mensen drie dagen, waarvan ik me heb laten vertellen dat mensen daar supertrots op zijn om elkaar te ontmoeten. Dat zijn hele grote events, hele grote partners waarlangs je alles wat wij hier vinden, in ieder geval over na kunnen denken, om via die kant mensen te bereiken.

En, vroeger was, misschien hier nog steeds, ik kom uit Brabant, kun je nog een beetje horen, maar in Brabant was de kerk was een heel belangrijk moment. Maar, waar zijn de mensen nu? Voordat we überhaupt kunnen zeggen: hoe kunnen we ze bereiken, hoe kunnen we ze verbinden? En, bottom-up, tot slot, bottom-up is niet alleen maar met burgercoöperaties, het is en burgers en bedrijven en maatschappelijke organisaties en wij met zijn allen die staan voor grote opgaves. En, ja, dat wil ik even nog aan toevoegen aan dit verhaal. Dank je wel.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Van der Meer heeft een vraag.

De heer Van der Meer: Ja, nou ja, in aansluiting daarop op dit gloedvolle betoog. Ik constateer dat heel veel mensen dat willen. Dordtse of Drechtse Stroomer zegt wij willen blok voor blok bij de deuren langs. U wilt dat. Meerdere mensen roepen van bottom-up is heel belangrijk. De gemeente wil dat natuurlijk ook, dus op een of andere manier denk ik dan, want u vraagt wel van ja hoe kom ik achter die voordeur? Nou ja, dat is precies het probleem steeds. Dus, misschien moeten we dat niet allemaal voor zich proberen, maar juist daarover met elkaar in gesprek gaan van hoe doen we dat en hoe kunnen we zorgen dat gelijktijdig vanuit het hele voetbalcircuit, vanuit de gemeente, vanuit de cultuur thema's op tafel worden gelegd en vervolgens met een aangeboden wordt ondersteuning, advies en dat soort zaken.

De heer Vlemmings: En misschien eraan toe te voegen is, kijk die klimatenstrijd was maar een middel om door al die samenwerking met al die sectoren om dat voor elkaar te krijgen. Daarin is bijvoorbeeld ook, dat vergeten we ook nog wel eens, de manier waarop we mensen bereiken. Dus, nadenken over hoe communiceren wij eigenlijk tot mensen, tot burgers? Laat ik een voorbeeld noemen die ontstond uit die wedstrijd die met allerlei partijen en ook met de gemeente en met onderwijs en met burgers hebben gerealiseerd. Er ontstond, puur een voorbeeld, er ontstond een vraag van hoe kunnen we eigenlijk op basis van energiearmoede, we hebben hier energiehulp in Dordrecht. Prachtig initiatief voor mensen die in een tochtend huurhuis wonen. Hoe kunnen we daar meer aandacht aan geven als dat er al is? Als ikzelf dan zou bellen bij iemand die in een tochtend huurhuis zit, kom ik niet eens binnen. Maar, via, in dit geval een partner wat dan de supportersvereniging was, die kennen die mensen die achter een tochtend huurhuis zitten. Zij kwamen bij die mensen terecht. Vervolgens kwam er een filmploeg binnen in no time en samen met de gemeente met energiehulp hebben we een heel leuk filmpje gemaakt. Zodat dat filmpje, dat is met een knipoog op een heel serieus thema en dat kan ook via muziek en dat kan ook via andere soort zaken. Ik noem inderdaad via het sport, omdat dat ik daarvan een bijdrage wil leveren in deze thema's. Dat zijn van die hele simpele praktische voorbeelden met grote bereikingskracht, en ja, dat wil ik eigenlijk nog toevoegen aan uw opmerking.

De voorzitter: Dank u wel. Dan mevrouw Van der Worp.

Mevrouw Van der Worp: Ja, ik had ook nog inderdaad de toevoeging om te denken aan een toekomstdoel. Voor wie doen we het, voor wie willen we nou deze stad duurzamer achterlaten? Nou, dat zijn denk ik de kinderen. Ik zit zelf bij Wij voor de Jeugd. Dat is een organisatie hier in Dordrecht die langs achterstandsbasisscholen gaat.

Daar heb ik nu inmiddels vijf, zes presentaties gegeven over duurzaamheid. De kinderen zijn echt heel enthousiast. Als je ziet wat voor mooie tekeningen ze hebben gemaakt over hoe zij hun ideale woonwijk eruitzien of wat hun ideale woning is, hebben ze hele, hele mooie ideeën. Ik zit toevallig ook volgende week ben ik jurylid bij de Kinderklimaattop van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht waar iedere basisschool in groep vijf, zes en zeven dus een prijsvraag heeft gedaan. Dan komen er ook weer denk ik hele mooie ideeën naar voren. Dus, vergeet de toekomst niet.

De voorzitter: Dank u wel. Dan wil ik even een ordevoorstel doen vanwege de technische problemen met de microfoons en dat we dat graag verholpen willen hebben ook voor de rest van de avond. Dat we om kwart over negen deze vergadering kunnen beëindigen. Dus, dat we nu ook naar de afronding toe gaan. Zijn er nog mensen die echt het woord ... Ik zag mijnheer Val nog. Sorry, ik zal eerst even vragen aan de commissie of ze daarmee akkoord gaan. Excuses. Ja, oké. Dank u wel. Val.

De heer Val: Nou, kleine aanvulling op, of u ... Ja, ik denk ook dat je goed de voorbeelden misschien erbij moet betrekken, want ik hoor nu net een verhaal uit de voetbalwereld. Nou ben ik niet van de voetbal, maar we vergaderen altijd in een voetbalclub die helemaal zijn gebouw verduurzaamd heeft en daarmee ineens op hele lage jaarlasten zit, dus dat is hartstikke mooi. Dus, nou, dat kan dus een goed voorbeeld zijn voor alle andere clubs om dat ook te doen en wat zie je, dan gaan ook hun jaarlasten omlaag en hoeven de subsidies die de gemeente nu uitbetaalt juist ... Dat is ook wel typisch dat de gemeente op dit moment wel hele hoge subsidies geeft voor die hoge energielasten, maar op het moment dat die gebouw verduurzaamd moest worden, zeiden van ja, nou ja, dat is een beetje moeilijk. Ga maar bij het Rijk halen, maar ... Nou. En, een ander voorbeeld. Ik heb zijdelings ben ik ook, of mijn zoon is betrokken bij een scoutinggebouw. Nou, in ieder geval, daar komt zeker geen gas en ik schat in dat ze ook heel weinig elektriciteit, tenminste, dat energielasten ook heel weinig worden. Enorme isolatiepakketten, weet ik veel wat. CO2 vrij staal voor het eerst in Nederland geloof ik. Dus, nou er kan van alles. En verder, nou ik hoorde iets over klimaattop. Volgende week is er hier ook in Dordrecht een klimaattop natuurlijk. Dat is ook mooi. En 31 ... We hebben in Ambacht al een energiecafé over aardgasvrij gehad. Op 31 oktober hebben we dat in Dordrecht. Dat is ook mooi.

De voorzitter: Dank u wel. Nog een nabrander van mevrouw Van der Worp.

Mevrouw Van der Worp: Jullie hebben natuurlijk wel de nationale klimaatweek die er binnenkort zit aan te komen en ik weet dat jullie ook een klimaatburgemeester hebben in Dordrecht.

De voorzitter: Goed, dank u wel. Dan stel ik voor dat we afronden tenzij er nog hele urgente vragen zijn. We hadden het over de notitie klimaatneutraal 2030 en dan de bouwsteen economie. Dan is allereerst de vraag of er voldoende informatie is verzameld of en de vraag die ik nog heb: is er dan, als dat niet het geval is, meer beeldvorming nodig bijvoorbeeld door nog die extra sessie in te lassen met de Dordtse Ondernemersvereniging en het Havenbedrijf? De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Ja voorzitter, u heeft het steeds over de bouwsteen economie. Mijn beeld was inderdaad dat wij vandaag ook met bedrijven zouden praten. Nou zijn er bedrijven, ik beschouw de FC Dordt ook als een bedrijf en Van Wijnen ook, maar ook twee bedrijven niet die wel aanwezig hadden zullen zijn. Als het over bedrijven gaat, gaat het natuurlijk niet alleen over de sector economie, maar ook over bijvoorbeeld het aandachtspunt mobiliteit, ook over het aandachtspunt energietransitie. Dus, op zichzelf zijn die dingen vanavond aan de orde geweest, maar ik kan me wel voorstellen dat de andere bedrijven die u noemt daar nog hele andere perspectieven op willen laten zien. Dus, ik weet niet of dat praktisch handig is, maar inhoudelijk zou ik zeker geïnteresseerd zijn om nog met die andere bedrijven te praten.

De voorzitter: Dank u wel. Ja, praktisch is het mogelijk, want er is ruimte op de agenda voor 24 oktober. Dus, ik hoor van u dat u, van de heer Van der Meer dat hij nog wel behoefte heeft aan die andere twee bedrijven te horen. Ik zie mev...

De heer Van der Meer: Bedrijfsleven echt betrekken toch heel belangrijk in dit geheel.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Pichel.

Mevrouw Pichel: Ja, ik ben het met de heer Van der Meer eens om nog wat meer in beeldvorming te zitten. Wellicht om een andere reden, want ik hoor vandaag eigenlijk best wel veel dingen. Ik heb een aantal steekwoorden voor mezelf opgeschreven en dat is bouwsteen economie vraagteken, implementatieplan vraagteken, haalbaarheidsanalyse vraagteken. Dus ja, ik denk dat er gewoon behoorlijk wat dingen zijn die vandaag nog niet aan het licht zijn gekomen. Zal ik even wachten voordat, aangezien het voor u om de besluitvorming gaat. Nou ja, ik denk dat we genoeg hebben benadrukt dat het een behoorlijk complex vraagstuk is en ja, als het over complexe vraagstukken gaat dan denk ik toch, en mensen die mij kennen hebben mij dit vaker horen zeggen, maar er is een briljant man Albert Einstein die zei: als een probleem op te lossen is en ik heb een uur de tijd, dan besteed ik liever een uur aan het vinden van de juiste vraag. Want, als ik de juiste vraag heb gevonden, dan komt de oplossing mij toe. Ik denk dat dat een hele belangrijke is met al die punten die we hier nog hebben. We zijn daar denk ik nog niet.

De voorzitter: Dus, behoefte aan extra beeldvorming begrijp ik?

Mevrouw Pichel: Ja, maar niet zozeer om te zeggen om nog meer bedrijven uit te nodigen en input te hebben, maar hoe ga je om dus met die bouwsteen economie? Wat is dat implementatieplan? Hoe ga je ervoor zorgen dat je dus dan uiteindelijk daar iets van kunt vinden? Wat is die haalbaarheidsanalyse van al die doelstellingen? Dat zouden meer mijn vragen zijn.

De voorzitter: Oké, dank u wel. De heer Van Dam-Timmers.

De heer Van Dam-Timmers: Ja dank voorzitter. Ik ben het in tegenstelling tot mijn twee voorgaande collega's hier eigenlijk niet mee eens. Ik denk ...

Het idee van een startnotitie is natuurlijk niet dat alle vraagstukken al volledig zijn opgelost en dat we precies weten hoe we het allemaal gaan doen, maar juist dat je een bepaalde richting inzet en dat je die verder gaat uitwerken. Met ook de belemmeringen en ook de beperkingen die hier ook vandaag aan de orde zijn gekomen kom je dan denk ik wel verder en dan kom je verder dan grote hoeveelheden rondetafels. Dus, ik heb eigenlijk bezwaar tegen vergaand het organiseren van heel veel rondetafels. We hebben er een aantal gedaan. Op een gegeven moment heb je een heel veel punten, dan moeten we die kun je daar verder mee aan de slag in de uitwerking van die startnotitie die we hebben. Dus, ik denk dat onze fractie in ieder geval klaar is om dit gewoon hier een oordeel over te vellen.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Dan mevrouw Boom.

Mevrouw Boom-Vos: Ja, volgens mij een samenvatting. Wat mevrouw Pichel zei, de juiste vraag vinden. Ik ben het ook eens met mijnheer Van Dam, maar het raadsvoorstel is onduidelijk. Er staat dat uit de uitgangspuntennotitie akkoord mee gegaan moet worden. Nee, ik zie het niet voor me. De startnotitie dat we daarmee akkoord gaan. Daar kan je twee dingen onder verstaan. Zijn we het eens met de uitgangspunten en de verdere planning we gaan bouwsteen verder uitwerken met stad? Dan denk ik ja, ga lekker door hiermee zoals de heer Van Dam zei en dan hebben we vandaag een heleboel goede input gekregen waar wij vragen hebben staan dat je de beeldvorming nog wel verder moet doen. Maar, dat staat dan even los van wat is nu daadwerkelijk het raadsvoorstel over klimaatneutraal. Houdt hij echt, die spreekt zichzelf tegen. Paragraaf drie vraagt veel meer verdere uitwerking qua indicatoren en paragraaf vijf zegt we gaan bouwsteen verder uitwerken. Vandaar ook mijn verwarring. Volgens mij was het klimaatneutraal het voorstel: we gaan met deze uitgangspunten verder en we gaan aan de slag. Zoals de heer Val ook zei: laten we aan de slag gaan en die bouwstenen later uitwerken. Maar, dat is eigenlijk de vraag. Klopt het dat het dus alleen om de uitgangspunten gaan en niet om de bouwstenen?

De voorzitter: Ja goed. Ik hoor nog geen conclusie over hoe nu verder zeg maar.

De heer Van der Meer: Voorzitter?

De voorzitter: Ja, de heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Nou ja, ik ben het daarmee eens. Kijk, de uitgangspunten, de heer Sas zei dat in het begin ook al, die uitgangspunten en ook de doelstellingen die zijn wat ons betreft prima. Daar hoeven we niet verder aan beeldvorming over te doen, dus als we die gaan vaststellen prima en dan gaan we verder. Wat wel duidelijk is, denk ik nog duidelijker door deze bespreking, is dat de vraag hoe het met name het proces en het betrekken van bedrijfsleven, burgers, instellingen, maatschappelijke organisaties bij het geheel dat daar nog veel meer beeldvorming en strategievorming over nodig is. Ik zou daar niet mee willen wachten, ik zou dat graag snel willen opstarten. Maar, als we daaraan voorafgaand besluiten om deze doelstellingen vast te stellen als randvoorwaarden, dan heb ik daar geen enkel probleem mee uiteraard.

Mevrouw Pichel: Voorzitter?

De voorzitter: Mevrouw Pichel.

Mevrouw Pichel: In zoverre ben ik het met de heer Van Dam-Timmers eens dat een startnotitie inderdaad gewoon een soort grondbeginsel kan zijn en dat je daarmee verder gaat. Maar, het punt waar het mij om gaat is, we hebben het eerder gehad ook over bepaalde doelstellingen, zijn die doelstellingen helder en zijn die doelstellingen SMART? Ik denk dat dat een begin is, want als je die niet hebt ja, dan hoef je er al helemaal niet aan te beginnen. Voor mijn fractie persoonlijk, wij hebben meerdere malen een technische vraag gesteld over het uitgangspunt in de startnotitie waar we nog steeds geen antwoord op hebben. Nou, dat ligt nu ook bij de griffie. Dus, sowieso alvorens naar oordeelvormend over te gaan, is beantwoording van die technische vraag natuurlijk ook wel van belang. Maar, dat is dan even meer vanuit puur vanuit mijn fractie.

De voorzitter: Ja, nu zit ik een beetje in tweestrijd zeg maar, want als ik met een eind moet van ja, de vraag heel concreet is van is dit stuk rijp voor oordeelsvorming of willen we nog een beeldvormende sessie met ... Mevrouw Boom.

Mevrouw Boom-Vos: Ik weet niet of dat de wethouder daar nu of schriftelijk duidelijkheid over kan geven, maar wat is het beslispunt voor de startnotitie klimaatneutraal? Zijn dat de uitgangspunten zoals ze benoemd worden, of zijn dat ook de bouwstenen? Want, als je het over de bouwstenen hebt, volgens mij hoor ik meerdere mensen die zeggen, dan is het nog niet oordeelsvormend en dan hebben we nog een heleboel vragen. Gaat het alleen over de uitgangspunten zoals ze nu in de notitie staan, hoor ik meerdere mensen en ik zie ook ja-geknikt, die kan wel door en dan kunnen we aan de slag.

De voorzitter: Kan de wethouder daar misschien op reageren? Mevrouw De Jonge.

Mevrouw De Jonge: Ja zeker. Dank u wel. Trouwens, een hele interessante en leuke discussieavond zal ik het maar even noemen met wat er uitgewisseld is. Dat raakt ook inderdaad, er wordt al zoveel opgehaald, terwijl we inderdaad nog in de fase van startnotitie zitten. De startnotitie is om met u te spreken over deze uitgangspunten die geformuleerd zijn en zoals het ook later geformuleerd staat dus de kaders en de richting die u ons wilt meegeven om met deze vier thema's aan de slag te gaan. Er zijn nog vele gesprekken gepland in deze verschillende onderdelen en in thema's om juist dit soort gesprekken met ondernemers, met vertegenwoordigers van de stichtingen die de hulp verlenen erbij. Dat komt allemaal hierna. Dus ja, wat ons betreft startnotitie uitgangspunten vaststellen en daarmee te zeggen van ga aan de slag. Daar heb ik nu al van gehoord: doe dat met de partijen die vanavond ook weer aanwezig zijn. Maar, kijk nog eens breder van wie hebben we gemist? Nou, dat nemen wij allemaal mee voor de periode na het vaststellen van de startnotitie en voordat we weer begin volgend jaar bij u terugkomen.

Althans, we zijn tussendoor steeds met u bezig ook, maar dat er dan weer een uitwerking ligt per thema van dit hebben we opgehaald aan deze kant en dan wordt het concreet, dan wordt het een tijdsplanning, dan wordt het SMART, noem het allemaal maar op.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaat het dus om het vaststellen van de uitgangspunten en daarvan stel ik dan nu voor kunnen wij daarmee verder en zo ja hoe? Zou dat dan als hamerstuk naar de raad kunnen of oordeelsvormend? Nou ja, dat is aan de commissie. De heer Groenewege.

De heer Groenewege: Wat mij betreft wordt dat oordeelsvormend.

De voorzitter: De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Nou, als er behoefte is aan oordeelsvorming daarover, ik vind dit onderwerp belangrijk genoeg. Dan zou ik ook voor de oordeelsvorming zijn.

De voorzitter: Als we naar oordeelsvorming gaan even, dan moet daar wel een politieke vraag aan ten grondslag liggen voor...

De heer Van Dam-Timmers: Voorzitter? Dan zou steun ook voor oordeelsvormend vanwege het belang van het onderwerp en dan zou ik wel niet te lange spreektijd willen voorstellen om het wel ook behapbaar te houden en dan zou wat mij betreft in ieder geval de politieke vraag zijn: kan de gemeenteraad instemmen met deze uitgangspunten die geformuleerd zijn in de startnotitie?

De voorzitter: Dank u wel. Duidelijk en ik hoor een instemmend geluid van de heer Van der Meer op deze politieke vraag.

De heer Van der Meer: Heeft u goed gehoord.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Groenewege, heeft u nog een ...

De heer Groenewege: Ja, nou ja, deze bijeenkomsten hebben een wat breder palet aan punten opgeleverd die wij als Partij voor de Dieren zouden willen inbrengen. Dus, misschien past daar ook een bredere politieke vraag bij van welke punten zou de raad nog willen meegeven aan het college om mee te nemen in de uitwerking van deze thema's?

De voorzitter: Dank u wel. Zijn er verder nog ... Mevrouw Pichel.

Mevrouw Pichel: Dank u wel voorzitter. Ik kan me wel vinden in het proces om door te gaan naar de oordeelsvorming. Ik heb dan wel even een praktische vraag, want aangezien er nog steeds een soort van technische vraag ligt die nog niet beantwoord kon worden hoe we daar dan mee omgaan? Want, die kan dan natuurlijk niet in de oordeelsvorming komen.

Mevrouw Vermeulen: Die beantwoording is er, dus ik ga kijken wanneer die naar jullie toe is gestuurd.

Mevrouw Pichel: Nou, er is beantwoording, maar dat is een antwoord dat er geen antwoord is op de vraag, dus daar heb ik weer een reactie op gegeven met de vraag of we daar iets mee kunnen doen.

De voorzitter: Dat komt buiten deze vergadering wordt daar vast op teruggekomen. Ik hoor twee politieke vragen terugkomen. De eerste is: kan de gemeenteraad instemmen met de uitgangspunten zoals verwoord in de startnotitie? En, ik hoor: welke punten wil de raad nog extra meegeven? Ik begrijp ... Zijn daar verder nog aanvullingen op? Dan zal het op, ja met deze twee politieke vragen oordeelsvormend worden geagendeerd en dan beëindig ik voor nu de ... Mevrouw Boom.

Mevrouw Boom-Vos: Ja, nog even een laatste nabrander. Ik wil eigenlijk alle insprekers wel heel erg bedanken, want het heeft, ik hoor meerdere raadsleden het zeggen, onze kennis we heel erg verbreed. Veel vragen en goede tips meegegeven en boodschappen vooral van de heer Sas was duidelijk. Dus, daar gaan we wat mee doen.

De voorzitter: Dank u wel en ik sluit me helemaal bij de woorden van dank van mevrouw Boom aan. Hartelijk dank aan de insprekers. Ja, excuses voor de technische problemen. Komt goed en dan sluit ik nu de vergadering.

5. Voor- en nadelen van nascheiding van afval met onafhankelijke experts (toezegging wethouder De Jonge)

Voorzitter: De heer Den Heijer (VVD)

Raadsgriffier: Mevrouw Vermeulen

Verslag: NotuBiz

Aanwezig:

Mevr. Van Engelen (GroenLinks)

Dhr. Groenewege (PvdD)

Dhr. Hartmeijer (SP)

Dhr. Kleinpaste (Gewoon Dordt)

Dhr. Kuhlmann (VVD)

Mevr. Lammens-Oostdijk (VVD)

Dhr. Maroof (DENK)

Dhr. Schalken-den Hartog (Beter voor Dordt)

Mevr. Schnabel (PvdA)

Mevr. Stolk (VSP)

Dhr. Struijk (ChristenUnie-SGP)

Dhr. Tutupoly (Op Ons Eiland)

Dhr. De Vries (VSP)

Dhr. Wringer (Beter voor Dordt)

Dhr. Breuer (gast)
Dhr. De Bruin (gast)
Dhr. Dewet (ambtelijke ondersteuning)
Dhr. Dreuning (ambtelijke ondersteuning)
Dhr. Fokkens (ambtelijke ondersteuning)
Dhr. Veenhuizen (gast)
Mevr. Vermeulen (commissiegriffier)

Portefeuillehouders: wethouder T. de Jonge

De voorzitter: Dames en heren, zit iedereen op zijn plek? Mevrouw de wethouder. Nou, door het geroezemoes heen gaan we gewoon beginnen. Van harte welkom bij de commissie van de gemeenteraad van Dordrecht. We gaan het vandaag hebben over de voor- en nadelen van het scheiden van afval en daarvoor gaan we ook de tijd nemen, want tot elf uur, maar elf uur is ook elf uur daar ben ik voor gevraagd om daarop toe te zien om dat goede banen te gaan leiden. Hoogtepuntje voor de eerste keer, dus ik hoop dat het allemaal goed gaat vanavond. Ik wil naast alle kijkers thuis, want ik verwacht dat er veel mensen mee zitten te kijken en het publiek op de tribune van harte welkom heten en natuurlijk alle commissieleden die ook vanavond aanwezig zijn. Ik stel voor dat we ook even voor de mensen die meekijken een kort voorstelrondje doen. Ik begin aan mijn linkerkant bij de commissiegriffier.

Mevrouw Vermeulen: Laurette Vermeulen.

De heer De Bruin: Mijn naam is Paul de Bruin. Directeur-onderzoeker IPR Normag.

De heer Breuer: Ralph Breuer, beleidsadviseur Afval van de gemeente Nijmegen.

De heer Veenhuizen: Marc Veenhuizen, senior-beleidsadviseur Producenten Verantwoordelijkheid bij Rijkswaterstaat.

De voorzitter: Jouw dingetje doet het niet. Zou de heer Wringer anders zijn microfoon kunnen delen met ... Die doet het ook niet. Dan voor de orde van de vergadering is het denk ik ...

De heer ...: Die doet het. Hier doet er eentje het.

De voorzitter: Dan doen we een verschuiving nog daarzo. Mijnheer Wringer anders even daar kunnen zitten, want zonder een functionerende microfoon dan is het echt voor niemand meer te volgen. En, even voor de techniek, mijnheer Beemer, is dit ook in beeld ook als de heer Tutupoly het woord neemt?

De heer Beemer: Nu ben jij in beeld.

De voorzitter: Nou, na deze ... De heer Hartmeijer.

De heer Hartmeijer: Raymond Hartmeijer, SP.

De heer Kleinpaste: Gertjan Kleinpaste, Gewoon Dordt.

De heer Struijk: Leen Struijk, ChristenUnie-SGP.

De heer Kuhlmann: Alexander Kuhlmann, Dordtse VVD.

Mevrouw Lammens-Oostdijk: Jeanine Lammens, Dordtse VVD.

De heer Maroof: Maroof, DENK.

De heer De Vries: André de Vries, VSP Dordrecht.

De heer Wringer: Jan-Willem Wringer, Beter voor Dordt.

Mevrouw Schnabel: Marije Schnabel, Partij van de Arbeid.

Mevrouw Van Engelen: Yara van Engelen, GroenLinks.

De heer Tutupoly: Gersom Tutupoly, Op Ons Eiland.

De voorzitter: En achterin zie ik de heer Groenewege.

De heer Groenewege: Ja, Pieter Groenewege. Partij voor de Dieren. Ik ben hier gaan zitten vanwege de beschikbaarheid van werkende microfoons.

De heer Schalken-den Hartog: David Schalken, Beter voor Dordt. Ik ben hier tot half elf.

Mevrouw de Jonge: Ja, Tanja de Jonge, wethouder.

De voorzitter: Heb ik daarmee iedereen gehad? Volgens mij is dat het geval. Dan wil ik ook de ambtelijke ondersteuning, de heer Fokkens, Dreuning en Dewet. Nou, even toelichting waarom we hier nou met zijn allen zitten. Wethouder De Jonge heeft ons toegezegd een expertmeeting te organiseren rondom het thema nascheiding. Ter voorbereiding is een aantal informatieve documenten bijgesloten over dit onderwerp. De gasten mogen zichzelf straks voorstellen en delen hun visie op het thema van vandaag. Maar, eerst wil ik graag het woord aan de heer Tutupoly geven. Die had namelijk ook nog een vraag.

De heer Tutupoly: Ja, we hebben destijds gevraagd om in ieder geval de Rotterdamse afvalinzamelaar of wel afvalverwerker hierbij aanwezig te laten zijn als een van de experts om keer een ander geluid te horen dan HVC waar wij eigenlijk constant informatie vandaan krijgen. Helaas staan die niet op de agenda, maar ik had inmiddels begrepen van de wethouder dat de wethouder ons alsnog een keer zal uitnodigen om langs de afvalverwerker te gaan en als het dan inderdaad de Rotterdamse afvalverwerker zou kunnen zijn, dan is daar ook gehoor aan gegeven.

De voorzitter: Nou u heeft al erg veel woorden in de mond van de wethouder gelegd, maar wie weet kan de wethouder dit bevestigen.

Mevrouw De Jonge: Ja, dank u wel. Inderdaad, even een kleine toelichting op de avond zoals die vanavond is. Er was gevraagd om een sessie met onafhankelijke experts. Dat hebben we goed in onze oren geknoopt. U ziet hier drie partijen die niet met gemeente Dordrecht te maken hebben. Maar, we hebben wel ook gekeken van hoe kunnen we toch ook wel de sprekers uitnodigen die ook vergelijkbaar iets met Dordrecht kunnen weergeven? Daardoor zijn we ook bij de gemeente Nijmegen uitgekomen en niet bij de gemeente Rotterdam en Barendrecht die in eerdere sessie werden genoemd. Wat mooi is, bij Nijmegen was dat er ook een rapport, en dat heeft u ook ontvangen, waarin ook uitgelegd waarom onder anderen Rotterdam afwijkt. Dus, daar heeft u ook de argumenten kunnen lezen. Het tweede was inderdaad ten aanzien van de nascheiding is ook overwogen van gaan we dat met tekst doen of kunnen we u beter visueel laten zien hoe nascheiding werkt en dat wilden we dus ook inderdaad aanbieden vandaag om met u een bezoek te brengen aan een afvalverwerkingsorganisatie waar sprake is van nascheiding, zodat zij ook daar ter plekke het verhaal kunnen vertellen van hoe werkt dat dan en wat zijn voor- en nadelen van deze methode? Nou, dat kan bij AVR, al hebben we wel te horen gekregen dat door de brand die gewoed heeft dat minstens een half jaar gaat duren voordat we daar terecht kunnen. HVC heeft aangeboden om in Alkmaar te gaan kijken naar hun nascheidingsinstallatie en anders is er nog in het hoge noorden van Nederland zit nog Omrin die voor heel veel gemeenten werkt, waar we het ook aan zouden kunnen vragen. Dat is wel een grote verplaatsing misschien, maar dat wil ik in uw midden leggen en aan het einde kunt u wellicht laten weten wat wij kunnen organiseren voor u.

De voorzitter: Voor de orde denk ik dat het voor de zorgvuldigheid goed zou zijn om de wethouder een uitwerking te laten sturen naar de agendacommissie. Dan kan uiteindelijk ook de, nou, kunnen de raadsleden en commissieleden ook kijken of dat inderdaad aan de smaken voldoet dat we dit niet een volgende keer weer hebben bij een commissie. Kan dat op instemming rekenen dat we dat op deze manier doen? Ja? Alright. Ik zie daar de heer De Vries.

De heer De Vries: Voorzitter dank u wel. Het verbaasde VSP eigenlijk dat in vorige vergaderingen is er dus gezegd dat er voor- en tegenstanders zouden komen, maar er zitten nu naar ons idee alleen maar voorstanders aan tafel en kan je daar zo wel een goed debat mee hebben?

De voorzitter: De setting van vanavond is dat we een rondetafelgesprek organiseren. Dat betekent dat iedereen op een gelijkmatige manier aan tafel zitten en zijn of haar visie kan geven. Ik stel voor, voor de volgordelijkheid voor vanavond dat we gewoon eerst met de experts het gesprek voeren en als er daarna, bijvoorbeeld in de beeldvorming, nog meer nodig is of dat u nog een aparte sessie daarop wilt, kunt u dat kenbaar maken.

Mevrouw Stolk: Voorzitter, even hier op de publieke tribune.

De voorzitter: U had zich nog niet voorgesteld mevrouw Stolk.

Mevrouw Stolk: Margret Stolk, VSP. Even voor, want ik wil even aansluiten bij mijn collega. Volgens mij hebben we wel in deze commissie besloten dat we zowel voor- als tegenstanders aan tafel zouden hebben. We hebben natuurlijk vanavond een beeldvormende sessie hierover alleen, wij hadden toch ook graag nu aan tafel gehad de partijen die ook aan nascheiding doen. Dus, ik vind het wel een beetje teleurstellend dat we alleen maar de voorstanders hebben voor voorscheiden en niet aan tafel hebben met nascheiden. Maar, dat is even gewoon, dat geef ik even aan de commissie ook mee en daar moet iedereen maar mee doen wat hij mee wil doen.

De voorzitter: Ik zie dat de heer Hartmeijer daar wellicht nog iets op toe wil voegen en dan stel ik wel voor dat we daarna verder gaan met de ...

De heer Hartmeijer: Ja akkoord. Nee, maar ik bedoel daar heeft de wethouder natuurlijk een toezegging voor gedaan dat we dat gaan organiseren, dat we naar een nascheiding gaan kijken los van deze commissie. Dus, ja, dat is voor mij in ieder geval voldoende.

Mevrouw Stolk: Voorzitter?

De voorzitter: Nou, voor de orde, volgens mij heeft het niet veel zin om hier een hele semantische discussie over te maken, want er is uiteindelijk toegezegd om een toelichting te geven over de voor- en nadelen van nascheiding, niet over de voor- en tegenstanders van nascheiding. Er is nu vanavond in deze setting gepoogd om daar invulling op te geven. Als er daarna meer nodig is, dan kunnen we met elkaar natuurlijk bedenken wat we daarop kunnen doen, want we zijn de baas van onze eigen agenda. Dus, ik stel voor dat we dit punt nu even voor nu parkeren en wel verder gaan met deze avond. Ik wil ook graag het woord daarom ook geven aan de experts om zich voor te stellen en hun visie op dit thema te delen. Er zijn ook PowerPoint presentaties toegezonden. Ik heb hier de naam Paul de Bruin van IPR Normag staan. Ralph Breuer van gemeente Nijmegen en Rijkswaterstaat Mark Veenhuizen. Ik geef het woord aan de heer Paul de Bruin.

De heer De Bruin: Dank u wel voorzitter. Ja, dat was inderdaad een hele handige om door te klikken. Mijn naam is Paul de Bruin. Ik ben directeur-onderzoeker bij IPR Normag, een onderzoeks- en adviesbureau op het werkveld van duurzaamheid, afval en grondstoffen op het gebied van beleidsinhoudelijke vraagstukken als ook als organisatie vraagstukken. Ik heb twee sheets voorbereid om mijn introductie wat te illustreren met het werk waar wij in de praktijk mee bezig zijn. Om te beginnen wil ik aangeven dat ik geen principiële voor- of tegenstander ben, maar dat wij in ons werk op basis van objectieve analyses, op basis van feiten en cijfers de voor- en nadelen van bron- of nascheiden in de specifieke situatie beoordelen. Dat is het werk wat wij doen. Om te beginnen wil ik dan een korte illustratie geven van het speelveld waarbij bron- en nascheiden, dat is een discussie waar je heel gefocust naar kunt kijken. Wij benaderen het vraagstuk altijd vanuit afvalbeheer beleidsinstrumenten en op deze sheet geef ik een aantal instrumenten aan waarbij wij in analyses rekening houden dat het afvalbeheer is meer dan het inzamelen alleen. Ook meer dan alleen maar de vraag bron- of nascheiden?

Het gaat over het informeren en overtuigen door middel van communicatie van de inwoners tot gedrag, gewenst gedrag. Het gaat over het faciliteren door het aanbieden van voorzieningen. Het gaat over wellicht het toepassen van prijsprikkels, dat kan een positief of een negatieve prijsprikkel zijn, en het gaat over handhaven. Dat zijn in feite de instrumenten waar je als gemeente het beleid mee ontwikkeld om uiteindelijk ervoor te zorgen dat inwoners het mogelijk wordt gemaakt om afval zoveel als mogelijk te scheiden, zodat recycling en hergebruik mogelijk is. Bij deze vier instrumenten is nog een vijfde en dat is in feite een instrument achter in de keten, meer een technische toepassing, dat is het verwerken van de ingezamelde stromen, de inzet van techniek. Daar zou je dus ook nascheiding onder kunnen scharen. Even iets over nascheiden in Nederland heel kort. Op dit moment zien we dat ongeveer vijftig gemeenten geheel of gedeeltelijk nascheiden toepassen in hun gemeente. Dat zijn in ieder geval alle Friese gemeenten die dat eigenlijk al vanaf hun zeg maar de start van het van programma deden en doen. Vervolgens zien we met name een aantal grote steden, Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en een aantal kleinere steden die kiezen voor bronscheiden in de hele gemeente of in een gedeelte van de gemeente. Wat zijn de resultaten?

De voorzitter: Ik onderbreek u even. Ik zie dat er een vraag is van de heer Kleinpaste. Wat mij betreft kunnen tussendoor gewoon vragen stellen. Als u uw microfoon uitdoet dan doet de microfoon van de heer Kleinpaste het ook.

De heer De Bruin: Vooraf, mij was wel gevraagd om in een zeer kort tijdsbestek mezelf voor te stellen. Dus, dat is wel een consequentie.

De voorzitter: Nee, het gaat niet van uw tijd af.

De heer Kleinpaste: En misschien komt het in het vervolg van het betogen nog wel, maar mijn vraag zou zijn of er bij de gemeenten die aan nascheiding doen ook in kaart is gebracht of ook aan ons te vertellen is welke overwegingen er bij hen waren om dat zo te doen.

De heer De Bruin: Ik pak het stokje direct over. Uiteraard, ik kom daar straks op terug, want dat is wat ik wilde toelichten dat het per situatie in beeld brengen van de voor- en nadelen van bron- en nascheiden voor die situatie eigenlijk het afwegingskader is waar die gemeenten hun keuze op baseren. Eerst even de context. Er zijn in Nederland zes nascheidingsinstallaties, drie marktpartijen die meedoen met aanbestedingen en voor nu drie overheid gedomineerde organisaties waar, die doen niet mee in aanbesteding. Nou, u bent medeandeelhouder van HVC, dus u heeft te maken met een van de overheid gedomineerde installaties. Dat is HVC, die ook een nascheidingsinstallatie heeft. Een van de zes in Nederland. Nascheiden betreft pmd. Nascheiden van papier, van glas, nascheiden van gft leidt niet tot recyclebare stromen en daar is ook iedereen het over eens. Dus, dat is een fabel die we hier direct kunnen ontkrachten. Nascheiden gaat primair over de pmd stroom. Nu zijn er ook andere materialen die kunnen worden nagescheiden. Inert materiaal, dat zijn met name de zandachtige materialen, metalen die overigens altijd uit restafval kunnen worden nagescheiden. En, er zijn enkele installaties die ook het restafval bewerken en daarmee namen de organisch natte fractie, dus het gft-etensresten die zich in het restafval bevinden, vergisten.

Daar wordt biogas van gemaakt, dat kun je gebruiken als energie, maar het materiaal dat dan resteert kun je niet gebruiken om te composteren. Dus, het residu dat wordt ook weer gewoon verbrand. Dat is wel iets wat u zeg maar goed moet realiseren als een nascheider zegt: wij doen nog veel meer met uw stroom en dat zijn nuttige toepassingen, maar nuttige toepassing is op de ladder, de tien R-ladder of de Ladder van Lansink zoals die bekend staat, een lagere spot op de ladder dan recycling. Dus, het verbranden van het materiaal is een nuttige toepassing, er komt energie bij vrij, maar je wilt liever dat materiaal recyclen. Nou, dat is even in het kort de markt. Dan iets over afwegingen en ik doe het heel kort. Argumenten voor bron- of nascheiden uit onze onderzoeks- en adviespraktijk waar ik al direct kan aangeven dat wij niet principieel voor- of tegenstanders zijn, maar wel goed argumenten en voor- en nadelen aanreiken die door een gemeente kunnen worden overwogen en gewogen. Aantal argumenten zijn vrij feitelijk een objectief, maar er zit ook een politieke kant aan. Kom ik op terug bij het laatste punt gemak voor de burger. Wat we zien is dat voornamelijk in sterk verstedelijkte gebieden het soms moeilijk is om voldoende materiaal, pmd, aan de bron te scheiden. Dat heeft te maken met ruimtegebrek, heeft te maken met zeg maar de verwevenheid binnen de omgeving waarbij het niet mogelijk is om voldoende pmd te kunnen scheiden. We zien dus ook dat in een aantal sterk verstedelijkte gebieden de inzamelrespons, dat is dus de hoeveelheid pmd die gescheiden kon worden, heel laag is. We hebben het over misschien vijf, zes, zeven kilogram per inwoner per jaar. Die gemeenten hebben wel een aantal voorzieningen geplaatst, maar we denken dat dit ook het maximum is wat ze kunnen behalen. Voor die gemeenten is nascheiden een uitkomst. En, als je dan gaat nascheiden, dan zie je dat er nog wel materiaal beschikbaar kan komen via het nascheiden. Zo tussen de vijftien en dertig kilogram per inwoner per jaar waarbij ik wel direct moet aangeven dat die dertig kilogram ook wel het maximum is wat op dit moment bij de Friese organisatie Omrin wordt bereikt. Die zo een installatie al tientallen jaren heeft en daarmee ook heel veel innovatie heeft gerealiseerd. Dus vaak ruimtegebrek. Nascheiden is dan een uitkomst, maar kan ook worden toegepast voor alleen die gebieden waar het bronscheiden echt heel moeilijk gaat en het bronscheiden in de andere gebieden in stand wordt gehouden. Dus, die hebben een combinatie. Die twee stromen brongescheiden materialen en nagescheiden materiaal moeten strikt gescheiden houden. Waar bronscheiden niet goed mogelijk is, is nascheiden een uitkomst. Dat is eigenlijk klein beetje, als ik de rode draad in onze adviezen moet aangeven, is dat wat in de meest adviezen naar voren komt. Overige gemeenten.

De voorzitter: De heer Wringer. Als u uw microfoon ... Ja, dank.

De heer Wringer: Ja, rood lampje. Kan ik hieruit opmaken bij hoogbouw nascheiding beter is en bij laagbouw bronscheiding. Kan ik die conclusie trekken?

De heer De Bruin: Nee, dat is een te rigoureuze conclusie. Vaak zie je dat bij hoogbouw het bronscheiden niet goed lukt en dan is de situatie relevant om nascheiden te overwegen. Dus, het is geen wet van Meden en Perzen. Er zijn gemeenten met hoogbouw en ik zie ook de inzamelrespons in de gemeente Dordrecht is zonder de aanvullende nascheiding, ik had hem net even opgezocht, is zestig procent.

Dat is best een hoge respons waarbij de vraag is of je überhaupt met het stoppen met bronscheiden en starten met nascheiden een beter resultaat gaat behalen. Dus, het is echt op de situatie toegespitst. We zien dus ook bij de overige gemeenten waar bronscheiden wel goed lukt, dat dat dan ook financieel en qua beleidseffectiviteit de beste effecten oplevert. Qua beleidseffectiviteit heb ik in de eerste sheet de instrumenten laten zien. Op het moment dat je bronscheiden toepast, dan is het voor inwoners ook heel duidelijk wat gewenste materialen die recyclebaar zijn en wat minder gewenst restafval is. Diftar, het beprijzen van restafval, gaat veel eerlijker en duidelijker op het moment dat je ook als inwoner al jouw grondstoffen uit dat restafval kunt laten. Als jij je pmd, wat heel volumineus is, groot van omvang, bij het restafval moet deponeren en je zou daar een prijsprikkel op zetten, dan ontstaat een frictie. Je moet betalen voor een grondstof die je aan moet bieden en sterker nog, het is een grondstof met een heel groot volume. Dus, ook die prijsprikkel werkt minder goed. En tot slot ...

De voorzitter: Ik onderbreek je of ... Maak anders uw punt even af.

De heer De Bruin: En tot slot bijvoorbeeld sturen op frequentie, ook een van de instrumenten, ik noemde net voorzieningen. Je kunt inwoners ondersteunen door het ophalen of het kunnen aanbieden van grondstoffen heel ruim te organiseren. Hoge frequentie van het inzamelen aan huis, bijvoorbeeld inzameling van pmd wekelijks. Dat is echt een hoge frequentie en het restafval dan wat minder vaak, maar op moment dat je gaat nascheiden komt het pmd bij het restafval met een groot volume. Dan zul je het restafval ook minimaal eens in de twee weken moeten ophalen. Dus, die prikkel verdwijnt ook. Dus, over het geheel zie je dan dat met bronscheiden de beleidseffectiviteit het grootste is. Ik heb nog een punt, want u wilt zeggen u bent bijna door de tijd heen.

De voorzitter: Nee, er is nog een vraag, maar als u dit blokje afgerond heeft dan laat ik die vraag even toe en anders maakt u het gewoon even af.

De heer De Bruin: Het laatste punt. Ik gaf net aan, dit zijn elementen, een invalshoek die je redelijk feitelijk objectief kunt meten, wegen en beoordelen, maar er is ook nog een component: het gemak voor de burger met een vraagteken erbij. Nou, dat is in feite de primaat van de politiek. Er zijn, je zou kunnen zeggen het is heel gemakkelijk als je alles in een bak kunt gooien. Het gemak dient de mens. Dat is een politieke afweging en die kunt u zelf ook wegen. Wij zullen dan wel aangeven hebben we de feiten en de cijfers daarbij ook goed in beeld en worden die ook goed op waarde gewogen? Maar, dit zijn in feite de elementen die in onze onderzoeken mee worden genomen en richting gemeenten worden aangereikt om de afweging te maken die voor hen dan het best past. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Hartelijk dank voor uw presentatie en dat brengt in ieder geval tot twee vragen. De heer De Vries en de heer Kuhlmann en laat ik bij de heer De Vries beginnen.

De heer De Vries: Dank voorzitter. Ik wou het nog hebben over een van de voordelen. Diftar-gemeenten hebben gemiddeld gezien een lagere afvalstofwerving. Dit is gerelateerd aan de lagere hoeveelheid restafval.

Door de lagere hoeveelheid restafval per inwoner bespaart en gemeente op de restafvalverwerkingskosten. In meerpersoonshuishoudens is dit verschil gemiddeld vierenzestig euro per jaar en in Dordrecht, met vijfenvijftigduizend huishoudens, loopt dat bedrag dan aardig op. De bron is diftar als beleidsinstrument bij huishoudelijk afvalbeheer. 25 januari 2021 ...

De voorzitter: Werkt u dit nu naar een vraag toe?

De heer De Vries: Ja. Mijn vraag is: waarom wordt er niet over zulk soort dingen gesproken? Want, dat zijn toch geen kleinigheidjes? Dat zijn behoorlijke kosten.

De voorzitter: Ik hoor een aantal zaken waaraan gerefereerd wordt. Kunt u daarop reageren?

De heer De Bruin: Ik hoor verschillende ... Het is inderdaad een beschouwing van de situatie zoals u die kent. Ik denk dat ... Laten we diftar even bij de hoorns vatten, want dat is wat u ook aangeeft. Met diftar kun je zie je in de praktijk dat de afvalstoffenheffing van diftar-gemeenten gemiddeld lager is. Dat is ook waar. Toevallig heeft IPR Normag in 2021 opdracht voor Rijkswaterstaat en het Ministerie van Infrastructuur en Milieu onderzoek gedaan naar diftar in Nederland, ook weer een feitenonderzoek, dus objectief en feitelijk. Die constatering die is waar op basis van feiten. Dan is natuurlijk de vraag: als de afstoffen heffing de gemeenten met diftar lager is, hoe komt dat? Nou, dat komt doordat in diftar-gemeenten over het algemeen het scheidingspercentage hoger is op alle stromen. Dus, oud papier, karton, glas, pmd, gft, alle stromen. Het voorkomen van restafval, restafval wordt fiscaal belast. Afvalstoffenbelasting. Ongeveer vijfendertig euro per ton restafval. Als daar grondstoffen in zitten betaalt u dus ook voor die grondstoffen vijfendertig euro per ton extra, dus met diftar wordt extra geprikkeld om die grondstoffen eruit te halen. Want, inwoners merken dat al direct in hun portemonnee. Dan zou je dus inderdaad de discussie bron- of nascheiden ook in verband kunnen brengen met diftar. En, ik gaf net aan dat diftar op basis van volume frequentie, dus dan betaal je voor het aantal keer dat je restafval aanbiedt, het volume, is veel moeilijker bijna niet eerlijk toe te passen op het moment dat je nascheiding van pmd toepast, omdat je dan restafval met een grondstof gaat beprijzen en dat voelt niet goed. Ik weet niet of dat precies het antwoord is op uw vraag, maar het raakt een aantal punten.

De voorzitter: Nee, daar wil ik eigenlijk iets over zeggen, want het heeft reden namelijk dat we vanavond drie gasten hebben en dat maakt namelijk ook het gesprek straks interessanter. Dus, ik stel toch voor, ondanks dat we tussentijds ook wel vragen willen stellen, dat het voor het gemak denk ik beter is om dat even op te sparen en dat we aan het einde gewoon, omdat ik zag al een tweede gast die eigenlijk hier ook al op wilde reageren, dat het misschien verstandiger is om dat toch op die manier te doen. Heb ik de heer Kuhlmann nog wel beloofd om een vraag te kunnen stellen. Dan stel ik voor dat die de laatste is en dan gaan we door.

De heer Kuhlmann: Ja, dank voorzitter. Eventjes over de voor- en nadelen van het nascheiden. In twee stappen. Ik ben even benieuwd, kunt u nog iets zeggen over het nascheiden ten opzichte van gewoon de wanneer je alles in de verbrandingsoven gooit? Want, we hebben je natuurlijk ook een warmtenet wat natuurlijk ook moet dan moet draaien. Het is vervelend als je afval vanuit het buitenland moet importeren om hier ons warmtenet goed te houden. Dus, dat is de ene. En, de andere: waar we ook heel erg over in discussie raakten heir, voor nascheiding versus voorscheiding of bronscheiding, u heeft natuurlijk al het een en ander over gezegd. Even voor een gewoon huishouden, laagbouw waarbij het mogelijk zou kunnen zijn, technisch om met allerlei bakken in de tuin om aan voorscheiding te doen, maar waar natuurlijk wel een zekere service is als je zegt nou je hoeft je niet die milieustraat in je tuin, je kunt alles in een bak gooien. Hoeveel duurder is iemand dan eigenlijk uit? Beetje, misschien, u hoeft hem niet op de cent uit te rekenen, maar hoeveel tientjes per maand of per jaar ben je dan eigenlijk, is zo een gezin extra kwijt voor die service?

De voorzitter: Nou, niet op de komma nauwkeurig verwachten van nu, maar misschien een richting.

De heer De Bruin: Ik denk dat mijn buurman van de gemeente Nijmegen daar ook een antwoord op zal geven en ik zal een algemeen antwoord geven. Maar, eerst even die eerste vraag. Dat gaat over voldoende restafval om warmte te produceren voor stadsverwarming. Nou, ik denk dat ik eerder heb aangegeven dat het verbranden van grondstoffen, waaronder ook pmd, dat dat weliswaar een nuttige toepassing is, maar een niet duurzame toepassing. Niet duurzaam in de zin van dat het recyclen van kunststof een veel beter milieurendement oplevert dan het verbranden ervan. Daarbij is er ook nog een verplichting tot het gescheiden inzamelen van pmd voor de gemeente. Dus, het is wel belangrijk natuurlijk dat voor stadsverwarming een dergelijke voldoende brandstof blijft. Dat geldt voor iedere gemeente waar stadsverwarming en ook een afvalverwerkingsinstallatie geldt. Maar, elke gemeente die daarmee te maken heeft realiseert zich ook dat de bron voor de stadsverwarming ook een duurzame bron moet zijn, zoals je ook bijvoorbeeld elektrisch kunt rijden in een auto op grijze stroom en op groene stroom. Eigenlijk zou zo een stadsverwarming waar pmd wordt verbrand eigenlijk op grijs brandstof gestookt worden. Duurzaam, niet alles in een bak. En, qua kosten, in het algemeen is het zo dat het gescheiden houden van grondstoffen en de opbrengst die dat levert ten opzichte van de kosten voor het verwerken van restafval en de vergoeding die er wordt verstrekt op verschillende stromen waaronder de vergoeding voor het gescheiden inzamelen van pmd, minstens kostendekkend zijn voor de inzameldiensten die daarvoor benodigd zijn. Afval logistiek is het transporteren van volume. Even heel simpel gezegd, alles in een bak, dat volume moet getransporteerd worden. Heeft niet zo heel veel extra kosten met zich dan dat je die stroom die voor een gemeente natuurlijk enorm groot stroom betreft, opknipt in wellicht tien verschillende stromen die ook allemaal getransporteerd moeten worden. Dus, qua logistiek heeft dat niet zo heel erg veel impact, wel qua inzamelmiddelen. Dus, de containers die je nodig hebt. Maar, dat wordt ruimschoots gedekt in het algemeen door de besparing die je hebt door minder restafval aan te bieden.

De voorzitter: Nou, dat ... Ja, volgens mij hebben we een heel goed bruggetje naar de tweede gast. De heer ... Ja, het is Brooier of Breuer. Ja sterk, u kunt zichzelf voorstellen van de gemeente Nijmegen.

De heer Breuer: Mijn achternaam is Breuer. Dat is een Duitse naam. Iedere keer als ik hem zo uitspreek zegt iedereen hoe? En, sindsdien heb ik hem zelf altijd maar weer verbasterd naar Breuer. Dat begrijpt tenminste iedereen. Dus, u kunt kiezen. Ik had een sheet voorbereid. Ja. Ik dacht dat is een korte intro van hoe het in Nijmegen is, maar ik hoor al zoveel input dat ik daar graag even op wil reageren. Kan dat?

De voorzitter: Misschien kunt u iets dichterbij de microfoon praten, dan ben u goed verstaanbaar.

De heer Breuer: Sorry. Ik werk sinds 2003 bij de gemeente Nijmegen als beleidsadviseur afval en ik wil even zeggen: ik ben geen voorstander van bronscheiding. Ik ben ook geen voorstander van nascheiding. Ik ben voorstander van zoveel mogelijk hergebruik van plastic. Daar hebben we twee instrumenten voor. Bronscheiding of nascheiding. Als ik op de stoel had gezeten van mijn collega van de gemeente Rotterdam, dan had ik hier met vuur en vlam verdedigd waarom gemeente Rotterdam nascheiding heeft gekozen. Want, dat is een heel verstandig besluit geweest. U ziet het daar eigenlijk op de sheet staan, maar in Nijmegen zamelen we bijna veertig kilogram plastic, pmd, in per inwoner en Rotterdam, als ik het goed heb drie of vier kilogram per inwoner met bronscheiding. Met andere woorden, er worden heel veel rondjes gereden met vrachtwagens om heel weinig plastic in te zamelen. Dat moet je niet doen. Is niet handig. Levert weinig milieurendement op. Kost enorme bakken geld. Dus, nascheiding hartstikke goed besluiten. En, in Nijmegen, even de intro. Wij zijn een gemeente zoals Dordrecht, honderdtachtigduizend inwoners zo een beetje. Zelfde stedelijkheidsklasse. Wat wel een heel belangrijk verschil is, wij zijn een diftar-gemeente. Dus, in Nijmegen werkt het principe van de vervuiler betaalt. Hoe werkt dat? We hebben een groene vuilniszak, die koop je in de supermarkt, die kost een euro negen en zijn kleine broertje, rode zak, die kost negenenzestig cent. Ik zei net zal tegen Marc dat toevallig als ze nog een zwarte zak hebben, dan zijn dat toevallig de kleuren van NEC, maar dat viel me eigenlijk net pas op. Maar, in tegenstelling tot het wisselende succes van NEC werkt dit wel bijzonder goed. Wij hebben een afvalscheidingsrendement van, even kijken had ik hem opgeschreven, nee staat er niet bij. Van 74 komma 2 procent. Ben ik vergeten erbij te zetten. En, wij hebben 104 kilogram restafval per inwoner. Dat is 81 kilogram restafval wat in die zakken zit en 23 kilogram grof restafval. Om even een bruggetje te slaan uit de vraag die net gesteld wordt over de hoogte van de afvalstoffenheffing. Nijmegen is wel vrij uniek. Wij hebben geen vast tarief afvalstoffenheffing. We hebben altijd een heel links college gehad en daar is altijd uitgesproken van afvalinzameling is iets voor de vaste lasten, dat is niet de kernactiviteit van de gemeente. Dus, we hebben geen vast tarief afvalstoffenheffing, maar uiteraard doen wij elke twee jaar wel mee aan de benchmark en rekenen we uit wat het kost. Stel dat we een afvalstoffenheffing zouden hebben, dan zou Nijmegen uitkomen op honderdtien euro per huishouden.

Ik weet niet wat het landelijke gemiddelde is, maar dat ligt honderdtachtig of tweehonderd euro keer tachtig, ja dat zijn er, wij hebben honderdtachtigduizend inwoners, huishoudens dus, dat gaat over miljoenen, zo niet tien miljoen. Dus, diftar werkt heel erg goed, maar het is niet perfect. Heeft ook zijn nadelen. Het geeft enorme boost en dat is wel de reden waarom bronscheiding in Nijmegen erg goed werk aan het afval scheiden. U ziet het, we hebben bijna veertig kilogram plastic per inwoner. Zit daar dan geen vervuiling bij? Uiteraard. Zeker. Het is natuurlijk niks makkelijker om in plaats van je restafval in die groene zak te doen waar je voor moet betalen om dat in een pmd zak te doen. Maar, het is niet zo dat negentig procent van onze inwoners dat doet. Het is maar een heel klein percentage, zeven tot tien procent afkeuring. Ja, liever hadden we nul procent, maar zeven tot tien vinden wij op zich, ja, daar werken we continu aan om dat omlaag te krijgen. Maar, is wel acceptabel. Je kunt maar zo zien, wij hebben met diftar zoveel plastic plus zameld... pmd zamelden we in per inwoner, daar zit misschien zoveel vervuiling in, dus dan komen we hierop uit. Gemeentes die geen vervuilen betaal-principe hebben, die zamelen zoveel plastic in het misschien helemaal geen vervuiling, maar het nettoresultaat is wel erg goed. Maar, zoals gezegd, het is nooit honderd procent ideaal. Ieder systeem heeft zijn voor- en nadelen. Waarom ben ik er wel warm voorstander in Nijmegen voor bronscheiding? Nou, wij zitten zoals gezegd op veertig kilogram plastic per inwoner. Doe daar tien procent af, zitten we op vijfendertig kilogram per inwoner. Wat goed de hergebruikskanalen in kan. Het leidde in Nijmegen tot een enorme kostenbesparing. Ik weet niet wat hier het tarief is voor het verbranden van restafval, maar in Nijmegen is dat iets van honderd euro. Dat is een enorme bak geld, dus voor iedere kilo die wij niet naar de afvalverbrander hoeven te brengen dat is kassa. Nijmegen bespaart met het plastic afval inzamelen minimaal, dat heeft Paul de Bruin van IPR Normag voor ons uitgerekend, minimaal anderhalf miljoen euro op jaarbasis. En, het milieuresultaat is beter. Ja, het nadeel is casu quo, niet het gemak dat mensen het in een zak kunnen gooien en dat ze het moeten scheiden. Dat is inderdaad wel een nadeel. Een ding wil ik dat toch bij zeggen. Ik weet niet ... Ik ben 58 jaar en ik weet nog toen het milieuverhaal begon en dat er reclames heerste, de betere wereld begint bij jezelf, dat op televisie reclametjes waren dat er ultiem klein vuilniszakje aan de straat gezet werd. Dat is in Nijmegen nu wel het geval. Die rode zak. Die zien we nu explosief groeien en in gebruik gewoon omdat mensen gewoon het volume effect van plastic scheiden. Dat zijn eigenlijk niet zoveel kilo's, maar het volume, het aantal groene zakken wat aan de s... is drastisch afgenomen en daarmee ook wat mensen direct moeten betalen. Het educatieve effect, de draagkracht van mensen van het is wel heel erg veel plastic wat we hebben, maar we zien het ook dat we minder groene zakken is enorm. Wil niet zeggen dat iedereen het dus goed doet. Want, we zitten nog steeds op honderdvier kilogram restafval. Ja, dat zijn ongeveer nog zeventig te veel en daar willen wij eigenlijk de stap gaan nemen zoals jullie die eigenlijk al genomen hebben. De inzamelfrequentie voor restafval omlaag brengen. Want, eigenlijk, de mensen die het goed scheiden die mensen die in Nijmegen goed hun afval scheiden, die hebben dan misschien vijf of zes van die groene zakken op jaarbasis. Nou, dan hoeven we niet zoals nu elke twee weken het restafval te komen ophalen aan de voordeur. Net zoals Rotterdam dat deed met het plastic, gewoon elke twee weken plastic ophalen wat er niet stond. Dat is een beetje gemêleerd verhaal.

Zoals gezegd, ik begon met een sheet, maar ik hoorde zoveel input. Ik denk nou, daar wil ik even op reageren. Dus, daar zou ik het even bij willen laten.

De voorzitter: Ja, ik waardeer uw bescheidenheid, maar ik moet helaas wel constateren dat NEC in competitie hoger speelt en ook een plek hoger staat dan FC Dordrecht met een tiende plek. Dus, dat is helaas jammer, maar daar kunnen we verder vanavond niks aan doen. Dat brengt me bij de laatste gast van vanavond. De heer Veenhuizen van Rijkswaterstaat. Ik heet u van harte welkom.

De heer Veenhuizen: Dank je wel. Overigens, ik werk daar sinds 1 juni. Ik heb dus maar een sheet. Ik had ook de instructies dat ik maar een sheet mocht gebruiken, dus daar houd ik me dan keurig aan. Ik werk sinds 1 juni bij Rijkswaterstaat, maar het is wel aardig om te vertellen wat ik hiervoor gedaan heb en dat geeft een klein beetje antwoord op een aantal vragen die al zijn gesteld. Voordat ik bij Rijkswaterstaat werkte, werkte ik bij de gemeente Oldebroek en ik werk zo als adviseur voor Noord-Veluwe en dat is een nascheidingsgebied. Daar zit ook de gemeente Putten in, daar zit ook Oldebroek in. En, nascheiding met diftar. Dat bestaat en dat werkt heel goed, zal ik nog heel kort toelichten zo meteen, en daarvoor heb ik gewerkt bij de gemeente Apeldoorn. Wat een ultieme bronscheidingsgemeente is. Dus, ik heb alle twee de smaken mee mogen maken en daarmee durf ik eigenlijk ook te zeggen dat ik niet echt een keuze heb, wil maken voor het een of voor het ander. Beiden, en ook daarin vind ik eigenlijk ook wel wat Paul zegt, heb ik niet een mening over het een het ander. Ik kijk vooral goed waar je het systeem kan gebruiken en wil gebruiken en waar het iets toevoegt. Wat ik hier heb aangegeven zijn een paar dingen die van een ander kaliber zijn dan mijn twee voorgangers hebben geschreven. Ik denk ja, ik kan nog wel een keer iets vertellen over gemeente, maar ik wil toch over iets vertellen over waar ik nu wel zit. Bij Rijkswaterstaat. Er zijn een paar dingen die ik wel even met jullie wil delen, omdat dit de komende, nou laten we zeggen komend jaar, wel van belang zal zijn. Even een paar dingen die terug te vinden zijn in het Nationaal Programma Circulaire Economie. Die is gewoon openbaar. Kun je gewoon vinden. Daar staat het ook gewoon in. Een van de dingen die daarin staat is bijvoorbeeld dat het streven is dat er straks geen recyclebare stromen meer verbrand gaan worden. Dat is een vrij rigoureuze maatregel. Die is nog geen maatregel, zo moet ik het even goed zeggen, want anders dan zeg ik hele verkeerde dingen. Maar, dat staat er wel in als ambitie. Dat betekent best wel heel veel. Ik werk bij het team UPV en het team UPV dat staat voor Uitgebreide Producent Verantwoordelijkheid. Dat is het team wat bezig is met het helpen nadenken hoe producenten meer en beter verantwoordelijk zijn voor de producten die zij maken als het afval is geworden. Zij zijn verantwoordelijk voor het afvalbeheer, zoals voor verpakkingsafval. De verantwoordelijkheid voor het afvalbeheer van verpakkingsafval ligt bij het afvalfonds Verpakkingen. Bij het verpakkende bedrijfsleven. Zo ook voor wit- en bruingoed, voor matrassen, voor batterijen, voor auto's, autobanden en zo nog heel veel dingen. Dat betekent dat de verantwoordelijkheid in de discussie die we daarover hebben dat we daarop moeten letten. Het klopt precies wat Paul zegt. Er zijn twee conflicterende wetgevingen, namelijk UPV en de zorgplicht, de scheidingsplicht. De ministerie is heel druk bezig om te kijken hoe we daar een oplossing voor gaan krijgen, want het zijn twee conflicterende wetgevingen.

Op dit moment hebben de gemeenten nog steeds gewoon de verplichting om gescheiden in te zamelen. Ook voor het verpakkingsafval. Ik vond dat ik dat wel even moet zeggen, omdat het belangrijk is om dit in de context van deze hele discussie te plaatsen. Dan even terug naar bron- en nascheiding. Ik heb moeten leren, met name in Noord-Veluwe waar het restafval naar de Omrin gaat, wat een zeer goede nascheiding is, dat de kilo's zuivere pmd wat er uitkomt en, laat ik goed zeggen, de zuivere kilo's, dan heb ik het dus over de kilo's die uit bronscheiding komen na selectie, na voorscheiding, na afkeuren, na alles wat daarbij te maken heeft en de zuivere kilo's die uit nascheiding komen bijna hetzelfde zijn. Dus, als je gewoon naar kijkt ja, als je kijkt naar de bronscheiding. Er zijn gemeenten die tot negenenvertig kilo inzamelen. Maar, let op, dat zijn dan ingezamelde kilo's. Er zijn heel veel gemeenten die super goede pmd hebben. Maar gemiddeld, want voordat het, dat vergeet ik nog te zeggen, voordat ik bij Rijkswaterstaat ging werken was ik voorzitter van de werkgroep inzameling, dat is de werkgroep die ging over de kwaliteit van het pmd in Nederland. We hebben met elkaar geconstateerd dat er gemiddeld ongeveer achtentwintig komma negen procent stoorstof in het pmd zit uit het brongescheiden materiaal. Als je dat allemaal bij elkaar optelt, je trekt het van elkaar af, je zet het tegen elkaar weg, dan ga je van de negentien kilo die ongeveer bij het Omrin vandaan komt, zit je met je bronscheiding kilo's gemiddeld in Nederland, gemiddelden bestaan niet, maar ik ga toch even zeggen, ontloopt elkaar dat niet zo heel veel. Dus, er zijn andere redenen waarom je daarover moet gaan nadenken. U stelde de vraag, wel een interessante, waarom hebben gemeenten ooit voor nascheiding gekozen? Nou, toevallig heb ik dus in Oldebroek gewerkt en de reden waarom ze ooit voor nascheiding hebben gekozen was puur uit het gemak. De keuze om voor nascheiding te gaan was daar, dan smijt je alles gewoon in een bak. Is lekker makkelijk. Spannender werd het niet, maar uiteindelijk heeft Oldebroek ook diftar ingevoerd. Dan kom je wel op het spanningsveld zoals Paul dat ook schetste. Ja, want je moet je pmd, je plastic gooi je bij je restafval en dan moet je dan voor betalen. Hebben ze er in Oldebroek heel veel last van? Niet echt. Ze zijn het gewend uiteindelijk. Mensen vinden het prima. De afvalstofheffing is redelijk laag. Discussie die nu wel is: kunnen we dat ook op gewicht doen? Dat kan, dan krijg je een ander soort systeem. Dus nogmaals, even de vraag en rond ik hem heel snel af. Heb ik een voorkeur nakeu... Mooie vraag overigens. Zijn er voor- en tegenstanders van bron- en nascheiding. Hetzelfde als zijn er voor- of tegenstanders van diftar? Nou, voor bron- en nascheiding hoef ik niet ergens tegen te zijn. Als ik gewoon kijk naar de kale cijfers, want die ontlopen elkaar niet zoveel. Dus, andere argumenten, nou Paul gaf ze al aan. Gemak is er een, maar gemak doe je dan maakt het uit of je het in de bak links of in de bak rechts gooit. Zeg het maar, ik bedoel, vind daar iets van. Dat vind ik een politieke overweging heel nadrukkelijk. Dat is los van de discussies over diftar. Bevraag me zoveel mogelijk, want ik heb in alle gemeenten overal gewerkt met alle cijfers, dus graag lever ik een bijdrage aan de verdere discussie.

De voorzitter: Ja, hartelijk dank voor uw bijdrage. Dit is natuurlijk ook een beetje een leuk concept met zo een ronde tafel, dus het mag soms ook best een beetje tegen politiek aan schuren, want we moeten gewoon met elkaar het gesprek kunnen voeren. Ik zag een hand van de heer Struijk, maar ik zag eerder een vinger van mevrouw Lammens.

Mevrouw Lammens-Oostdijk: Dank u wel voorzitter. Ik wou wat vragen aan de heer Veenhuizen over plastic wat gerecycled wordt. Tegenwoordig is er ook een overschot aan gerecycled plastic, omdat virgin plastic gewoon goedkoper is als gerecycled plastic en er komen zo een dertienduizend verschillende chemische stoffen voor in gerecycled plastic. Waarom wordt het plastic eigenlijk niet gewoon als brandstof gebruikt?

De heer Veenhuizen: Als ik aan een inwoner moet uitleggen dat hij zijn plastic gaat scheiden of apart moet houden om te gaan verbranden, dan heb ik echt wel oorlog. Als je praat over wat is bij mensen een beleving heel erg waardevol als ze gaan hebben wat doe je aan milieuvriendelijk gedrag, dan is het toch wel heel veel verpakkingsafval scheiden. Dat is een. Tweede is, wat ik net al aangaf, plastic en kunststoffen in de verbranding, dat is eigenlijk een no go. Je wilt het eigenlijk gaan gebruiken als recyclelaar, dus alles is er ook op geënt. Zeker binnen het ministerie, maar ook vanuit Europa. Om zoveel mogelijk terug te winnen om het weer te gaan hergebruiken. Dat is zo hoog mogelijk op de R-ladder of de ladder van Lansink. Dat is wat er beoogd wordt.

Mevrouw Lammens-Oostdijk: Een groot overschot van ...

De heer Veenhuizen: Ja, sorry. Het overschot heeft vooral ermee te maken met het feit dat de producten die gemaakt worden, daarom werk ik nou bij Rijkswaterstaat wat ik nu doe, dat de producten wel zo gemaakt worden dat ze ook recyclebaar zijn. Dat is helaas nog niet zo. Het overschot waar u het over heeft, heeft ook te maken met het feit dat een PET schaalje waar je druiven in zitten, dat is voor negenenegentig procent PET, maar er zit een hele kleine coating op, op zo een bakje waardoor die niet meer recyclebaar is. Dan krijg je dus een overschot helaas.

De voorzitter: Dat is de laatste vraag mevrouw Lammens.

Mevrouw Lammens-Oostdijk: Moet dat ... Sorry. Ja. Van een plastic waar voeding in moet, dat moet natuurlijk ook, daar mogen geen schadelijke stoffen in zitten, dus dat moet altijd virgin plastic zijn.

De heer Veenhuizen: Ja en nee. Daar wordt wel onderzoek naar gedaan onder anderen door Planbureau van leefomgeving om te gaan kijken of dat op een andere manier kan. En ja, het moet natuurlijk ... Ja, het mag nooit, dat is een dubbele ontkenning, het mag nooit schadelijk zijn. Dat klopt, maar vooralsnog zit het probleem van het overschot in het plastic vooral is dat het überhaupt niet recyclebaar is.

De voorzitter: De heer Struijk.

De heer Struijk: Dank u wel voorzitter. Ik heb ook bedragen zien staan, dus mag ik ook wel iets over beprijzing diftar vraag stellen. Heb ik twee vraagjes. Mijn eerste vraag voor mijnheer Breuer. Ik denk dat Nijmegen, net als Dordrecht, ook wel mensen kent die vrijgesteld worden van afvalstoffenheffing ... Ja, maar hoe krijg je dan die zakken gratis waar andere burgers voor moeten betalen?

De heer Breuer: Dank u wel voor uw vraag. Ik had het al even gezegd. Nijmegen is een bijzondere gemeente dat wij geen vast tarief afvalstoffenheffing hebben. Het enige dat zit allemaal in de algemene middelen verwerkt, dus eigenlijk in de OZB-heffing zit dat verwerkt de kosten voor het afvalbeheer. Het enige wat mensen thuis betalen voor hun afval is die een euro negen voor groene zakken of negenenzestig cent voor de rode restafval zakken. Ja.

De voorzitter: Uw microfoon doet niet omdat uw microfoon nog aan staat. Ja, dat is even spelen elke keer. Mijnheer Struijk, nog een vraag.

De heer Struijk: Dan had ik een tweede vraag bij mijnheer De Bruin. Daar zag ik als een argument iets staan van prijsprikkel. Dat werkt niet bij mensen die vrijgesteld zijn van afvalstoffenheffing. Hoe krijg je die groep dan ook zover dat ze toch hun best doen?

De heer De Bruin: Dat is dus typisch een kwijtscheldingsbeleid vraagstuk. Daar zijn verschillende keuzes in te maken. Je kunt er bijvoorbeeld ook voor kiezen dat vrijstelling niet voor het volledige bedrag is of dat er wel wordt vrijgesteld voor het basisbedrag bij diftar, maar niet voor het variabele bedrag. Dus, dat die prikkel blijft. Dus, er zijn allerlei instrumenten voor om te voorkomen dat het te gemakkelijk wordt. Maar ja, het kan dus wel voorkomen in echt schrijnende situaties dat je volledige vrijstelling geeft. Maar, dat zijn dan echt de uitzonderingen denk ik.

De voorzitter: De heer Kleinpaste had een vraag.

De heer Kleinpaste: Ja voorzitter ik ben een beetje benieuwd. Ik had gehoopt dat daar ook iets over gezegd zou zijn hoe het kostentechnische verschil is tussen nascheiden en bronscheiding, omdat bij bronscheiding natuurlijk ook heel veel extra materialen nodig zijn. Flessenmachines, containers noemen de hele rataplan maar op en hoe dat dan doorwerkt en of dan daar ook nog een kostenefficiëntieslag te maken is door voor een van de beiden te kiezen.

De heer Veenhuizen: Ik wil daar wel iets op zeggen. Het zou heel mooi zijn als we precies wisten wat bron- en nascheiding kost. Voor bronscheiding weten we het. Daar kan je gewoon de benchmark afvalscheiding voor vinden. Daar staat precies uitgerekend wat het met en zonder diftar is, welke kosten dat zijn. Dat is ook een ... Dat rapport kun je ook gewoon opvragen. Staat op de site van de benchmark afvalscheiding. Ware het niet dat er eigenlijk nergens een kostenstudie is gedaan naar de kosten en opbrengsten van nascheiding. Dat heeft heel vervelend, want dat weten we feitelijk niet, omdat het allemaal bedrijfsgegevens zijn. Daar is wel heel vaak over gevraagd. Dat is een. En de tweede is dat de bedrijven ook zelf niet aangeven wat het kost en als je dan voor ons vraagt: ja, zeg maar wat er dan wel en niet bij hoort, want het nascheiden is feitelijk een restafvalverwerker met een stukje nascheiding eraan. Als je een discussie gaat voeren welk stuk van mijn proces is dan nascheiding? Nou, dat antwoord heb ik nooit gekregen, dus ik zou het u heel graag helpen. Maar, ik weet het in ieder geval niet, maar misschien dat Paul het weet. Weet ik niet.

De voorzitter: Ik zie dat Paul nog een aanvulling heeft.

De heer De Bruin: Ja, ik weet het wel, maar op een andere manier Marc. Want, inderdaad de maatschappelijke kosten, als je kijkt naar zeg maar macro-economisch, dan is wat Mark zegt klopt. Dat heeft ook te maken met de geslotenheid van organisaties op het gebied van afval en verwerking. De analyses die wij uitvoeren, die kijken puur naar het gemeentelijk perspectief, dus de kosten en de opbrengsten voor de gemeente. Dan is eigenlijk wat ik op een van de sheets liet zien, op moment dat bronscheiden gewoon goed lukt en je haalt behoorlijke hoeveelheden aan de bron met weinig afkeur, weinig stoorstoffen, dan is financieel gezien in het algemeen het bronscheiden ook financieel aantrekkelijk voor de gemeente. Het levert meer opbrengst op en het leidt tot lagere kosten voor restafvalverwerking. Op het moment dat dat bronscheiden niet goed werkt en het onderzoek wijst daarop, dan zie je dat het nascheiden weer in financiële zin de doorslag geeft. Puur ook om het feit dat je met bronscheiden helemaal geen materiaal inzamelt. Dus, dat rekensommetje is heel makkelijk te maken vanuit het perspectief van de gemeente en dat is natuurlijk wel het perspectief wat voor de afvalstoffenheffing in de gemeente van belang is.

De voorzitter: Ik zag de heer Kleinpaste eerst aan zijn baard pulken en nu wat berustend. Stemt dit tot tevredenheid?

De heer Kleinpaste: Nou, dit is iets waar we in ieder geval ook gemeentelijk weer wat vragen aan kunnen koppelen. Dus, laat ik het daar even bij houden.

De voorzitter: Ik zag een hand van de heer Kuhlmann, maar de heer Wringer was net iets eerder. Dus, die geef ik eerst het woord.

De heer Wringer: Ja, dank u voorzitter. Voor mijn mis ik het argument van vervuiling. In Dordrecht worden er pmd in zakken opgehaald. Die zakken worden vaak na een dag dat ze opgehaald zijn, alweer buiten gezet, gaan vaak stuk door vogels of door andere methodes. Kan je stellen dat nascheiding schoner is voor de straat en stad dan bronscheiding?

De voorzitter: De heer Breuer.

De heer Breuer: Ja, het gebeurt zeker dat mensen hun plastic zak te vroeg buiten zetten. Maar, zoals u zag, we ook groene restafval zakken en die staan ook te vroeg buiten. Dus, ja dat gebeurt. Is dat een heel dominant effect wat stadsbreed geldt? Nee. Vinden we het erg als het een keer een dag te vroeg buiten staat? Nee. Maar, er zijn plekken inderdaad waar op vijf, zes dagen in de week plastic zakken of restafval zakken buiten staan. Ja, de vraag is van hoe erg vind je dat? Ik, kijk, wij zijn nu zelf ook bezig in een traject om over te gaan, zoals Dordrecht dat ook heeft op ondergrondse containers. Daar zien we ook, dat is een hoog serviceniveau, maar ook daar zien we dat bij een op de vier of vijf containers er afval naast staat vijf dagen in de week. Terwijl dat er eigenlijk in moet. Dus ja, het gebeurt en ja met plastic gebeurt dat ook. Wat ik wel even wil relativeren is, heel vaak hoor je met plastic zakken die buiten staan dat ze inderdaad kapotgaan en met wind over de straat rollen. Ja, dat gebeurt wel eens, maar in Nijmegen waait het vast ook wel.

Het is niet zo dat het elke week aan de orde ... Gebeurt een of twee keer per jaar, maar dat staat dan wel meteen in de krant inderdaad van kijk eens. Dus, het is alles is wel relatief in die context wil ik maar zeggen.

De voorzitter: De heer Kuhlmann.

De heer Kuhlmann: Voorzitter. Ik wil toch nog even doorvragen op dat kostenelement. Heb ik ene vraag voor de heer De Bruin. Op het moment, als ik nou goed begrepen heb voor wat betreft die bronscheiding, dan zijn de kosten voor de gemeente dus uiteindelijk ook voor onze inwoners wat lager. Althans, als je te maken hebt met bij die adressen waar men bereid is om en in de gelegenheid is om goed alles in die verschillende bakken te doen, om goed te scheiden. Kunt u nog iets specifieker aangeven in welke orde het verschil dan zit? Want, tegelijkertijd het is natuurlijk zo dat wanneer je aan nascheiding doet, dat zou je kunnen zeggen is een zekere service richting bewoners, maar ja, als je even overdreven gezegd als je zegt van nou die service kunnen we bieden, maar dan bent u wel duizend euro per jaar meer kwijt voor de afvalstoffenheffing, dan zullen veel mensen zeggen: nou, doe mij dan maar die drie bakken in de tuin. Als het een tientje is, is het misschien net anders.

De heer De Bruin: Ik begrijp de vraag en ik begrijp ook dat u heel graag dat specifieke antwoord wilt weten voor uw gemeente. Maar, dat kan niet zo generiek gegeven worden. Ik denk dat wat de heer Breuer net aangaf dat in de gemeente Nijmegen met een aantal regiogemeenten daar ook onderzoek naar is gedaan. Daar moet je gewoon echt goed naar kijken en dan moet je de specifieke situatie kwantificeren, berekenen en dan komt er een uitkomst uit die je zeg maar gemonetariseerd hebt in euro's. In algemene zin kan ik wel aangeven, we kijken dan, of je moet dan kijken naar de inzamellogistiek, de kosten voor het inzamelen bij bronscheiding en nascheiden. Daarvan had ik aangegeven, dat ontloopt elkaar niet veel, want het is over het algemeen het verplaatsen van volume en dat volume blijft per saldo over het geheel gelijk. Je hebt hogere kosten doordat je een inzamelmiddel voor het gescheiden inzamelen van pmd extra hebt. Dat zijn dan de afschrijvingskosten van of zak of mini container. Vervolgens heb je het verschil tussen de nascheidingsvergoeding, op dit moment geloof ik dertien euro per ton, ten opzichte van de bronscheidingsvergoeding, is tweehonderdvijfenveertig euro per ton. Recent, moet even de recente cijfers erbij halen. Nou, daar zie je dus ook verschillen in. Met name ook in de hoeveelheden. Dat zijn eigenlijk de ... En, dan heb je vervolgens ook nog de reductie van de afvalstoffenbelasting die op het tarief van je restafval meetelt en daarmee het verwerken van het pmd, als je daar substantiële hoeveelheden hebt gescheiden, in de analyse die wij maken over het algemeen dus in positieve zin uitpakken voor de bronscheidingsvariant.

De voorzitter: Ja, beter antwoord ga je denk ik niet krijgen. Nee. Ik zie achterin zag ik de heer Groenewege van de Partij voor de Dieren.

De heer Groenewege: Ja, nog snel voor ik weg moet een vraag. Ik heb nu meerdere keren gehoord dat het voor gemeenten verplicht is om pmd afval gescheiden in te zamelen. Klopt dat? Maar, we voeren hier een discussie alsof wij als gemeente de keuze kunnen maken om daarmee te stoppen. Klopt het ook dat dat helemaal niet kan?

De voorzitter: En aan wie stelt u die vraag?

De heer Groenewege: Aan wie hem wil beantwoorden.

De voorzitter: Kijk, nou dat is heel ruiterlijk.

De heer Veenhuizen: Ik wil hem wel beantwoorden. U stelt drie vragen en het is ja, ja, nee. Weet je zelf nog welke vraag? Nee. Ja, de gemeenten zijn verplicht om het te scheiden, want zo staat het gewoon nog eenmaal in de wet. Je hebt gewoon een scheidingsverplichting. Daarin staat dat je ook verpakkingsafval gescheiden moet hebben. Gaat de gemeente over hoe ze dat doen? Absoluut en dat verandert nog niet zoveel. In mijn sheet stond dat er nagedacht wat over standaardisering van inzamelsystemen. Dus, niet normering, maar standaardisering. Dan blijft de gemeente nog steeds in charge over zelf te beslissen hoe ze dat willen gaan doen. Dus, dat was volgens mij antwoord op je vragen. Ja, daar ga je helemaal zelf over en je bent het nog wettelijk verplicht ook.

De voorzitter: Wilde u ... De heer Breuer wilde dat nog verder aanvullen.

De heer Breuer: Ja, er is recent een besluit genomen besluiten gescheiden inzameling huishoudelijk afval, wat eigenlijk heel formeel heeft vastgelegd heel veel dingen die we eigenlijk altijd op doen, maar dat het wettelijk verplicht is om oud papier gescheiden in te zamelen, dat het wettelijk verplicht is om glas gescheiden in te zamelen en gft en plastic. Alleen, voor plastic staat wel dat je de mogelijkheid bestaat om daarvan af te zien om het gescheiden in te zamelen als je aantoonbaar kunt maken, en dat moet dat dat met nascheiding een beter rendement wordt behaald. Nou, bijvoorbeeld Rotterdam zou is dat klip-en-klaar en je kunt het ook binnen de gemeente kun je vaak zien dat vaak een hoger, bijvoorbeeld de heer De Bruin al aangaf, dat een hoogbouw vaak lastiger is en dat daar dan gemeenten voor kunnen kiezen: nou, dan doe ik daar nascheiding terwijl een laagbouwwijken dat bronscheiding veel beter is. Maar, eigenlijk moet je dat dan, als je zo een besluit genomen hebt voor stadsbreed of een deel van de stad nascheiden, moet je om de zoveel jaar eigenlijk moet de raad dat weer toetsen: is dat nog steeds zo? Dus, er is een soort escape, laat ik het zo ... Of ja, escape, ja.

De voorzitter: Mevrouw Van Engelen had een vraag en de heer Tutupoly ook.

Mevrouw Van Engelen: Dank u wel voorzitter. Ja, ik heb een beetje een stereotyperende vraag voor een GroenLinkser. Ik hoorde al veel dingen voorbijkomen vanavond over recyclen en verbranden, het gebruik als biogassen, maar wat is dan beter? Er valt dus ook veel te combineren hoor ik eigenlijk in verschillende gemeentes. Mijn vraag is eigenlijk of alle drie de experts of een van de drie, wat is nu het beste totaalpakket als we denken aan milieubewustzijn en klimaatneutraal?

De voorzitter: Wie voelt zich geroepen?

De heer De Bruin: Ik wil even een aftrap geven. Kijk, alles in het beleid in de programma's van het Rijk zijn erop gericht om zoveel mogelijk grondstof te sparen door preventie, door hergebruik, door zo min mogelijk fossiele grondstoffen te gebruiken, door in het kader van klimaatverandering duurzame energiebronnen toe te passen. En, het vangbeleid, zoals dat ook in gemeenten wordt gevoerd, draagt daaraan bij. Dan zou inderdaad het, denk ik in algemene zin, altijd beter zijn om te voorkomen dat er afval ontstaat, te zorgen dat producten, materialen zo lang mogelijke levensduur hebben. Eigenlijk tien R-ladder. Om ervoor te zorgen dat als er producten kapotgaan, dat ze repareerbaar zijn. Als kapotte producten niet meer repareerbaar zijn, dat de materialen in die producten goed gescheiden kunnen worden in goede monostromen, zodat die materialen weer hergebruikt kunnen worden. Enzoverder. Dan heb je uiteindelijk misschien nog een heel klein residu over waar je dus daadwerkelijk niets meer mee kunt. Dat is in feite het beleid wat Europees en in Nederland wordt gevoerd en ik denk dat het vangbeleid van gemeenten daar een bijdrage aan levert.

De voorzitter: Kunt u daar wat mee mevrouw Van Engelen? Ja? Nou, dan stappen we door naar de heer Wringer.

De heer Wringer: Ja, dank voorzitter. Een vraag over de techniek achter afvalscheiding. Ik las dat er natuurlijk zes nascheidingsfabrieken zijn, maar als je op dit moment of volgend jaar een nieuwe nascheidingsfabriek zou bouwen met de laatste nieuwe technologie, want ik heb ook begrepen dat je tegenwoordig verschillende typen plastic kan scheiden, wordt daardoor het rendement verhoogd door een nieuwe fabriek?

De heer De Bruin: Dat is zeker het geval en het zijn niet alleen nieuwe installaties, maar ook installaties die vernieuwd worden. Het voorbeeld wat net werd aangegeven, wat Marc aangaf in de Noord-Veluwse gemeenten en de Friese gemeenten die hun nascheiding bij Omrin laten plaatsvinden, dat is een van de, denk ik, meest doorontwikkelde installaties in Nederland die ook het hoogste rendement oplevert. U heeft als gemeente te maken met de actuele feitelijke situatie. Dat betekent dat niet alle nascheiders al op dat niveau van rendement en schone materialen zitten. Die moeten zich daar nog zeg maar verder in ontwikkelen. U bent medeaandeelhouder van HVC, dus u heeft daar wel een verbonden relatie mee. Zoals ook de Friese gemeenten en de Noord-Veluwse gemeenten zo een verbonden relatie met Omrin hebben. Omrin zal dus niet meedoen in de markt aanbesteding. Die stelt zijn installatie alleen beschikbaar voor de deelnemende gemeenten, zoals ook HVC dat doet. Dus, op het moment dat u keuzes wilt maken over nascheiden, dan moet u heel goed kijken van wat zijn dan voor ons de reële alternatieven? Want, zes installaties dat klinkt als veel, is ook veel qua capaciteit, maar er zijn er maar enkelen direct beschikbaar voor de gemeenten waar het om gaat. U moet of aanbesteden, dan zijn er drie inschrijvende partijen hopelijk, of u bent medeaandeelhouder van de bestaande installatie. Dan is dat over het algemeen de installatie waar u mee te maken heeft. U mag wat dat betreft ... U bent wat dat betreft in het voordeel dat HVD zowel een goede restafvalverwerkingsinstallatie heeft, een afvalenergiecentrale en ook een nascheidingsinstallatie heeft waarmee dus ook nascheiding van het restafval materiaal kan plaatsvinden.

Er zijn ook gemeenten die aandeelhouder zijn van een afvalverwerkingsinstallatie die alleen maar verbranden en niet de nascheidingsmogelijkheden heeft. Uitgebreid antwoord voor volgens mij een hele korte vraag. Installaties ontwikkelen zich inderdaad.

De voorzitter: Leidt wel tot een vervolgvraag.

De heer Wringer: Ja, korte opmerking eigenlijk. Jammer dat de nascheidingsinstallatie van HVC in Alkmaar staat en bij ons, dus, om al onze producten naar Alkmaar te vervoeren is misschien ook weer zowat.

De heer De Bruin: Korte reactie daarop. Nu is het zo dat als het gaat om bijvoorbeeld CO2-reductie, is afvaltransport van mineur belang ten opzichte van de te behalen CO2 effecten en energie efficiëntie die met een installatie bereikt kan worden. Dat is wel iets om altijd rekening mee te houden.

De heer Wringer: Maar het kost wel een hoop geld.

De heer De Bruin: Dat klopt, maar CO2-heffing ook.

De voorzitter: De heer Tutupoly.

De heer Tutupoly: Ja, ik hoorde in ieder geval de heer van Rijkswaterstaat zeggen van dat het rendement per saldo met bronscheiding of nascheiding elkaar niet zo ver ontliet. Dus, er werd al gauw eigenlijk gezegd ja, dan gaat het vaak om het gemak. Maar, is er ook nog gekeken naar andere neveneffecten? Bijvoorbeeld minder verkeersbewegingen in de wijken. Nou ja, we hebben net al even over gehad over, hoe noemen we dat, zo een warmtenet. Nou ja goed, nu draaien we daar misschien nog op rond, maar uiteindelijk gaan we toch zien we toch steeds meer dat verpakkingen en dergelijken, ja de overheid neemt toch steeds meer maatregelen ervoor, dus ook dat afval gaat teruglopen, zodat je uiteindelijk wel misschien inderdaad moet aankopen vanuit het buitenland. Wat ook weer echt transport en kosten eigenlijk met zich meebrengt. Wordt er ook naar gekeken naar die neveneffecten?

De heer Veenhuizen: Neveneffecten als in warmtenet daar durf ik wel te zeggen: nee. Want, natuurlijk vrij specifieke situaties en meestal hier wordt gewoon echt gekeken naar bron- en nascheidingssystemen als in inzamelsystemen. Wordt er gekeken naar neveneffecten als in kwaliteit bijvoorbeeld. Daarom zei ik al van de netto-effecten, die ontlopen elkaar niet veel als je het eenmaal hebt gezuiverd zeg maar. Wordt er gekeken naar neveneffecten als gemak, illegale bij plaatsingen, ja daar wordt zeker ook wel naar gekeken. Nou, dat ontloopt elkaar dat allemaal niet zo heel veel, maar specifiek de vraag over heb je minder afval om te verbranden zodat je je warmtenet niet kan voorzien? Dat zit hier niet in. Ik bedoel, ik kan het niet spannender maken dan dat.

De voorzitter: De heer Breuer.

De heer Breuer: Ja, toch even een beetje een vreemde discussie. De reden waarom we plastic willen hergebruiken, hetzij via nascheiding of bronscheiding, is omdat plastic als we dat hebben kunnen we het weer hergebruiken en dat heeft enorm CO2 voordeel ten opzichte het verbranden als brandstof. '...' zouden we de vraag kunnen stellen waarom verbranden we ons oud papier niet namelijk. Is ook goed voor het warmtenet, levert ook warmte op, maar die discussie speelt niet. Ja, dat doen we ook al heel lang, maar omdat we van papier maken we weer nieuwe producten en anders moeten we bomen neerzetten. Dus, eigenlijk ja, ik probeer het even in een andere context te plaatsen, want warmtenet dan kunnen we dus ook het oud papier en de gft gaan verbranden, want '...' Vandaar dat het ook in de wet vastligt dat je het moet hergebruiken. Hetzij via bronscheiding of nascheiding.

De voorzitter: Nog een reactie van de heer Tutupoly.

De heer Tutupoly: Nee, ik begrijp wat u zegt dat je ook papier natuurlijk kan verbranden, maar als je natuurlijk steeds meer aan het recyclen gaat of in ieder geval uit het afval het papier eruit haalt, het plastic eruit haalt, gft eruit haalt, ja dat gaat de restafval gaat natuurlijk steeds minder worden. Vandaar dus dat die vraag dan uiteindelijk opkomt.

De heer Veenhuizen: Wat ik wel kan zeggen, is dat dit ook wel bekend is bij het ministerie. Dus, als je het hebt over grootschalige discussies over verbrandingscapaciteit, want daar zit, inherent zit deze discussie daaraan, die is zeker geadresseerd. Die staat ook in het '...' zelfs over de hoeveelheid verbrandingscapaciteit die we in Nederland hebben. Tweede Kamer vraagt ook heel vaak naar waarom hebben we dat en waarom halen we überhaupt afval uit het buitenland? Die vraag is eigenlijk best wel heel prangend en die komt ook steeds terug, dus als je het hebt over neveneffecten, maar dan heb je het over heel grote schaal. Dat is zeker wel in beeld.

De voorzitter: We gaan zo een afrondende fase in, dus ik zou zeggen als we mensen toch wat vragen nog opborrelt, steek vooral je vinger op. Mevrouw Lammens hebben we al een keertje gehad, maar de heer Hartmeijer nog niet. Krijgt u daarna het woord.

De heer Hartmeijer: Dank voorzitter. Volgens mij is het al een beetje beantwoord. Maar, de heer Breuer zijn net van we hebben in Nijmegen diftar en we hebben, nou ja, we gebruiken bronscheiding. Volgens mij is het al een beetje beantwoord, maar ziet de heer Breuer dat is een soort twee-eenheid of is dat niet ter zake? Wat zou er gebeuren als je een van de twee weg zou halen?

De heer Breuer: Het zou zonder mee kunnen, maar dan moet je het inderdaad wel stadsbreed doen. We hadden net voordat we hier de ruimte in kwamen, hadden het gesprek van wat we net ook zeiden, bij de hoogbouw zou je misschien kunnen nascheiden en bij de grondgebonden woningen bronsch... Dat kan. Maar, als je dan diftar wilt gaan invoeren dan zal ons systeem met groene zakken, dan betekent dus dat mensen in de hoogbouw, die hebben veel meer groene zakken. Die hebben veel grotere lasten. Kun je theoretisch allemaal prachtige modellen op verzinnen om dat te compenseren, maar dat gaat echt niet werken.

Dat is gewoon zeer fraudegevoelig, dus als je diftar hebt moet je kiezen voor bronscheiding of nascheiding in de gemeente waar Marc gewerkt heeft in de Veluwe Mark gewerkt heeft in Veluwe en dat heeft ook effecten dan voor je netwerk voor je restafval inzamelstructuur. Maar, dat is gewoon een politieke keuze dan. Wat de heer De Bruin aangaf wel, in het algemeen, in de huidige installatie de techniek, die negentien kilo en je rendementen en de kosten is bronscheiding in dat geval wel financieel gezien beter. En, qua milieu denk ik, als we veertig kilo zit, zit je echt wel beter dan die negentien kilo, maar het is wel zo dat is dan wel hoog, veertig kilo. Daar zit je niet zo op en we doen het al heel lang zo, dus ...

De voorzitter: Mevrouw Lammens.

Mevrouw Lammens-Oostdijk: Ja dank u wel voorzitter. We hebben hier, dank u wel voor alle duidelijke uitleg over afval, wij hebben in Dordrecht nog een ander probleem met afval en hier zitten nu drie experts over afval. In Dordrecht wordt er veel afval naast de container geplaatst. Kunt u iets ... Heeft u daar een goede oplossing voor?

De voorzitter: Nou, wie biedt?

De heer Veenhuizen: Nou, ik was eerst. Ik was eerst. De oplossing is, het zou mooi zijn als er een oplossing is, maar die is er niet. Per locatie, per specifiek geval en dat adviseer ik ook, en dat heb ik een Apeldoorn gehaald en ook op heel veel andere plekken waar ik gewerkt heb. Ook in Ede en Wageningen heb ik ook gezeten. Nou, Wageningen is best wel heel bijzonder. Wat je vooral gewoon moet gaan doen is naar de specifieke locaties gaan kijken. Dan heb je het over welke mensen zijn daar, is de locatie goed begaanbaar, is er verlichting bij, zit er een hekje omheen of een heg bij? Ik bedoel, elke locatie vraagt vaak om een hele specifieke oplossing. Generieke dingen die hebben we bijna altijd allemaal al wel een keer verzonnen. Krijg je alles van de straat af? Nee. Ik bedoel, die illusie moeten we ook met elkaar niet hebben. Is het behapbaar en controleerbaar? Zeker. Ook als je handhavers erbij hebt. Zeg maar je boa's, je afvalcoaches. In Ede had ik vijf afvalcoaches die heel consequent kon rond bleven lopen, gingen aanbellen van heb je het wel goed begrepen? Je hoeft niet te verbaliseren om wel effecten te hebben. Dus, ja, er zijn best wel heel veel maatregelen zodat je het in ieder geval onder controle kan houden. Ik ga echt niet zeggen dat je het helemaal weg krijgt, maar dat is onzin. Maar het feit dat je het onder controle kan krijgen, dat kan echt wel, maar dat vergt specifieke oplossingen.

De voorzitter: En de heer De Bruin had nog een hele korte oproep wellicht? Of laten we die voor wat het is?

De heer De Bruin: Nou, misschien anekdotisch. U kunt ervoor kiezen om de onzichtbare vuilnisbak weg te halen.

De voorzitter: Nou, laten we daar de rest vanavond nog wel even heel diep over nadenken. Ik stel voor dat ik nog even de zaal rondkijk of er nog vragen zijn vanuit de commissie. Mevrouw Schnabel nee schudden. Nee. Zijn er nog vanuit, want er zijn, is een aantal gasten toch van een eind hier vandaan hier naartoe gekomen.

Hebben die ... Nou, die hebben de discussie ook wel wat gehoord. Hebben die nog iets waar wij als gemeenteraad op kunnen letten of nog een toegift? Kan ik iemand daarop het woord geven?

De heer Veenhuizen: Nou, ik wil toch wel een kleine toegift in die zin doen dat, als je gaat kie... Heel veel dingen zijn politieke keuzes. Ik denk wel als je gewoon kijkt wat wij hier verteld hebben. Heel veel data is er wel, of dat nou in de benchmark is of onderzoeken die IPR gedaan heeft of van Nijmegen. Heel veel dingen zijn er. Uiteindelijk is het ook een keuze die je dus als politiek ook moet maken. Dan hebben we de afvaldriehoek, dus ik ga hem toch maar inkoppen, milieuservice en kosten, die hebben we hier ook al eerder op tafel gehad. Nou leg hem langs die meetlat en ga met elkaar die discussie over de feiten aan. Mijn eerste les, ik doe dit al meer dan vijfendertig jaar, een van de lessen die ik heel snel geleerd heb: afval is emotie. Dat zal ook zo blijven. Dat is ook goed en zeker als het gaat over inwoners, dan gaat het zeker over emotie. Ik wens jullie in ieder geval heel veel wijsheid om met de cijfers en de data die we hebben gegeven om daar een keuze in met elkaar in te kunnen maken. En wat ik net zei over de zwerfafval, dat geldt hier ook voor. Probeer te kijken of je een oplossing kan verzinnen die voor ieder geval Dordrecht het meest recht doet aan de ambities die je met elkaar hebt op het gebied van recycling, op het gebied van service en uiteraard ook van kosten. Dus, maar dat is aan jullie.

De voorzitter: Ik zie de heer de Bruin.

De heer De Bruin: Terug naar het begin van de bespreking wens ik dat u een goede dialoog met elkaar kunt voeren waarbij niet wordt gesproken en dialoog wordt gevoerd door voorstanders en tegenstanders, maar dat u met elkaar de voordelen en de nadelen helder op het netvlies krijgt om een goede overweging te maken.

De voorzitter: Nou, daarmee komen we volgens mij tot een afronding. Zie ik de heer Kleinpaste al opstappen, maar we zijn er nog niet helemaal mijnheer Kleinpaste. Er moet wel wat bloed door de benen heen zie ik. Ja, dat is ook zo. Afgelopen juni is er een concept motie besproken in de oordeelsvormende commissie. Destijds is door het college een toezegging gedaan en dat heeft er ook toegebracht dat wij hier zitten. Dus, vraag die hier dan voorligt: is de toezegging op deze wijze voldoende gestand gedaan ook met hetgeen wat ook aan het begin van de commissie gedeeld werd? Kan ik daar iemand het woord over geven? Mijnheer Kleinpaste.

De heer Kleinpaste: Ik vond de informatie van vandaag wel verhelderend, dus ik ben daar blij mee en welk vervolg we daaraan geven gaan we op termijn maar eens bekijken.

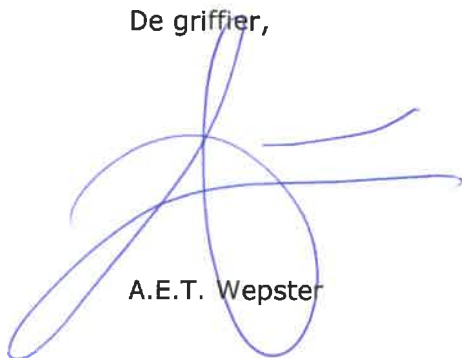
De voorzitter: De heer Wringer, die was destijds de motie indiener.

De heer Wringer: Ja, het was zeker verhelderend en dank voor alle informatie. Ik denk een mooi vervolg is een bezoek aan een nascheidingsfabriek.

De voorzitter: Nou, dat heeft de wethouder ook aan het begin ook al toegezegd, dus we zijn zullen in de agendacommissie dan ook een uitwerking daarvan terugzien. Ja, dan sluit ik deze avond af. Wil ik ook onze mensen die hier te gast waren in Dordrecht hartelijk bedanken voor jullie aanwezigheid. Het heeft volgens mij een erg informatieve avond opgeleverd. Ik stel voor dat we lekker naar de bar gaan, want het is laat genoeg. We kunnen afsluiten. Dank allemaal.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 7 november 2023.

De griffier,

A.E.T. Wepster

De voorzitter,

A.W. Kolff